

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЛИТВИНОВСЬКА ПОЛІНА СЕРГІЙВНА

УДК 334.752:334.012.32/33:330.332(043.5)

**УПРАВЛІНСЬКІ ЗАСАДИ
ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА
В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

25.00.02 – механізми державного управління

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата наук
з державного управління

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Литвиновська П. С.

Науковий керівник: **Покатаєв Павло Сергійович**,
доктор наук з державного управління, професор

Запоріжжя – 2021

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	4
СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ....	8
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	12
ВСТУП.....	13
РОЗДІЛ 1. РОЗВИТОК ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	22
1.1. Теоретико-методологічні засади державно-приватного партнерства.....	22
1.2. Зарубіжний досвід регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності	40
1.3. Нормативно-правові та інституційні засади розвитку державно- приватного партнерства в Україні	56
Висновки до першого розділу.....	64
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНО- ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	70
2.1. Принципи та механізми реалізації державно-приватного партнерства в умовах розвитку інвестиційної діяльності.....	70
2.2. Сучасний стан державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні.....	89
2.3. Аналіз пріоритетних напрямів порівняльної оцінки реалізації проектів державно-приватного партнерства.....	100
2.4. Корисність та ризики прийняття управлінських рішень у сфері державно-приватного партнерства.....	123
Висновки до другого розділу.....	138
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ	

ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ.....	142
3.1. Удосконалення механізмів державно-приватного партнерства на регіональному рівні.....	142
3.2. Концепція вдосконалення процесу регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні.....	171
Висновки до третього розділу.....	192
ВИСНОВКИ.....	193
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	198
ДОДАТКИ.....	222

АНОТАЦІЯ

Литвиновська П. С. Управлінські засади державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління зі спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління. – Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2021.

У дисертації розкривається сутність понять «державно-приватне партнерство», «механізми державно-приватного партнерства», «державне регулювання інвестиційної діяльності». Представлено зарубіжний досвід регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності та визначені перспективи його використання в Україні.

Досліджуються нормативно-правові основи і принципи реалізації державно-приватного партнерства в умовах розвитку інвестиційної діяльності. Оцінюється стан державного регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні. Охарактеризовано організаційний механізм державного управління інвестиційними проектами в Україні.

Виявлено чинники впливу на інвестиційну політику держави: рівень загального науково-технічного розвитку країни; ступінь розвитку інститутів ринкової інфраструктури; структура економіки та завдання щодо її вдосконалення; ефективність державного управління й фінансові можливості; здатність до ефективного управління проектами в умовах невизначеності випадкового й антагоністичного характеру через різні сили, які протидіють у країні; відповідність планових обсягів інвестицій тим, що фактично реалізовані або перебувають на стадії реалізації; ефективність використання основних виробничих структур; рівень узгодженості між наявними та необхідними ресурсами.

Розроблено концепцію вдосконалення процесу регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні, провідні положення якої відображено в концептуальній схемі. Провідні положення концепції відображено в концептуальній схемі, основними ідеями якої є: підвищення рівня та якості життя громадян, сталий розвиток країни; удосконалення державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності на основі інноваційних технологій; використання перспективного зарубіжного досвіду регулювання державно-приватного партнерства; інвестиційна привабливість країни, сприятливий інвестиційний режим тощо.

Концептуальна схема ґрунтується на чотирьох концептах: теоретико-методологічному, правовому, організаційному, методичному, в межах яких визначено домінанти інституціонального забезпечення, пріоритетні напрями державної політики щодо державно-приватного партнерства та інвестиційних проєктів на національному та регіональному рівнях.

У схемі передбачено створення координаційних регіональних центрів державно-приватного партнерства та регіональних координаційних рад з питань державно-приватного партнерства та усунення міжгалузевої складності змісту цільових програм на засадах державно-приватного партнерства в регіоні; окреслено переваги державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності.

Визначено перспективи взаємодії організаційної структури державно-приватного партнерства на регіональному рівні в контексті інвестиційно-інноваційної політики держави. Запропоновано нові підходи до державного управління інвестиційними проєктами в Україні та обґрунтовано практичні рекомендації щодо його вдосконалення з опертям на інноваційні технології.

Ключові слова: державне державно-приватне партнерство, інвестиція, інвестиційна діяльність, механізм державного регулювання, регіональний розвиток, управління.

SUMMARY

Lytvynovska P. S. Management principles of public-private partnership in investment activity. – Qualified scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Public Administration, specialty 25.00.02 – Mechanisms of Public Administration. – Classic Private University, Zaporizhzhia, 2021.

The thesis provides substantiation of theoretical issues, development of methodological approaches and practical recommendations for the management of public-private partnerships in investment activity. The thesis reveals the essence of the concepts of «public-private partnership», «mechanisms of public-private partnership», «state regulation of investment activity».

The foreign experience of regulation of public-private partnership in investment activity is presented and the prospects for its use in Ukraine are determined. The research work examines the regulatory framework and principles for the implementation of public-private partnership in the context of development of investment activity.

The condition of state regulation of public-private partnership in investment activity in Ukraine is assessed.

The organizational mechanism of state management of investment projects in Ukraine is characterized. The restraining factors in the development of state regulation of public-private partnership in investment activity in Ukraine have been identified.

Methods of ensuring public-private partnership and priority directions for the implementation of investment projects are analyzed. A concept of improving the process of regulation of public-private partnerships in investment activity in Ukraine has been developed and theoretically substantiated.

Influence factors: a level of general scientific and technological development of a country; a degree of development of market infrastructure institutions; economy structure and tasks for its improvement; efficiency of public administration and financial capacity; an ability to manage projects effectively under the conditions of random and antagonistic uncertainty due to various opposing forces in the country; compliance of volumes of investment plans with the implemented ones or with those being at the stage of implementation; an efficiency of using main production structures; a level of coherence between available and required resources.

The main concept ideas: increasing a standard and quality of citizens' living, sustainable development of a country; improving a public-private partnership in investment activities based on innovative technologies; using a prospective foreign experience in regulating public-private partnership; investment attractiveness of a country, favorable investment regime.

The scheme is based on: theoretical-methodological, legal, organizational, methodological concepts. The main obstacles to attraction of foreign investment in the development of Ukrainian economy are highlighted: an imperfect system of state regulation of that process; instability of political situation in the country; corruption; lack of clear legal system for attracting foreign investment in the country; instability of economic and tax policy; low incomes of citizens, etc.

Proposals: improvement of mechanisms for managing investment programs of intersectoral complexity; introduction of new technologies into development of economy and social infrastructure; conducting antimonopoly measures in the framework of public-private partnership in the context of investment activities; ensuring resource and environmental security of a state; improvement of management mechanisms of public-private partnership in rural areas, etc.

The prospects for interaction of organizational structure in public-private partnership at the regional level in the context of investment and innovation policy of the state are determined.

New approaches to state management of investment projects in Ukraine are proposed and practical recommendations for its improvement are substantiated. Proposals for the mechanisms of state management of investment projects in Ukraine within the framework of public-private partnerships, based on innovative technologies, have been made.

It has been established that currently the problem of state regulation of public-private partnership at the regional level in the context of investment and innovation activity is extremely relevant and versatile at the same time. Public-private partnership is an effective tool for implementation of important projects of national and regional significance. It permits to increase the efficiency of solving urgent problems through business investments, to use innovative technologies of interaction with the private sector for investment in order to free up budget funds and direct them to solving problems of economic development.

Social and economic realities determine a demand for modernization of public administration model, which focuses on attracting business structures to solve various important social issues of territorial significance.

Therefore, taking into consideration importance of the issue, scientists and practitioners should pay special attention to determining benefit and decision-making risks in the field of public-private partnership in investment activity.

Key words: state public-private partnership, investment, investment activity, mechanism of state regulation, assessment of the implementation of investment projects, regional development, management.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації, що висвітлюють основні наукові результати дисертації

Монографія

1. Литвиновська П. С., Дем'янчук Б. О., Косарєв В. М. Метод оцінки реалізації варіантів інвестицій у безпечність країни в умовах невизначеності

випадкового і антагоністичного характеру. *Інтеграція економічних та технічних процесів: сучасний стан і перспективи розвитку* : колективна монографія / за заг. ред. Л. М. Савчук. Харків : Діса плюс, 2015. С. 118–137. *Особистий внесок здобувача: державницький підхід до вирішення проблеми реалізації варіантів інвестицій у безпеку країни.*

Статті в наукових фахових виданнях

2. Литвиновська П. С. Методика багатофакторного вибору вектора інвестиційного державно-приватного партнерства. *Європейський вектор економічного розвитку* : зб. наук. пр. Дніпропетровського ун-ту ім. Альфреда Нобеля. 2014. № 1 (16). С. 102–109.

3. Литвиновська П. С., Дем'янчук Б. О. Методика порівняльної оцінки реалізації варіантів використання інвестицій в умовах державно-приватного партнерства. *Ефективність державного управління* : зб. наук. пр. ЛРІДУ НАДУ. 2013. Вип. 1 (37). С. 183–191. *Особистий внесок здобувача: аналіз державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності.*

4. Литвиновська П. С. Прогнозування динаміки надходження інвестицій в розвиток регіону. *Актуальні проблеми державного управління* : зб. наук. пр. ОРІДУ НАДУ. 2012. Вип. 1 (49). С. 97–101.

5. Литвиновська П. С., Дем'янчук Б. О. Методика моделювання корисності та ризику рішень щодо державно-приватного партнерства в умовах конкуренції. *Публічне адміністрування: теорія та практика* : електронний зб. наук. пр. ДРІДУ НАДУ. 2013. Вип. 1(9). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2013-01\(9\)/13lpsdpp.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2013-01(9)/13lpsdpp.pdf). *Особистий внесок здобувача: теоретичне обґрунтування методів моделювання корисності та ризику рішень щодо ДПП.*

6. Литвиновська П. С., Дем'янчук Б. О., Косарів В. М. Методичні основи оцінки ймовірності інвестування у безпеку країни в умовах невизначеностей. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2015. № 2 (19). С. 65–75.

Особистий внесок здобувача: висвітлення управлінського аспекту інвестування в безпеку держави.

Стаття в міжнародному виданні

7. Литвиновська П. С. Специфіка державно-приватного партнерства: теоретико-методологічний аспект. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2020. № 5(33). С. 48–62.

Публікації, що додатково відображають наукові результати дисертації та засвідчують обов'язкову апробацію матеріалів дисертації

Матеріали конференцій

8. Литвиновська П. С. Державно-приватне партнерство як механізм залучення бізнесу до розвитку регіону. *Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи* : матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Херсон, 7–9 жовтня 2010 р.). Херсон, 2010. С. 70–73.

9. Литвиновська П. С. Прогнозування динаміки надходження інвестицій в розвиток Одеського регіону. *Актуальні проблеми та перспективи адміністративної реформи* : матеріали науково-практичної конференції (м. Херсон, 11 жовтня 2011 р.). Херсон, 2011. С. 35–37.

10. Литвиновська П. С. Аналіз факторів зростання інвестицій в розвиток регіону. *Сучасна регіональна політика: освіта, наука, практика* : матеріали підсумкової науково-практичної конференції за міжнародною участю (м. Одеса, 28 жовтня 2011 р.). Одеса, 2011. С. 263–264.

11. Литвиновська П. С. Розвиток державно-приватного партнерства як механізм активізації інвестиційної діяльності. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку публічного управління* : матеріали Всеукраїнської підсумкової науково-практичної конференції за міжнародною участю (м. Одеса, 25 жовтня 2013 р.). Одеса, 2013. С. 312–313.

12. Литвиновська П. С. Принципи державно-приватного партнерства:

управлінський аспект. *Державне і муніципальне управління: теорія, методологія, практика* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 6–7 березня 2020 р.). Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2020. С. 48–51.

13. Литвиновська П. С. Управлінські механізми впровадження державно-приватного партнерства. *Наука і вища освіта* : матеріали XXIX Міжнародної наукової конференції студентів і молодих учених (м. Запоріжжя, 11 листопада 2020 р.). Запоріжжя, 2020. С. 169–171.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ДПП – державно-приватне партнерство

ЗУ – Закон України

КМУ – Кабінет Міністрів України

НБУ – Національний банк України

НДДКР – науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи

Ст. – стаття

ПІ – прямі іноземні інвестиції

ППП – публічно-приватне партнерство

Установа PPP – Установа – публічно-приватне партнерство

Ч. – частина

PPP – Public-Private Partnership

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. У сучасних умовах ринкової економіки з урахуванням впливу глобалізації та світових трансформаційних чинників актуалізується необхідність пошуку нових механізмів сталого розвитку України. Ефективним інструментом реалізації важливих проєктів загальнодержавного та регіонального значення наразі є державно-приватне партнерство, що дає змогу підвищувати оперативність розв'язання актуальних проблем завдяки інвестиціям бізнесу, використовувати інноваційні технології взаємодії з приватним сектором щодо інвестування з метою вивільнення бюджетних коштів і спрямування їх на розв'язання стратегічних завдань економічного розвитку. Соціально-економічні реалії зумовлюють потребу в модернізованій моделі державного управління з акцентом на залученні бізнесових структур до вирішення різноманітних суспільно значущих проблем, зокрема розвитку територіальних громад.

Зростання вимог до ефективності реалізації управлінських функцій держави, у тому числі безпекових, щодо забезпечення прав особистості на охорону здоров'я, освіту, а також надання публічних послуг, будівництва й обслуговування інфраструктури тощо зумовлює збільшення навантаження на державний бюджет. Тому необхідні нові підходи до розроблення методології управлінської діяльності й пошуку оптимальних рішень щодо державного регулювання соціально-економічної сфери.

Державно-приватне партнерство означає спрямування стратегічного вектора на співпрацю та зближення влади й бізнесу з метою реалізації широкого спектра суспільних послуг. Державно-приватне партнерство є альтернативою приватизаційним заходам і має на меті досягнення більш оптимального використання державних коштів шляхом підвищення ефективності управління.

Однією з визначальних ознак державно-приватного партнерства є внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства з джерел, не заборонених законодавством, що закріплено Законами України «Про державно-приватне партнерство», «Про інвестиційну діяльність» тощо. Шляхом співпраці держави та бізнесу виявляється управлінський потенціал і технологічний рівень приватного сектору, який може бути використано на засадах партнерства з державою, завдяки чому підвищується рівень надання суспільних послуг громадянам.

Окремі аспекти проблеми регулювання державно-приватного партнерства відображено в працях І. Брайловського, В. Огаренка (зміст державно-приватних партнерств), М. Латиніна, В. Круглова (механізми державного регулювання розвитку державно-приватного партнерства в Україні, територіальний маркетинг як інструмент розвитку державно-приватного партнерства; ризики проєктів державно-приватного партнерства), О. Виноградової, П. Покатаєва, Ф. Узунова (перспективи впровадження зарубіжного досвіду регулювання державно-приватного партнерства в Україні) та ін.

Загалом науковцями розкрито широке коло питань щодо державно-приватного партнерства: проблеми правового регулювання договірних відносин державно-приватного партнерства розкрили (О. Вінник, О. Сиротюк та ін.); державно-приватне партнерство в контексті інвестиційної діяльності в Україні (О. Озерчук, О. Петрухіна, М. Циганкова та ін.) та регулювання соціально-економічного розвитку держави (Ю. Вдовенко, Н. Діденко, Т. Єфименко, К. Павлюк, О. Сідуняк та ін.); застосування механізмів державно-приватного партнерства у сфері енергетичної безпеки (Б. Дем'янчук, В. Косарєв, А. Мерзляк, О. Стоян та ін.); перспективи дорожнього будівництва із застосуванням механізмів державно-приватного партнерства (В. Демішкан та ін.); інституційні аспекти впровадження державно-приватного партнерства на ринках небанківських фінансових послуг України (Р. Бачо та ін.); державно-приватне партнерство в

інфраструктурі (Дж. Делмон та ін.); застосування технологій державно-приватного партнерства в управлінні інноваційними проєктами (О. Дегтяр А. Казанцев, Д. Рубвальтер та ін.); використання державно-приватного партнерства в регіонах (А. Заскалкін, С. Пакулін, А. Пакуліна, П. Шилепницький та ін.) тощо. Проте, посилення ролі держави в господарських системах вимагає більш ґрунтовного опрацювання наукових основ державно-приватного партнерства, зокрема у сфері інвестиційної діяльності. Це зумовило вибір теми дисертації, її мету й завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи Класичного приватного університету «Теоретико-методологічні та філософсько-історичні основи розвитку й перспективи реформування державного управління в Україні» (номер державної реєстрації 0113U000589), де здобувачкою визначено вплив державно-приватного партнерства на забезпечення сталого розвитку України, науково обґрунтовано концептуальні засади регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні.

Мета й завдання дослідження. *Метою дослідження є науково-теоретичне обґрунтування управлінських механізмів регулювання державно-приватного партнерства у сфері інвестиційної діяльності України та розробка практичних рекомендацій щодо їхнього вдосконалення.*

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- розкрити сутність понять «державно-приватне партнерство», «державне регулювання інвестиційної діяльності»;
- висвітлити зарубіжний досвід регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності й визначити перспективи його використання в Україні;
- окреслити нормативно-правові засади та принципи реалізації державно-приватного партнерства в умовах розвитку інвестиційної діяльності;

- охарактеризувати механізм державного управління інвестиційними проєктами в Україні та обґрунтувати пріоритетні напрями реалізації інвестиційних проєктів;

- розробити концепцію вдосконалення процесу регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні на національному та регіональному рівнях;

- визначити перспективи розвитку державно-приватного партнерства на регіональному рівні в контексті інвестиційно-інноваційної політики держави, запропонувати нові підходи до державного управління інвестиційними проєктами в Україні й обґрунтувати практичні рекомендації щодо його вдосконалення.

Об’єкт дослідження – державне регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності.

Предмет дослідження – теоретико-прикладні основи механізмів регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності України.

Методи дослідження. У процесі підготовки дисертації застосовано системний підхід, загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: *абстрактно-логічний* – для визначення сутності понять «державно-приватне партнерство», «механізми державно-приватного партнерства», «державне регулювання інвестиційної діяльності»; *аналізу та синтезу* – для виявлення зарубіжного досвіду регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності й визначення перспектив його використання в Україні, характеристики організаційного механізму державного управління інвестиційними проєктами в Україні; *систематизації* – під час висвітлення наукової дискусії щодо механізмів державного управління інвестиційними проєктами й методів забезпечення державно-приватного партнерства в Україні; *моделювання* – розробки концептуальної схеми розвитку державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні; *узагальнення* –

для формулювання висновків і пропозицій дослідження; *статистичного* – для визначення корисності й ризиків прийняття рішень у сфері державно-приватного партнерства, напряду регіонального державно-приватного партнерства за допомогою методу багатофакторного порівняння та для порівняльної оцінки реалізації інвестиційних проєктів у межах державно-приватного партнерства.

Інформаційну основу дослідження становлять нормативно-правові акти; офіційні публікації міжнародних організацій; наукові праці українських та зарубіжних дослідників; інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні результати дослідження включають елементи наукової новизни, які полягають у такому:

вперше:

– запропоновано наукове обґрунтування концепції вдосконалення механізмів регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності України на національному та регіональному рівнях, основними ідеями якої є: підвищення рівня та якості життя громадян; сталий розвиток країни; надання пріоритетності інноваційним технологіям; використання перспективного зарубіжного досвіду регулювання ДПП; створення сприятливого інвестиційного режиму. Концепція спирається на чотири концепти: теоретико-методологічний, правовий, організаційний, методичний, – у межах яких визначено домінанти інституціонального забезпечення та пріоритетні напрями ДПП в інвестиційних проєктах, і передбачає створення координаційних регіональних центрів ДПП та регіональних координаційних рад з питань ДПП і врегулювання міжгалузевої взаємодії при реалізації цільових програм на засадах ДПП;

удосконалено:

– наукові підходи до державного управління інвестиційними проєктами в Україні та вдосконалення державно-приватного партнерства, які спираються на інноваційні технології, зокрема у сфері міжгалузевої

співпраці; утилізації твердих побутових відходів; модернізації соціальної інфраструктури; впровадження антимонопольних заходів; забезпечення ресурсно-екологічної безпеки держави; реалізації державно-приватного партнерства в сільській місцевості;

– методичні підходи до ідентифікації наслідків прийняття рішень у межах державно-приватного партнерства у сфері інвестиційної діяльності України та систематизації чинників гальмування розвитку державно-приватного партнерства (зокрема встановлено, що основними перешкодами на шляху залучення іноземних інвестицій у розвиток економіки України є недосконалість системи державного регулювання цього процесу; нестабільність політичної ситуації в країні; корупція; відсутність чіткої правової системи для залучення іноземних інвестицій у межах ДПП; нестабільність економічної та податкової політики; низький рівень доходів громадян; недостатньо розвинута інфраструктура бізнесу);

набули подальшого розвитку:

– понятійно-термінологічний апарат державного регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності України, а саме: розкриття сутності поняття «державно-приватне партнерство» як особливого механізму реалізації цільових програм, яка ідентифікується у вигляді юридично оформленого взаємовигідного конструктивного співробітництва держави та бізнесу на довгостроковій основі з метою реалізації суспільно значущих інвестиційних проєктів; «державне регулювання інвестиційної діяльності» як комплексного конструкту функціональних компонентів, що забезпечують прогнозування, планування та програмування розвитку національної економіки й окремих її структурних елементів із залученням позабюджетних коштів українських і іноземних інвесторів; розробку й аналіз інвестиційних проєктів; державну експертизу державних, міждержавних і регіональних інвестиційних проєктів та програм.

– методичні рекомендації щодо застосування державно-приватного

партнерства в процесі модернізації регіональної політики України та реалізації інвестиційних проєктів на регіональному рівні, які уточнюють порядок створення координаційних регіональних центрів ДПП і регіональних координаційних рад з питань ДПП; визначають способи виявлення наслідків прийняття рішень у сфері ДПП у регіоні; розкривають зміст організаційно-структурних механізмів управління реалізацією цільових програм на основі ДПП регіонального рівня;

– обґрунтування доцільності розроблення Національної програми стимулювання державно-приватного партнерства у сфері інвестиційної діяльності України, яка передбачала б залучення коштів міжнародних та українських інвесторів для розвитку науки й інноваційних управлінських технологій, упровадження їх у практику ДПП на загальнодержавному та регіональному рівнях (з акцентом на екологічну безпеку, підвищення якості виконання суспільно значущих проєктів, зниження рівня корумпованості, розвиток туризму, інфраструктури в сільській місцевості тощо).

Практичне значення отриманих результатів полягає в обґрунтуванні рекомендацій, спрямованих на вдосконалення управлінських механізмів реалізації державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні; розробленні пропозицій щодо перспективних напрямів розвитку державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності на регіональному рівні.

Основні положення, висновки та рекомендації дослідження, окремі позиції авторської концептуальної схеми вдосконалення механізмів регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні на національному та регіональному рівнях використано в діяльності Управління з питань соціально-економічного розвитку та бюджету Запорізької обласної ради, а саме: сформульовані висновки, пропозиції й рекомендації щодо перспектив впровадження та розвитку державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності – при розробці Стратегії

регіонального розвитку Запорізької області (довідка про впровадження від 23.09.2020 р. № 2-24/131).

Окремі концептуальні позиції щодо державно-приватного партнерства у структурі економіки міста з урахуванням особливостей формування світового і внутрішнього енергетичного ринку та державної політики в енергетичній галузі, пропозиції щодо заохочення процесу залучення інвестицій у підприємства без збільшення техногенного навантаження на довкілля та розвиток державно-приватного партнерства в контексті інвестиційних проєктів, спрямованих на виконання Стратегічного плану розвитку міста Енергодар до 2027 р. (зокрема, рекомендації щодо регулювання інвестицій в озеленення міста), – використано в процесі модернізації інвестиційної політики Енергодара (довідка про впровадження від 23.03.2020 р. № 01-01-29/1346). Теоретичні розробки дисертаційної роботи використовують у навчальному процесі Класичного приватного університету при викладанні дисципліни «Державне управління», «Державне та регіональне управління» (довідка від 28.11.2020 № 88).

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана здобувачкою самостійно. Висновки й результати, у тому числі ті, що характеризують наукову новизну, отримані та сформульовані авторкою самостійно. Внесок дослідниці в праці у співавторстві конкретизовано в списку публікацій за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки й рекомендації, розроблені в процесі дослідження, оприлюднено на конференціях:

– *всеукраїнських*: «Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи» (м. Херсон, 2010 р.); «Актуальні проблеми та перспективи адміністративної реформи» (м. Херсон, 2011 р.); «Сучасна регіональна політика: освіта, наука, практика» (м. Одеса, 2011 р.); «Актуальні проблеми та перспективи розвитку публічного управління» (м. Одеса,

2013 р.);

– *міжнародних*: «Державне і муніципальне управління: теорія, методологія, практика» (м. Запоріжжя, 2020 р.); «Наука і вища освіта» (м. Запоріжжя, 2020 р.).

Публікації. За темою дисертаційної роботи опубліковано 13 наукових праць, із них: 1 – розділ у колективній монографії, 5 – статті в наукових фахових виданнях України, 1 – стаття в міжнародному виданні; 6 – матеріали конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 224 сторінки, з них основний текст – 195 сторінок. Робота містить 8 таблиць та 15 рисунків.

РОЗДІЛ 1

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

У розділі розкрито сутність поняття «державно-приватне партнерство»; висвітлено зарубіжний досвід регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності й визначено перспективи його використання в Україні; окреслено нормативно-правові засади та принципи реалізації державно-приватного партнерства в умовах розвитку інвестиційної діяльності.

1.1. Теоретико-методологічні засади державно-приватного партнерства

Період розбудови української державності відбувається в епоху потужних глобалізаційних процесів у світі, що з кінця XX ст. й до цього часу не могло не зумовити суттєві зміни та трансформації в економічно-суспільному житті України. Звичайно, в першу чергу, це відобразилося на появі нових форм співробітництва, взаємодії, спрямованої на розвиток країни, зокрема це дало поштовх до виникнення нового явища в контексті управління – державно-приватного партнерства, внаслідок чого стратегічний вектор розвитку держави було спрямовано на своєрідне зближення, співпрацю влади та підприємництва, що мало на меті реалізацію і впровадження в життя актуальних і суспільно значущих проєктів.

Як відомо, в сучасних умовах постійних викликів зростають вимоги управлінських функцій держави, в тому числі в плані: безпеки; реалізації

прав особистості на охорону здоров'я, освіту, розвиток; надання публічних послуг; будівництва й обслуговування інфраструктури тощо, чим створюється значне навантаження на державний бюджет.

Це зумовлює потребу в розробленні нових підходів до методології управлінської діяльності, пошуку оптимальних рішень щодо ефективного державного регулювання соціально-економічної сфери, оскільки зміст і механізми державного управління змінюються, вдосконалюються під впливом суспільно-економічних трансформацій.

У цьому контексті вивчення процесу становлення та розвитку державно-приватного партнерства, яке на межі XX та XXI століть набрало широкого розмаху соціально-економічній сфері як явище взаємодії органів державної влади та суб'єктів недержавного управління.

Становлення та розвиток державно-приватного партнерства в Україні було зумовлено суспільною потребою, має вагоме соціальне значення як на державному, так і на громадському рівнях.

Зростання вимог до ефективності реалізації управлінських функцій держави, у тому числі безпекових, щодо забезпечення прав особистості на охорону здоров'я, освіту, а також надання публічних послуг, будівництва й обслуговування інфраструктури тощо зумовлює збільшення навантаження на державний бюджет.

Тому необхідні нові підходи до розроблення методології управлінської діяльності й пошуку оптимальних рішень щодо державного регулювання соціально-економічної сфери. Державно-приватне партнерство означає спрямування стратегічного вектора на співпрацю та зближення влади й бізнесу з метою реалізації широкого спектра суспільних послуг.

Державно-приватне партнерство є альтернативою приватизаційним заходам і має на меті досягнення більш оптимального використання державних коштів шляхом підвищення ефективності управління.

Вивченню проблеми регулювання державно-приватного партнерства

присвячено наукові дослідження багатьох українських та зарубіжних учених. Так, окремі аспекти змісту державно-приватно партнерства відображено у працях В. Беседіної [68], І. Брайловського [20–22], В. Огаренка [112], А. Музиченка [68] та ін.

Механізми державного регулювання розвитку державно-приватного партнерства в Україні розкрито в наукових роботах В. Круглова [84; 85]; М. Латиніна [88] та ін.

Вектори інноваційного розвитку управлінських засад окреслено в дослідженнях М. Латиніна, Т. Лозинська, А. Чернятіна [89].

Дослідник В. Круглов присвятив свої наукові праці різним аспектам державно-приватного партнерства, зокрема таким, як: територіальний маркетинг як інструмент розвитку державно-приватного партнерства [85] державно-приватне партнерство як основа розвитку рекреаційно-туристичних кластерів [83].

Учені О. Виноградова, П. Покатаєв, Ф. Узунов та ін. досліджували перспективи впровадження зарубіжного досвіду регулювання державно-приватного партнерства в Україні.

Загалом науковцями розкрито широке коло питань щодо державно-приватного партнерства:

- проблеми правового регулювання договірних відносин державно-приватного партнерства (О. Вінник, О. Сиротюк та ін.);
- державно-приватне партнерство в контексті інвестиційної діяльності в Україні (О. Озерчук, О. Петрухіна, М. Циганкова та ін.);
- регулювання соціально-економічного розвитку держави (Ю. Вдовенко, Н. Діденко, Т. Єфименко К. Павлюк, О. Сідуняк та ін.);
- застосування механізмів державно-приватного партнерства у сфері енергетичної безпеки (Б. Дем'янчук, В. Косарєв, А. Мерзляк, О. Стоян та ін.);
- перспективи дорожнього будівництва із застосуванням механізмів державно-приватного партнерства (В. Демішкан та ін.);

- інституційні аспекти впровадження державно-приватного партнерства на ринках небанківських фінансових послуг України (Р. Бачо та ін.);
- державно-приватне партнерство в інфраструктурі (Дж. Делмон та ін.);
- застосування технологій державно-приватного партнерства в управлінні інноваційними проєктами (О. Дегтяр, А. Казанцев, Д. Рубвальтер та ін.);
- використання державно-приватного партнерства в регіонах (А. Заскалкін, С. Пакулін, А. Пакуліна, П. Шилепницький та ін.) тощо.

Проте, посилення ролі держави в господарських системах вимагає більш ґрунтовного опрацювання наукових основ державно-приватного партнерства, зокрема у сфері інвестиційної діяльності. Це зумовило вибір теми дисертації, її мету й завдання.

У довідкових джерелах термін «публічно-приватне партнерство» є перекладом англійського терміну «Public-Private partnership (PPP)» [155] і давно застосовується в країнах зарубіжжя: Австралії, Австрії, Бельгії, Великобританії, Греції, Данії, Ізраїлі, Ірландії, Іспанії, Канаді, Південній Кореї, Португалії, Сінгапурі, США, Фінляндії, Франції, Чехії.

Дослідники у своїх працях використовують поняття «державно-приватне партнерство», що відтворює сутність відносин органів державної влади, органів місцевого самоврядування та приватних партнерів. Однак цей підхід до розуміння поняття державно-приватного партнерства визначає взаємодію держави та приватного сектору, виключаючи співпрацю громадянських інститутів в соціальній, політичній, економічній сферах суспільної діяльності.

Дослідники по-різному підходять до тлумачення поняття державно-приватного партнерства, його визначають як: модель «благодійності»; модель «субсидіювання приватного бізнесу»; модель «соціальної відповідальності бізнесу»; модель «приватизації» тощо.

На думку українського дослідника І. Брайловського, «в сучасній літературі під державно-приватним партнерством розуміються будь-які офіційні відносини або домовленості на фіксований (строковий) період часу між державними і приватними учасниками» [17, с. 11]. Враховуючи «сучасну специфіку українських умов становлення ринкових відносин і представляє ДПП як систему інвестиційних по своїй суті проектів, засновану на справедливому розподілі необхідних організаційних, фінансових, виробничих та інших ризиків, що й забезпечує сторонам прийнятний результат» [там само].

Державно-приватне партнерство у світовій практиці трактується у двох аспектах:

- по-перше, як система відносин держави й бізнесу, що широко використовується як інструмент економічного й соціального розвитку на міжнародних, національних, регіональних, місцевих рівнях;

- по-друге, як конкретні проекти, реалізовані спільно державними органами й приватними компаніями на базі об'єктів державної та муніципальної власності.

Як зазначає В. Круглов, метою підходів «нового публічного менеджменту» є партнерська взаємодія держави, приватного та громадського секторів, створення демократичних механізмів прийняття рішень, прозорість і підзвітність державних органів, передачу окремих функцій держави приватним суб'єктам. У західній практиці воно називається: «Public-Private Partnership (PPP), а в Україні – «державно-приватне партнерство» (ДПП), що «передбачає розподіл відповідних ризиків у процесі реалізації проектів, має довгостроковий характер й умови, на основі яких реалізується співпраця сторін. У процесі виконання договірних зобов'язань суб'єкти господарювання вимушені вносити необхідні зміни, зумовлені впливом різноманітних політичних, економічних чи соціальних чинників» [84, с. 7].

У ролі публічного партнера в зарубіжних державах виступають не

тільки органи державної влади та органи місцевого самоврядування, але й громадські організації та благодійні фонди.

Відповідно до нових правил і принципів Європейської комісії, 2003 р., під державно-приватним партнерством розуміється передача бізнесовим структурам окремих повноважень і певної долі відповідальності й ризиків, як пов'язані з інвестиціями в суспільно значущі проекти, що, як правило, раніше були в компетенції, відповідальності та на фінансуванні держави.

У цьому контексті доречно зауважити, що в країнах Європейського Союзу та в англomовних державах державно-приватне партнерство й називається публічно-приватним (Public-Private Partnership).

В основі для державно-приватного партнерства в Україні, як зауважує науковець І. Дубок, – «виконання проектів з важливим суспільним значенням; наявність довготривалих взаємозв'язків; проведення конкурсу по визначенню переможця проектів, проведення наступних переговорів та укладання договорів; здійснення приватними партнерами значних капіталовкладень в об'єкти партнерства; наявність права у приватного партнера вимагати від споживачів плати за надані послуги» [54, с. 9].

Термін «державно-приватне партнерство» визначають як:

– «інституціональний і організаційний альянс між державою та бізнесом з метою реалізації національних і міжнародних, масштабних і локальних, але завжди суспільно значущих проектів у широкому спектрі сфер діяльності» [29, с. 34];

– «особливу форму відносин влади та бізнесу, інститутом взаємодії різних суб'єктів власності, які мають спільні цілі та рівноправний характер за видатками, ризиками та за отриманими результатами» [44, с. 112];

– «ефективний механізм для розвитку соціальної сфери, де поєднуються інтереси суспільства та бізнесу, що дозволяє створювати у великому обсязі соціально значущі блага в умовах недостатнього фінансування їх виробництва з боку держави» [там само, с. 99];

– «форму структурної співпраці державних і приватних партнерів у плануванні, будівництві та експлуатації інфраструктурних об'єктів, в яких вони поділяють або перерозподіляють ризики, витрати, вигоди, ресурси та відповідальність» [201, с. 136] тощо.

У площині наукових досліджень і практичних розробок поняття «державно-приватне партнерство» має багато різних дефініцій, зокрема, це:

– «система відносин між державним та приватним партнерами, які об'єднують власні ресурси та відповідним чином розподіляють ризики, відповідальність і винагороди (відшкодування) між сторонами для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі у створенні (відновленні) нових та/або модернізації (реконструкції) існуючих об'єктів, які потребують залучення інвестицій, та в користуванні (експлуатації) вказаними об'єктами» [15, с. 31];

– «організаційний й інституціональне об'єднання держави та приватного бізнесу, що має на меті реалізацію соціально важливих планів на державному рівні або на окремих територіях» [4, с. 322];

– «правовий механізм узгодження інтересів і забезпечення ефективної взаємодії держави і бізнесу, в результаті чого залучається на контрактній основі органами влади приватний сектор для якісного виконання завдань та суспільно важливих проектів і програм соціально-економічного розвитку територій, спрямованих на поліпшення якості життя та на досягнення цілей державного управління на взаємовигідних умовах компенсації витрат, поділу ризиків, зобов'язань, компетенцій» [65, с. 93];

– механізм узгодження цілей та забезпечення балансу інтересів державного та приватного сектору в межах реалізації суспільно важливих проектів, результатом яких є взаємна вигода [31, с. 170];

– форма взаємодії системи органів державної влади різного рівня ієрархії, суб'єктів підприємницької діяльності, іноземних суб'єктів господарювання, яка спрямовується на об'єднання ресурсів, технологій та

управлінських навиків, розподіляючи ризики та відповідальність з метою досягнення спільних цілей [22, с. 27];

- «взаємовигідне співробітництво, що поєднує зусилля держави, бізнесу та суспільства, з метою реалізації їхніх інтересів для покращення різноманітних складових соціальної сфери, за рахунок забезпечення узгоджень інтересів усіх учасників» [156, с. 65];

- юридично закріплена форма взаємодії між державою та приватним сектором відносно об'єктів державної власності, а також послуги, які надаються державними органами, установами й підприємствами з метою реалізації суспільно важливих проектів у широкому спектрі видів економічної діяльності [29, с. 14];

- конструктивна взаємодія держави, приватного сектору, громадянських інститутів в економічній, політичній, соціальній, гуманітарній та інших сферах суспільної діяльності [119, с. 17];

- будь-які відносини (контрактні чи юридичні) між державними й приватними структурами, метою яких є поліпшення та/або розширення інфраструктурних послуг, крім контрактів по державному замовленню [45, с. 11];

- «інституціональний та організаційний альянс держави та приватного бізнесу, що має на меті реалізацію суспільно необхідних проектів у різноманітних сферах – від розвитку стратегічно важливих галузей економіки до надання суспільних послуг у масштабах країни чи її окремих територій» [114, с. 306–307];

- середньострокове або довгострокове співробітництво між суспільним і приватним сектором, у межах якого відбувається вирішення політичних завдань на основі об'єднання досвіду й експертизи декількох секторів і поділу фінансових ризиків і вигоди [81, с. 17] тощо.

Схематично підходи до дефініції поняття «державно-приватне партнерство» відображено в таблиці 1.1.

Таблиця 1. 1

Підходи до дефініції поняття «державно-приватне партнерство»

Автор	Дефініція
І. Брайловський [17, с. 11]	Державно-приватне партнерство – «система взаємовигідного економічного співробітництва державного і приватного секторів економіки (з можливістю залучення третіх осіб), що певним чином організаційно-юридично оформлена, заснована на розподілі ризиків між державою і приватним сектором (на покладанні ризиків на того партнера, який зможе попередити, або пом'якшити їх негативні наслідки) і орієнтується на одержання максимального ефекту від реалізації проектів державно-приватного партнерства та на задоволення інтересів суб'єктів державно-приватного партнерства в умовах обмеженості ресурсів окремої сторони.
О. Дегтяр [35, с. 99; 112]	Державно-приватне партнерство – це ефективний механізм для розвитку соціальної сфери, де поєднуються інтереси суспільства та бізнесу, що дозволяє створювати у великому обсязі соціально значущі блага в умовах недостатнього фінансування їх виробництва з боку держави; особлива форма відносин влади та бізнесу, інститутом взаємодії різних суб'єктів власності, які мають спільні цілі та рівноправний характер за видатками, ризиками та за отриманими результатами.
В. Варнавський [22, с. 34]	Державно-приватне партнерство – інституціональний і організаційний альянс між державою та бізнесом з метою реалізації національних і міжнародних, масштабних і локальних, але завжди суспільно значущих проектів у широкому спектрі сфер діяльності.
Дж. Коппенджан [157, с. 136]	Структурна співпраці державних і приватних партнерів у плануванні, будівництві та експлуатації інфраструктурних об'єктів, в яких вони поділяють або перерозподіляють ризики, витрати, вигоди, ресурси та відповідальність.

Продовження таблиці 1. 1

Н. Бондар [12, с. 31]	Державно-приватне партнерство – система відносин між державним та приватним партнерами, які об’єднують власні ресурси та відповідним чином розподіляють ризики, відповідальність і винагороди (відшкодування) між сторонами для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі у створенні (відновленні) нових та/або модернізації (реконструкції) існуючих об’єктів, які потребують залучення інвестицій, та в користуванні (експлуатації) вказаними об’єктами».
В. Круглов [65, с. 7].	Метою підходів «нового публічного менеджменту» є партнерська взаємодія держави, приватного та громадського секторів, створення демократичних механізмів прийняття рішень, прозорість і підзвітність державних органів, передачу окремих функцій держави приватним суб’єктам. У західній практиці воно називається: «Public-Private Partnership (PPP), а в Україні – «державно-приватне партнерство» (ДПП), що «передбачає розподіл відповідних ризиків у процесі реалізації проєктів, має довгостроковий характер й умови, на основі яких реалізується співпраця сторін. У процесі виконання договірних зобов’язань суб’єкти господарювання вимушені вносити необхідні зміни, зумовлені впливом різноманітних політичних, економічних чи соціальних чинників»
І. Дубок [44, с. 91]	Державно-приватне партнерство – «виконання проєктів з важливим суспільним значенням; наявність довготривалих взаємозв’язків; проведення конкурсу по визначенню переможця проєктів, проведення наступних переговорів та укладання договорів; здійснення приватними партнерами значних капіталовкладень в об’єкти партнерства; наявність права у приватного партнера вимагати від споживачів плату за надані послуги»
Г. Брусільцева [18, с. 27]	Державно-приватне партнерство – форма взаємодії системи органів державної влади різного рівня ієрархії, суб’єктів підприємницької діяльності, іноземних суб’єктів господарювання, яка спрямовується на об’єднання ресурсів, технологій та управлінських навиків, розподіляючи ризики та відповідальність з метою досягнення спільних цілей.

Продовження таблиці 1. 1

О. Озерчук [88, с. 306–307]	Державно-приватне партнерство – «інституціональний та організаційний альянс держави та приватного бізнесу, що має на меті реалізацію суспільно необхідних проектів у різноманітних сферах – від розвитку стратегічно важливих галузей економіки до надання суспільних послуг у масштабах країни чи її окремих територій».
Л. Попель [125, с. 126]	Державно-приватне партнерство – «нова форма технології сприяння соціально-економічному розвитку регіонів, один із найбільш перспективних та ефективних інструментів їх інвестування, оскільки використання коштів приватних партнерів в фінансуванні інвестиційних проектів дає можливість економії бюджетних коштів з їх подальшим використанням на інші суспільні потреби. Однак механізм державно-приватного партнерства має ряд недоліків і потребує подальшого вдосконалення».

Дослідники [119] називають державно-приватне партнерство інституціональним та організаційним альянсом між державою та бізнесом, який формується, функціонує та розвивається за допомогою особливої системи соціально-економічних та організаційно-економічних відносин.

З огляду на окреслену дискусію, можна вважати, що єдиного чіткого визначення державно-приватного партнерства до цього часу не існує, оскільки, на наш погляд, це – нове явище, яке перебуває в стані перманентного розвитку та вдосконалення – тому змінюються його тлумачення, розширюється діапазон бачення функцій та механізмів, актуалізуються нові акценти в контексті взаємодії держави та бізнесу.

Внаслідок цього в наукових дослідженнях виникають нові трактування, поглиблюється їхнє змістове наповнення.

Наприклад, нам імпонують такі дефініції державно-приватного партнерства:

– «конструктивне співробітництво держави, приватного власника та громадянських інститутів в економічній, політичній, соціальній, гуманітарній та інших сферах суспільної діяльності, спрямоване на реалізацію суспільно важливих проектів, в яких домінує пріоритетність державних інтересів, її політичної підтримки, об'єднання ресурсів сторін, ефективного розподілу ризиків між ними, рівноправності та прозорості відносин, що забезпечить розвиток суспільства» [119, с. 11];

– «інститут довгострокових взаємовідносин та взаємодії фінансово-інвестиційних, організаційних, управлінських та інтелектуальних ресурсів органів державної влади та приватних партнерів, які оформляються у вигляді договору, передбачають реалізацію і сумісне фінансування проектів на довгостроковій основі та розподіл ризиків, відповідальності і винагород з метою підвищення ефективності та якості виробництва суспільних благ, забезпечення поступального розвитку суспільства» [161, с. 124] тощо.

Загалом, державно-приватне партнерство в сучасних умовах соціально-економічного розвитку України виступає альтернативою приватизаційним заходам. Метою державно-приватного партнерства є досягнення найоптимальнішого використання державних коштів за рахунок ефективного управління.

Учена М. Циганкова підкреслює «унікальність механізму державно-приватного партнерства, який дозволяє реалізовувати інвестиційні проекти без використання фінансових пільг» [173, с. 102].

Зазначають учені, сутність державно-приватного партнерства полягає в:

– системі соціально-економічних відносин, які виникають між державним і приватним секторами економіки [154, с. 311];

– «організації інституціонального альянсу у формі середньо- та довгострокової взаємодії держави та бізнесу, який створюється для реалізації

соціальних, економічних, виробничих, тобто суспільно значущих проектів на взаємовигідних умовах [120, с. 410];

– «відносинах між державою та приватним бізнесом щодо перерозподілу традиційних державних функцій (розвиток інфраструктури загального користування та надання пов'язаних з нею послуг) на користь приватного партнера, з відповідними перерозподілом ризиків і відповідальностей між сторонами» [181, с. 95].

У державно-приватному партнерстві поєднуються ресурс і потенціал суб'єктів господарювання – держави у формі його власності та приватного власника у вигляді підприємницьких принципів господарювання, менеджменту, інвестицій та інновацій [28, с. 39].

Англійський дослідник Г. Ецковіц наголошує на значенні формування нового інституціонального середовища як передумови мотивації приватного сектора до участі в державно-приватному партнерстві [199, с. 107].

Учені О. Канова [71, с. 149], К. Павлюк [119, с. 17] виокремлюють такі характерні риси державно-приватного партнерства:

- 1) закріплення взаємодії сторін (держави і бізнесу) на офіційній, юридичній основі;
- 2) сторони державно-приватного партнерства: з одного боку – держава (представлена органами державної або муніципальної влади), з другого – приватний бізнес (в особі виконавця та постачальника ресурсів);
- 3) мета державно-приватного партнерства – реалізація суспільно-важливих проектів та програм у масштабах всієї країни чи окремих регіонів;
- 4) чітка суспільна спрямованість державно-приватного партнерства;
- 5) рівноправний характер довгострокова перспектива взаємодії сторін;
- 6) об'єднання ресурсів і вкладів у процесі співпраці сторін;
- 7) рівний розподіл між сторонами (в заздалегідь визначених пропорціях) фінансових ризиків, затрат і результатів співпраці;
- 8) поєднання ресурсів державного та підприємницького секторів для

досягнення спільної мети;

9) підвищення ефективності діяльності державного сектора завдяки залучення до взаємодії приватного партнера;

10) спрямованість на реалізацію спільних завдань та інтересів держави й підприємницького сектору тощо.

Однією з визначальних ознак державно-приватного партнерства є внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не заборонених законодавством, що закріплено Законом України «Про державно-приватне партнерство».

Через співпрацю держави та бізнесу виявляється управлінський потенціал і технологічний рівень приватного сектору в державному на засадах партнерства, внаслідок чого підвищуються рівень надання суспільних послуг громадянам.

Загалом, партнерство трактується як форма організації підприємства, заснована на об'єднанні майна декількох осіб (співвласників створеного підприємства), для наступного спільного управління виробництвом і власністю, розподілу прибутку та спільної відповідальності за власними зобов'язаннями.

За визначенням Міжнародної організації «Economic and social Commission of the United Nations for Asia and the Pacific», державно-приватне партнерство – це співробітництво держави з приватним сектором для кількісного збільшення та якісного поліпшення надання інфраструктурних послуг.

Партнери погоджуються щодо розділу відповідальності за реалізацію та/або експлуатацію й управління інфраструктурним проектом за допомогою юридичного зобов'язання у вигляді угоди шляхом використання іншого механізму.

Таке співробітництво засноване на компетентності кожного партнера, що відповідає чітко державним інтересам через розподіл ресурсів, ризиків,

відповідальності та грошових винагород.

Учені намагаються виокремити ідеальну теоретичну модель взаємодії влади та приватного сектору, яка визначає ролі суб'єктів взаємодії: суб'єкти-представники інтересів бізнесу доручають контроль за дотриманням правил партнерства державі як агенту-гаранту. Держава, в свою чергу, держава гарантує бізнесу сприятливе середовище для його діяльності, спрямованої на розвиток суспільства; приватний сектор зобов'язується сплачувати податки і відтворювати використовувані економічні ресурси (М. Курбатова, і С. Левін [87]).

Нп думку З. Антонової [3, с. 89], «спільні риси моделей партнерства державного та приватного корпоративного секторів національної економіки можуть проявлятися у вигляді:

- а) наявності проекту моделі партнерства, призначення, структура і реалізація якого мають унікальний характер;
- б) створення самостійної проектної компанії, котра володіє автономними ресурсами і що є інституційною основою реалізації проекту моделі партнерства;
- в) виплати відсотків і погашення основної суми боргу за рахунок коштів, які генеруються проектом майбутніх грошових потоків;
- г) аналізу чутливості майбутніх грошових потоків до істотних чинників зовнішнього середовища бізнесу і ризиків, а також визначення результативних чинників успіху; д) виявлення сфер ризику, їх оцінки та розподілу між партнерами-учасниками проекту;
- е) складання угоди, що забезпечує безперешкодну реалізацію проекту як головної мети всіх її учасників;
- є) утворення проектної компанії, що дає головній компанії можливість використання позабалансових зобов'язань, опосередковуючи і інші види діяльності;
- ж) чіткого визначення меж відповідальності і зобов'язань

партнерів» [там само, с. 89].

Як зазначають дослідники А. Музиченко, А. Бержанір [105, с. 25], «розвиток взаємовідносин між бізнесом і державою є відображенням змін економічних відносин у суспільстві. Головним завданням тут є необхідність знайти форми оптимальної і ефективної партнерської взаємодії держави і приватного бізнесу заради забезпечення сталого соціально-економічного розвитку національної економіки в цілому».

На думку вчених [там само, с. 26], «у світовій практиці сформувалися п'ять базових моделей співпраці між державою і приватними інвесторами, що характеризуються особливими формами власності, фінансування та управління:

- модель оператора, яка характеризується чітким розподілом відповідальності між приватним підприємством і контролем з боку замовника (держави);
- модель кооперації, яка передбачає реалізацію проекту спільно з проектною організацією за участю держави та приватних інвесторів;
- модель концесії, яка передбачає передання державою приватному сектору права на довгострокове користування державним майном для здійснення діяльності, із зазначенням інвестиційних вимог;
- модель лізингу, яка передбачає приватному партнерові державного або муніципального майна в тимчасове користування і за певну плату;
- модель спільних підприємств, яка передбачає співробітництво за участю держави в діяльності спільних підприємств» [там само, с. 26].

Учені А. Музиченко, А. Бержанір [83] вважають, що «оптимальні моделі партнерства держави та бізнесу повинні сприяти можливості для отримання таких вигод:

- швидкій реалізації найважливіших проектів;
- прискоренню розвитку регіонів;
- підвищенню економічної ефективності;

- поліпшенню механізмів і моделей надання послуг;
- полегшенню фінансового тягаря, який лежить на державі;
- зниженню інвестиційних витрат;
- оптимізації структури фінансування за рахунок використання інвестиційної підтримки та розширенням доступу до нових джерел фінансування» [там само, с. 27].

Загалом, співпраця держави та бізнесу забезпечує можливості для використання державно-приватного партнерства як ефективного механізму для успішного подолання певних суперечностей в інноваційних системах, що виникли останнім часом і продовжують з'являтися.

Отже, розглянувши та проаналізувавши різні наукові погляди на теоретичні та методогічні аспекти поняття «державно-приватне партнерство», можна зробити висновок, що основними перевагами державно-приватного партнерства є:

- для держави: оптимізація структури державного управління; стимулювання розвитку інновацій через конкуренцію між інвесторами в тому числі; підвищення ефективності управління інфраструктурою; оперативніша реалізація інфраструктурних проектів за рахунок залучення коштів приватного інвестора; зняття певного проекту з балансу держави і фінансування його за рахунок інвестора; заміна значних за обсягом попередніх капіталовкладень виплатою щорічних бюджетних внесків для підтримання інфраструктури, що полегшує фінансове навантаження на державний бюджет; максимальне використання вкладених коштів; концентрація інвестицій у проектах публічного сектора, що є ключовими для населення; запозичення державними структурами найефективніших практик управління власністю у приватного сектора; передача частини ризиків приватному сектору тощо;

- для бізнесових структур: збільшення можливостей для отримання кредитів під проект як від вітчизняних, так і та іноземних фінансових

організацій та установ на основі державних гарантій; підвищення статусу проекту завдяки державному сприянню та участі в ньому; доступ до закритих сфер економіки (транспорт, житлово-комунального господарства тощо); посилення взаємодії бізнесу з органами влади (завдяки участі в проекті – можливість отримання ліцензій, висновків наглядових органів, дозволів тощо); забезпечення позитивного іміджу компанії тощо;

– для суспільства: створення атмосфери довіри та відкритості як передумови розвитку громадянського суспільства; зниження фінансового навантаження на платників податків; підвищення ефективності державних антикризових програм (стимулювання інвестиційного попиту, зростання кількості робочих місць, підтримка платоспроможного споживчого попиту); відповідність створених об'єктів вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України розвиток транспортної інфраструктури, спрямованої на безпеку на дорогах; поліпшення якості послуг населенню; формування позитивних зовнішніх економічних впливів за рахунок розвитку інфраструктури; зниження обсягів споживання паливно-енергетичних ресурсів; нарощування потенціалу впливу підприємств на розмір та якість людського капіталу підприємств, регіонів, територій тощо.

Державно-приватне партнерство – явище хоч і нове, але активно впроваджується у вітчизняну практику управління, постійно змінюючись, удосконалюючись як за своїм змістом і сутністю, так і за механізмами та способами реалізації такої взаємодії органів державної влади й бізнесових структур.

Таким чином, на основі вивчення та аналізу наукових джерел запропоновано авторську дефініцію поняття «державно-приватне партнерство» – особливий механізм виконання державних цільових програм, сутність якого полягає в юридично оформленому взаємовигідному конструктивному співробітництві держави та бізнесу на довгостроковій

основі з метою реалізації суспільно значущих інвестиційних проєктів, що сприяють вирішенню економічних і соціальних завдань національного й регіонального масштабів, які спрямовані на концентрацію зусиль для забезпечення переходу до сталого розвитку країни, на умовах рівноправного розподілу відповідальності, видатків, ризиків, отриманих результатів.

1.2. Зарубіжний досвід регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності

Аналіз світового досвіду свідчить, що державно-приватне партнерство як особливий вид співпраці зародилося досить давно, перші згадування про концесійний принцип при будівництві каналу, що є однією із форм державно-приватного партнерства, відносять до 1552 р. Активно державно-приватне партнерство у вигляді концесії розвивалось в XIX–XX ст

Державно-приватне партнерство в сучасних умовах набуває дедалі більшої актуальності в усьому світі, у тому числі й Україні. В реаліях ситуації, що склалася в нашій державі, доцільно спиратися на зарубіжний досвід у сфері регулювання державного-приватного партнерства, вивчати й адаптувати його до української дійсності, впроваджувати кращі приклади у вітчизняну практику державного управління, розробляти новий інструментарій щодо розвитку цього перспективного явища.

Питання взаємодії бізнесу і влади при реалізації інвестиційних проєктів на сучасному етапі визначено ключовим у вирішенні важливих соціально-економічних проблем, у модернізації економіки України. Адже, сьогодні гостро стоїть проблема недофінансування інвестиційних проєктів як на державному, так і на регіональних рівнях, і невирішеним залишається питання пошуку джерел фінансування.

На думку багатьох науковців, реальним інструментом вирішення проблем, що накопичилися, є розвиток державно-приватного партнерства в

інвестиційній сфері.

Для сучасного стану розвитку соціальної інфраструктури на регіональному рівні характерним є запровадження ринкових відносин та нових методів управління для залучення інвестицій у розбудову комунальних та інших об'єктів, забезпечення соціальної, економічної ефективності надання послуг населенню.

Як свідчить аналіз теоретичних джерел та практичних напрацювань, найпоширенішими об'єктами державно-приватного партнерства наразі виступають: житлово-комунальна сфера (водопостачання, виробництво і транспортування електроенергії, благоустрій); будівництво й утримання автошляхів; експлуатація будівель бюджетного сектору економіки; телекомунікації; енергозбереження тощо.

У контексті державної політики щодо економічного розвитку країн світу у другій половині XX ст. – перших двох десятиріччях XXI ст. активно розвивається державно-приватне партнерство.

Метою застосування державно-приватного партнерства на загальнодержавному рівні є: прискорення темпів соціально-економічного розвитку за рахунок додаткових інвестицій (з позабюджетних джерел) в об'єкти інфраструктури та за рахунок підвищення якості послуг публічного сектора; економія бюджетних коштів в короткостроковому періоді за рахунок розподілу фінансування на триваліший у часі період; підвищення ефективності використання бюджетних коштів за рахунок залучення приватного сектора тощо.

Для практичного застосування в Україні ефективного механізму ДПП необхідно уважно вивчити міжнародний досвід його реалізації, передусім, в контексті використання державно-приватного партнерства та його результатів для реновації інфраструктури в державах, що розвиваються.

Важливо проаналізувати організаційно-правові заходи, які були здійснені країнами для створення необхідних умов розвитку сфери державно-

приватного партнерства.

Аналізуючи розвиток державно-приватного партнерства в країнах, що розвиваються, доцільно приділити увагу дев'яностим рокам ХХ ст. Це – період останньої великої інфраструктурної революції. За досить короткий в історичному плані проміжок часу змінилися швидкість прийняття рішень в економіці, ведення бізнесу та життя в цілому.

Розповсюдження використання мобільних телефонів, Інтернету та іншої інфраструктури назавжди змінило життя суспільства. Десятиріччя глобальних інфраструктурних змін заклали основу зміни геополітики та моделі світової економіки. Дев'яності роки ХХ ст. характеризувалися активним поширенням механізмів ДПП у світі, і насамперед, у країнах, що розвивалися на той час. Саме цей період дав поштовх для залучення приватного капіталу до інфраструктурних проектів, коли відкрилися ринки постсоціалістичних країн та малорозвинутих держав.

У 132 країнах, що за кваліфікацією Світового банку відносилися до країн з малим чи середнім рівнем доходів населення, було запроваджено технології державно-приватного співробітництва, у 57 з них таке співробітництво було впроваджено більш ніж у трьох секторах економіки.

Механізми державно-приватного партнерства з його привабливими аспектами вдосконалювалися доволі швидкими темпами до кризи 1998 року. Криза досить сильно вплинула на економіку країн, що розвивалися. Насамперед, вона обмежила можливості у реалізації інфраструктурних проектів та поставила під загрозу існування деяких з них. Але моделі ДПП показали більший супротив кризі та виявилися більш захищеними, ніж звичайні інвестиції в інфраструктуру. Це є важливим об'єктом дослідження даної роботи, адже незважаючи на різні причини криз 1998 та 2008 років, рецесії вплинули на реалізацію інфраструктурних проектів.

Інвестиції бізнесу в інфраструктурні проекти стабільно зростали з 1990 по 1997 роки. Через кризу 1998 року такі інвестиції мали тенденцію до

зменшення в наступні п'ять років, окрім 2000 року, коли відбулося підвищення кількості таких інвестицій з 77,2 до 90,8 млрд дол. США.

Таке підвищення відбулося за рахунок однієї галузі, а саме електроенергетики, що дає можливість стверджувати, що воно було ситуативним. Постачання та опріснення води мало найбільше річне падіння серед усіх галузей в 1998 році, коли рівень інвестицій в цю галузь перевищив лише 25% від рівня попереднього року. Разом в інфраструктурні проекти з приватним втручанням було інвестовано 754 млрд дол. США.

Структура таких інвестицій характеризує тодішні потреби країн, що розвивалися в телекомунікаціях, електроенергетики та модифікації транспортних систем. Опріснення води та проекти газопостачання акумулювали лише по 5% від загального обсягу проектів ДПП в країнах, що розвиваються. Ці проекти були реалізовані за допомогою різних технологій співпраці: контракти з управління, відчуження власності, спорудження-управління-володіння та спорудження-управління-передача.

Варто зазначити, що структура типів угод державно-приватного партнерства, реалізованих у країнах, які розвиваються, після 2000 року суттєво не змінювалася. Найбільше угод ДПП в країнах, які розвивалися, було укладено для будівництва нових проектів. Найменш популярною формою співпраці між урядом та приватними партнерами з 1990 по 2007 роки були угоди на управління та лізинг. Контракти з управління характерні для більш розвинутих країн, наприклад, в Китаї частка таких проектів в загальній кількості перевищує половину, тоді як в найбідніших країнах складає 21%.

Загальною світовою тенденцією є розширення географії використання механізмів ДПП у світі, про яке свідчить зменшення сумарного результату десяти країн-лідерів з 70,7% до 58,6%. Факт розширення географії використання механізмів ДПП за останні 20 років також підтверджують дані, що в 1990 році 10 найбільших за обсягами залучення інвестицій у

інфраструктуру країн сконцентрували 98% усіх інвестицій, тоді як у 2001 вони мали вже 67% від загальноінвестованого капіталу.

Загалом, технології ДПП в перше десятиріччя ХХ ст. сконцентрувалися в країнах, яким були притаманні такі риси: швидкий темп росту ВВП, курс уряду на лібералізацію економіки, малий розвиток інфраструктурних галузей. Це абсолютно відповідає логіці міжнародного руху капіталу, коли гроші шукають нові ринки, що мають малі бар'єри для входження та великий потенціал росту, а технології ДПП забезпечують суттєве зменшення ризикованості проектів. У галузевому розрізі зростання 2000 року (13,6 млрд дол. США) було на 88% (12 млрд дол. США) забезпечено проектами в галузі електроенергетики, незважаючи на зменшення їх кількості.

Цікавим показником є частка інвестицій, спрямованих на спорудження основних фондів інфраструктури. Цей показник по країнах, що розвивалися у зазначений період, становив 37%, тоді як у найбідніших країнах він склав 65%. Це є наслідком відсутності інфраструктури взагалі в багатьох випадках. Частка інвестицій у платежі державі зростає паралельно зі збільшенням загального обсягу приватних інвестицій в інфраструктуру. Це означає, що інвестори згодні виплачувати урядам більше за умов економічного зростання ринків відповідних держав. Цей висновок буде враховано під час розробки рекомендацій щодо реалізації проектів ДПП в Україні.

За умов світової фінансово-економічної кризи саме механізми державно-приватного партнерства дають змогу приватному партнеру зменшити ризик неповернення інвестицій, а державі почати реформу інфраструктури та залучити інвестиції в економіку, що є найголовнішим завдання уряду, оскільки сприяє збільшенню кількості робочих місць, споживання та ефективності економіки.

Слід зауважити, що в умовах державно-приватного партнерства відбувається розподіл ризиків та відповідальності між суб'єктами у процесі реалізації спільних цілей.

На думку дослідників А. Ренди та Л. Шрефлера, всі країни залежно від інтенсивності впровадження механізмів державно-приватного партнерства, можна виокремити в такі групи [204]:

- «економічно розвинуті країни» – країни, які є лідерами за кількістю підписаних контрактів (Великобританія, Ірландія, Італія, Канада, Німеччина, Сінгапур, США, Франція, Японія), вони мають чітко сформовану нормативно-правову базу щодо використання механізмів державно-приватного партнерства в багатьох сферах;

- «проміжні країни» – країни зі значним поширенням державно-приватного партнерства (Іспанія, Португалія), проте не в усіх сферах, що пояснюється недосконалістю законодавчої бази та відсутністю сталої стратегії уряду щодо дії такого явища;

- «група країн, що запізнилися» – країни, в яких застосування державно-приватне партнерство знаходиться на початковому етапі розвитку (Бельгія, Греція, Люксембург, Норвегія, Швеція);

- «особлива група» – країни, що мають різні політичні та економічні особливості (держави Центральної та Східної Європи); для впровадження державно-приватного партнерства уряди цих країн змушені долати численні проблеми: нерозвиненість ринку капіталу, відсутність кваліфікованих спеціалістів, недостатня аналітична підготовка організації проектів тощо.

Цікавим є досвід державно-приватного партнерства у Великобританії, його ознаками є такі:

- держава виступає як інвестор у створення власного капіталу (або придбання частки у статутному капіталі);

- централізація, що передбачає посилення централізованого підходу до відбору та реалізації проєктів державно-приватного партнерства;

- диверсифікація джерел фінансування шляхом залучення довгострокових і менш витратних джерел фінансування (коштів страхових та пенсійних фондів, довгострокових кредитних фондів) порівняно з дорогим та

короткостроковим банківським фінансуванням;

- поліпшення механізму розподілу ризиків за допомогою зміни страхового та інших галузей права;

- прозорість: низку заходів спрямовано на поліпшення звітності, у тому числі введення зобов'язань щодо опублікування звітів про фінансування на ринку цінних паперів;

- ефективне співвідношення ціни/якості: уряд має проводити консультації щодо досягнення найкращого співвідношення ціни/якості.

Великобританія лідирує серед країн «Великої сімки» за кількістю заключних договорів із державно-приватного партнерства: щорічно тут укладається близько 80 нових угод із партнерства, які забезпечують 17% економії державного бюджету [82, с. 8].

Найпопулярнішою формою державно-приватного партнерства в країні є так звана «приватна фінансова ініціатива», розвиток якої пов'язаний із пошуком способів покращання послуг для населення, що робить меншим навантаження на державний бюджет.

Як зауважує Ф. Узунов, в Ірландії через механізми державно-приватного партнерства реалізується ціла низка інфраструктурних проєктів в енергетиці, транспорті, сфері соціальних послуг на основі прийнятої концепції з централізованим органом у цій сфері – Центральний відділ із державноприватного партнерства [163].

У США державно-приватне партнерство набуло широкого поширення на муніципальному рівні, що пояснюється відсутністю в законодавстві США федерального закону, що встановлює єдині підходи до реалізації таких проєктів. Державно-приватне партнерство регулюється чинними нормативно-правовими документами за галузевою ознакою.

Основний інститут, що відповідає за розвиток державно-приватного партнерства в країні, – Національна рада з державно-приватного партнерства «(The National Council for Public-Private Partnerships), що є комерційною

організацією у складі уряду та сприяє впровадженню державно-приватного партнерства на всіх рівнях державного управління і створює умови для налагодження співробітництва між державним та приватним секторами у соціально значущих для населення сферах» [103, с. 72]..

Також функціонує «низка інших організацій, пов'язаних з розвитком державно-приватного партнерства в США: Department of State: Global Partnership Initiative (Агентство підтримки глобальних ініціатив), Federal Highway Administration (Федеральне агентство автомобільних доріг), The Millennium Challenge Corporation (Корпорація тисячоліття), а також регіональні центри державно-приватного партнерства» [там само].

У США необхідним є дотримання стандартів інноваційної стратегії. На цій основі територія країни поділяється на певні частини: територію з високотехнологічним виробництвом (Каліфорнія, Массачусетс); територію з відносно стабільною промисловістю (Нью-Йорк, Північна Кароліна, Пенсильванія); територію з незначними природними ресурсами (Флорида, Міннесота, Техас) [186].

Що стосується досвіду державно-приватного партнерства у Франції, то французькі компанії входять до числа лідерів серед іноземних фірм, які успішно використовують у своїй діяльності механізми державно-приватного партнерства. Тут розвивається «французька модель», що має комплексний характер концесії, коли концесіонеру одночасно доручається і розробка концесії, і реалізація заходів, необхідних для створення або модернізації інфраструктурних об'єктів і їхньої експлуатації [там само, с. 78].

У Франції в цьому контексті проводиться три окремих тендери – на проектування, на будівництво, на утримання об'єкта (або управління), особливістю французької моделі є те, що проводиться один тендер на увесь цикл робіт або послуг, що значно спрощує процедури державного адміністрування і контролю та дозволяє реалізовувати масштабні проекти.

Однак, у Франції не існує єдиного закону, який би регулював усі форми

державно-приватного партнерства.

Як зауважують учені І. Біла та Е. Іллічова [8, с. 129], А. Кредісов і А. Білоус [82, с. 9], в Італії також державно-приватне партнерство функціонує у формі концесії, а це сприяє зберіганню балансу між державними проектами (малими й великими). Найчастіше тут використовується ДПП при будівництві автомобільних доріг, для забезпечення водопостачання населенню та промисловим підприємствам, а також для задоволення потреб в адміністративних послугах.

Як зазначають дослідники, схожа система спостерігається і у Швеції, проте, в цій країні основна відповідальність за ризики у такому партнерстві припадає на державу, для приватного сектору існують певні пом'якшення щодо розподілу ризиків у контексті державно-приватного партнерства.

Дещо подібною до останнього прикладу є і ситуація в Китайській Народній Республіці, оскільки в ній також більша доля відповідальності лежить на державі, а бізнес відповідає за реалізацію суспільно значущих проектів, що переважно стосуються певних екологічних напрямків, водозабезпечення, водоочищення тощо.

На наш погляд, для вітчизняного досвіду на перспективу може стати приклад державно-приватного партнерства в Нідерландах (де діє програма «процес MIRT»), зокрема варто звернути увагу на програму співпраці держави та бізнесу в будівництві житла та в транспортній галузі.

У Нідерландах найпоширенішою формою державно-приватного партнерства є «контракт життєвого циклу, крім нього використовуються концесії, проекти комплексного освоєння територій, альянси тощо. Основними сферами застосування державно-приватного партнерства є: будівництво доріг, охорона здоров'я, освіта, комунальні споруди» [115, с. 140].

У Німеччині реалізацію проектів на основі державно-приватного партнерства спочатку використовували в кооперативному будівництві. На

земельному рівні використовуються інститути підтримки державно-приватного партнерства, що організовані за принципом мережевої організації, моделлю робочої або оперативної групи та модель рад з підтримки державно-приватного партнерства. Приватизація підприємств розглядається як один з механізмів державно-приватного партнерства, тому що в договорі придбання майна чітко прописуються завдання, параметри роботи для підприємств-власників нових активів [106, с. 250–254].

Як зазначає В. Демішкан, одним із пріоритетних напрямів використання механізму державно-приватного партнерства в Україні побудова нових та реконструкція старих автомобільних доріг на умовах концесії. Згідно з даними Державної служби автомобільних доріг України, понад 90% українських доріг потребують ремонту, а для задоволення потреб української економіки найближчим часом потрібно збудувати ще понад 4,5 тис. км нових доріг (орієнтовна вартість таких робіт – понад 200 млрд грн, що значно перевищує можливості державного бюджету) [46].

Вивчення зарубіжного досвіду засвідчило характерні риси державно-приватного партнерства, а саме:

- збереження державної та комунальної форми власності на об'єкти з одночасним упровадженням механізмів управління інфраструктурою приватними партнерами;
- довготривалість відносин; відкритість і прозорість діяльності органів державної та місцевої влади щодо визначення приватних партнерів;
- забезпечення надання якісних і здешевлених послуг як показник результативності й ефективності державно-приватного партнерства.

Вивчення зарубіжного досвіду засвідчило характерні риси державно-приватного партнерства, а саме: збереження державної та комунальної форми власності на об'єкти з одночасним упровадженням механізмів управління інфраструктурою приватними партнерами; довготривалість відносин; відкритість і прозорість діяльності органів державної та місцевої влади щодо

визначення приватних партнерів; забезпечення надання якісних і здешевлених послуг як показник результативності й ефективності державно-приватного партнерства.

Одним із пріоритетних напрямів використання зарубіжного досвіду державно-приватного партнерства в Україні є побудова нових та реконструкція старих автомобільних доріг на умовах концесії.

Зарубіжний досвід підтверджує результативність державно-приватного партнерства, що забезпечується: розвиненістю ринкової торгівлі та паритетністю у взаємовідносинах держави та бізнесу; використанням державно-приватного партнерства в інфраструктурній галузі, успішністю в сферах освіти (Великобританія, Німеччина), охорони здоров'я (Великобританія, Італія, Канада, Франція) водопостачання, будівництва автомобільних доріг (США) тощо.

Державно-приватне партнерство реалізовується в різних формах (будівельно-експлуатаційні підряди, контракти на обслуговування, концесії тощо).

Перспективами використання зарубіжного досвіду державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності у вітчизняній практиці, можуть бути: інтеграція суб'єктів бізнесу в громадське життя за рахунок його безпосереднього залучення до реалізації соціально значущих проєктів; підвищення якості товарів і послуг за рахунок посилення державного контролю; зниження соціальної напруги і негативного відношення до бізнесу з боку населення за рахунок визнання його внеску у вирішення соціальних проблем.

Високої ефективності застосування державно-приватного партнерства можливо досягти за умови скоординованої діяльності урядів, органів державної та місцевої влади і бізнесу.

Наприклад, на місцевому рівні дієвими механізмами державно-приватного партнерства є:

1) скорочення бюджетних витрат на розвиток необхідних об'єктів та реконструкцію інфраструктури;

2) впровадження інноваційних технологій; використання фінансових ресурсів приватних партнерів у процесі реалізації місцевих програм та проектів тощо.

Проте, варто зазначити, що в кожній країні – свої інструменти сприяння розвитку державно-приватного партнерства, які найбільше відповідають її особливостям, соціально-економічним і політичним умовам.

Державно-приватне партнерство, як свідчить світова практика, є взаємовигідним для обох сторін. Так, держава в процесі такої взаємодії досягає глобальних цілей, в тому числі інноваційні проекти, спільними зусиллями, залучаючи бізнес до реалізації стратегій соціально-економічного розвитку та розбудови інфраструктури економіки й використовуючи потенціал підприємницького сектору для суспільного блага.

Приватний сектор, взаємодіючи з державою, здобуває можливість: для розвитку бізнесу та захисту своїх інтересів від корупції; для отримання фінансової допомоги на реалізацію суспільно корисних завдань; для прозорості різних форм взаємодії держави з бізнесом на паритетній основі.

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про державно-приватне партнерство» в нашій державі певною мірою обмежено можливості застосування проектів в різних сферах громадського сектору, що потребують інвестицій від приватних партнерів. А це потребує вивчення зарубіжного досвіду й державно-приватного партнерства й адаптації його до умов українських реалій.

Як зазначає І. Брайловський, вигоди використання такої форми економічної взаємодії як державно-приватне партнерство можуть складатися з того, що «такий формат взаємин бізнесу і влади може забезпечити:

– більшу ефективність, а також економію часу при реалізації проектів і здійсненні робіт, за рахунок використання учасниками партнерства своїх

найсильніших сторін;

- різноманітність у підходах до розробки і подальшого здійснення проектів за рахунок використання різних методів і розширення числа можливих варіантів;

- вищу якість економіко-управлінських рішень при реалізації спільних проектів, забезпечувану кваліфікацією представників бізнесу і найповніше врахування суспільних потреб і соціальної значимості, яку забезпечують представники органів управління;

- інтеграцію суб'єктів бізнесу в громадське життя за рахунок його безпосереднього залучення до реалізації соціально-значущих проектів;

- підвищення якості надаваних товарів і послуг за рахунок посилення державного контролю;

- зниження соціальної напруги і негативного відношення до бізнесу з боку населення за рахунок визнання його внеску у вирішення соціальних проблем» [13, с. 52].

Загалом, державно-приватне партнерство є ефективним інструментом соціально-економічного розвитку держави на всіх рівнях: на національному, регіональному та місцевому, оскільки відбувається залучення додаткових ресурсів у проекти в контексті тривалої взаємодії між владними структурами та інвесторами.

Таке співробітництво сприяє ефективнішому використанню державних ресурсів та комунальної власності, а також підвищенню техніко-економічного рівня результатів господарювання.

Отже, на основі аналізу зарубіжного досвіду державно-приватного партнерства можна виокремити характерні риси державно-приватного партнерства:

- 1) взаємодія між державою та приватним бізнесом, насамперед, і сфері інфраструктури;

- 2) узгодження інтересів державних та приватних партнерів з метою

отримання взаємної вигоди;

3) реалізація масштабних суспільно значущих проектів;

4) справедливий розподіл між державним та приватним партнерами ризиків, пов'язаних з виконанням договорів тощо.

Таким чином, державно-приватне партнерство наразі виступає одним з найефективніших інструментів соціально-економічного розвитку країн на всіх рівнях: національному, регіональному, місцевому.

Це – надійний засіб залучення коштів у проекти, який характеризується співробітництвом державних і місцевих органів влади з інвесторами. Зарубіжний досвід свідчить, що результативність державно-приватного партнерства забезпечується: розвиненістю ринкової торгівлі та паритетністю у взаємовідносинах держави та бізнесу; використанням державно-приватного партнерства в інфраструктурній галузі, успішністю в сферах освіти (Великобританія, Німеччина), охорони здоров'я (Великобританія, Італія, Канада, Франція) водопостачання, будівництва автомобільних доріг (США) тощо.

Адаптування окреслених аспектів державно-приватного партнерства до українських реалій і впровадження позитивного зарубіжного досвіду в цьому контексті з метою розвитку вітчизняної економіки є одним із напрямів державного регулювання розвитку досліджуваного явища в сучасних умовах.

Проте, для ефективного управління цим процесом необхідно:

- вдосконалити нормативно-правову базу щодо державно-приватного партнерства в Україні;

- ввести механізм компенсації державі та приватному сектору збитків, завданих унаслідок одностороннього розірвання контракту, а також передбачити заміну приватним партнера (без проведення нового конкурсу) через невиконання ним зобов'язань, узятих на себе;

- забезпечити можливість надання бізнесу пільг (у разі укладання стратегічно важливого договору) та зробити жорсткішими санкції за

невиконання зобов'язань;

– довести до мінімуму число погоджувальних процедур на стадії укладання договорів тощо.

Управлінський аспект застосування державно-приватного партнерства полягає в регулюванні його в процесі модернізації регіональної політики України, в контролі за навантаженням на видаткову частину державного та регіональних бюджетів і за дотриманням відповідальності сторін за результативність реалізації інвестиційних проєктів на місцевому рівні.

Пропонуємо модель використання зарубіжного досвіду державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності, графічне зображення якої представлено на рис. 1. 1.

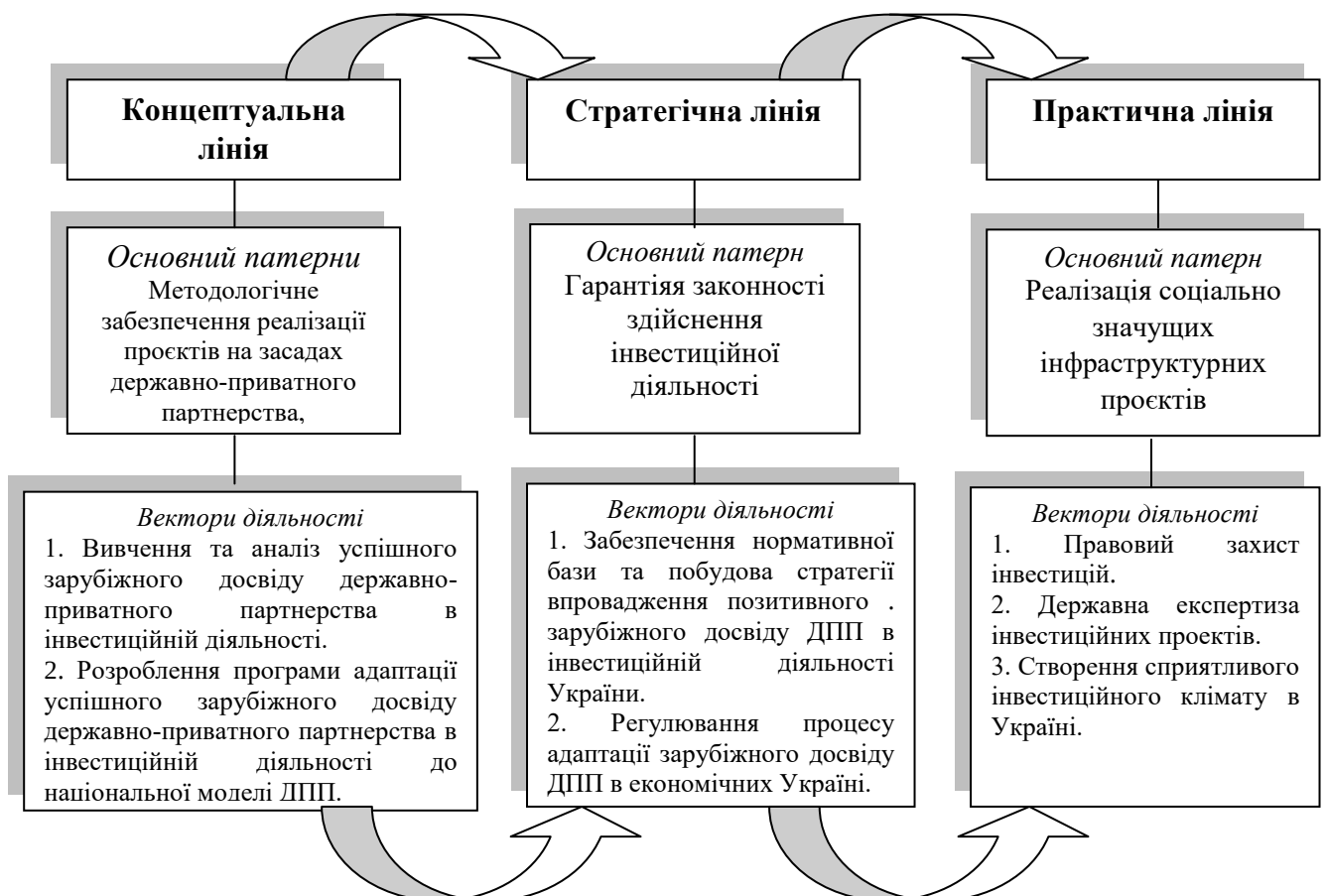

Рис. 1.1. Модель використання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності

Отже, сьогодні доводиться констатувати, що успішного впровадження зарубіжного досвіду державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності у вітчизняну практику необхідно ще багато зробити, зокрема:

- вдосконалити нормативно-правову базу щодо державно-приватного партнерства в Україні; ввести механізм компенсації державі та приватному сектору збитків, завданих унаслідок одностороннього розірвання контракту;
- передбачити заміну приватним партнером (без проведення нового конкурсу) через невиконання ним зобов'язань, узятих на себе; забезпечити можливість надання бізнесу пільг (у разі укладання стратегічно важливого договору) та зробити жорсткішими санкції за невиконання зобов'язань;
- довести до мінімуму число погоджувальних процедур на стадії укладання договорів тощо.

Таким чином, вивчення зарубіжного досвіду засвідчило характерні риси державно-приватного партнерства, а саме: збереження державної та комунальної форми власності на об'єкти з одночасним упровадженням механізмів управління інфраструктурою приватними партнерами; довготривалість відносин; відкритість і прозорість діяльності органів державної та місцевої влади щодо визначення приватних партнерів; забезпечення надання якісних і здешевлених послуг як показник результативності й ефективності державно-приватного партнерства. З'ясовано, що загалом високої ефективності застосування державно-приватного партнерства можливо досягти за умови скоординованої діяльності урядів, органів державної та місцевої влади і бізнесу.

Одним із пріоритетних напрямів використання зарубіжного досвіду державно-приватного партнерства в Україні є побудова нових та реконструкція старих автомобільних доріг на умовах концесії.

Зарубіжний досвід підтверджує результативність державно-приватного партнерства, що забезпечується: розвиненістю ринкової торгівлі та паритетністю у взаємовідносинах держави та бізнесу; використанням

державно-приватного партнерства в інфраструктурній галузі, успішністю в сферах освіти (Великобританія, Німеччина), охорони здоров'я (Великобританія, Італія, Канада, Франція) водопостачання, будівництва автомобільних доріг (США).

Державно-приватне партнерство реалізовується в різних формах (будівельно-експлуатаційні підряди, контракти на обслуговування, концесії тощо. Визначено перспективи використання зарубіжного досвіду ДПП в інвестиційній діяльності у вітчизняній практиці, зокрема: інтеграцію суб'єктів бізнесу в громадське життя за рахунок його безпосереднього залучення до реалізації соціально значущих проєктів; підвищення якості товарів і послуг за рахунок посилення державного контролю; зниження соціальної напруги і негативного відношення до бізнесу з боку населення за рахунок визнання його внеску у вирішення соціальних проблем.

1.3. Нормативно-правові та інституційні засади розвитку державно-приватного партнерства в Україні

Необхідною передумовою розвитку державно-приватного партнерства в Україні є система правового захисту приватного сектору на об'єкти інвестиційних вкладень соціальної і виробничої інфраструктури, нових технологій та результатів науково-дослідних робіт. Правове середовище створює підґрунтя для широкого залучення приватного капіталу до процесів технологічної модернізації, для підвищення ефективності використання, забезпечення якості надання послуг та управління об'єктами інфраструктури на регіональному і місцевому рівнях, які із правової та політичної позицій не можуть бути передані у власність приватному партнеру.

Чинне законодавство України, яке регулює відносини державного та приватного сектору має ряд недоліків та суперечностей і потребує подальшого вдосконалення.

Загалом, існує потреба у виробленні підходів до класифікації форм державно-приватного партнерства, визначення його ознак, принципів, формулювання умов договорів для забезпечення їх надійності та дієвості, визначення спільної участі при заснуванні господарських підприємств тощо.

Державно-приватне партнерство – сучасний інструмент, за допомогою якого Україна може здійснити реформування інфраструктури. Позитивні якості, які дозволяють проектам інфраструктури бути більш гнучкими та краще реагувати на виклики змін економічного середовища, допомогли ДПП стати центральним механізмом у наданні важливих суспільних послуг у багатьох країнах світу, що розвиваються. В Україні, на жаль, існують фактори, які стримують розвиток державно-приватного партнерства, незважаючи на позитивні економічні та соціальні передумови.

Першими законами, які відносилися до сфери регулювання державно-приватного партнерства в Україні, були Закон України «Про концесії» [142] та Закони України «Про концесію на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг», «Про угоди про розподіл продукції» [150], прийняті Верховною Радою України у 1999 році.

Також до сфери регулювання державно-приватного партнерства в Україні можна віднести Закон України «Про оренду державного та комунального майна» [145], прийнятий у 1992 році.

Наразі державно-приватне партнерство в Україні реалізується шляхом укладання відповідних угод, контрактів, зокрема – концесій, угод про розподіл продукції, лізингу, створення спільних підприємств тощо. Усі ці угоди мають бути врегульовані чинним законодавством.

У нашій державі концесії регулюються Законом України «Про концесію» [143], прийнятим у 2019 році (зі змінами, внесеними згідно з Законами № 157-IX від 03.10.2019; № 1024-IX від 02.12.2020 р.), Господарським кодексом (глава 40) [39], постановами Кабінету Міністрів України: «Про затвердження Порядку повернення концесієдавцю об'єкта

концесії після припинення дії концесійного договору» [137].

У статті 1 ЗУ «Про концесію» [143] вказано, що концесія – «форма здійснення державно-приватного партнерства, що передбачає надання концесієдавцем концесіонеру права на створення та/або будівництво (нове будівництво, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт та технічне переоснащення), та/або управління (користування, експлуатацію, технічне обслуговування) об'єктом концесії, та/або надання суспільно значущих послуг у порядку та на умовах, визначених концесійним договором, а також передбачає передачу концесіонеру переважної частини операційного ризику, що охоплює ризик попиту та/або ризик пропозиції» [там само]. Цією є статтею визначено, що «концесієдавець – щодо об'єктів державної власності – держава в особі відповідних державних органів, які згідно із Законом України «Про управління об'єктами державної власності» здійснюють управління об'єктами державної власності» [там само].

Як зазначає А. Куліков, «ключові характеристики концесій включають у себе контрактні стосунки державного органу та юридичної або фізичної особи стосовно прав на створення та/або управління певним об'єктом з метою задоволення потреб суспільства» [86, с. 118].

Відповідно до ЗУ «Про концесію» [143] «концесійний договір – договір між концесіонером та концесієдавцем, який визначає порядок та умови реалізації проекту, що здійснюється на умовах концесії» [там само].

Стаття 2 вищезазначеного Закону [143] регламентує строк концесії:

«1. Концесійний договір укладається на визначений договором строк, який має становити не менше п'яти років та не більше 50 років, крім строку концесійного договору щодо будівництва та подальшої експлуатації автомобільних доріг, який має становити не менше 10 років.

2. Строк концесії може визначатися з урахуванням:

строку, експлуатації об'єкта концесії та строку його амортизації;

строку, обґрунтовано необхідного концесіонеру для відшкодування

інвестицій, вкладених в об'єкт концесії (враховуючи витрати, здійснені у зв'язку із залученням боргового фінансування), та отримання визначеного рівня прибутку; строку, обґрунтовано необхідного для досягнення цілей та завдань концесії, а також характеристики сфери та соціальної важливості проекту, що здійснюється на умовах концесії» [там само].

Згідно зі ст. 4 Розділу 2 ЗУ «Про концесію» [143] «оцінка впливу на довкілля для провадження планової діяльності, передбаченої пропозицією про здійснення державно-приватного партнерства у формі концесії, здійснюється концесіонером після підписання концесійного договору відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» [там само].

Як сказано у ст. 2 вищезазначеного Закону, відносини щодо реалізації проектів на умовах концесії, регулюються Конституцією України [79], Цивільним кодексом України [172], Господарським кодексом України [39], Земельним кодексом України [Земельний кодекс України (із змінами, внесеними згідно із Законами № 2905-III від 20.12.2001, ..., № 1116-IX від 17.12.2020)].

Звичайно, законодавство щодо концесійної діяльності є досить недосконалим і потребує перегляду окремих статей, їхніх положень, зокрема тих, що стосуються, наприклад:

1) фінансування спорудження окремих об'єктів на території земельних ділянок, переданих концесіонеру;

2) умов участі концесіонера в керівництві концесійним підприємством;

3) правових наслідків, що виникають після розірвання концесійної угоди;

4) певних економічних пільг, які можуть надаватися концесіонеру (на наш погляд, їхній перелік потрібно розширити, а не обмежувати лише пільгами щодо концесійних виплат і правом на субсидії, зокрема врахувати витрати, пов'язані з охороною довкілля при розробці проектів, що стосуються освоєння нових родовищ, видобутку природних ресурсів) тощо.

Як справедливо зазначає А. Куліков, снує низка причин, якими пояснюється, чому «зарекомендована у світі ідея концесій не має широкої популярності в Україні:

- оскільки концесії застосовуються тільки до державного майна, неможливо застосувати концесію до об'єктів, які належать суб'єктам колективної власності із значною державною часткою у статутному фонді;
- відсутність пільг для концесіонерів;
- питання оренди земельних ділянок для концесійної діяльності на території кількох громад не врегульовано;
- перелік об'єктів державної власності, які можуть використовуватися для концесії, не відповідає реальності;
- тривалі терміни окупності концесійних проектів, через які неможливо спрогнозувати повернення інвестицій;
- неприбутковість комунальної сфери;
- відсутність розподілу ризиків між державним та приватним партнерами;
- для автошляхів – відсутність інших можливостей, окрім запровадження прямої оплати за користування, застосовувати інші моделі компенсації інвестицій;
- відсутність урядових гарантій для покриття ризиків інвесторів у разі, якщо прогнозований за проектом обсяг руху на платних шляхах не буде досягнутий;
- загальний інвестиційний клімат у країні» [86, с. 118–119].

До останнього часу багато уваги приділялося прийняттю законодавчого акту, який би встановлював єдину державну політику у зазначеній сфері та основні принципи реалізації ДПП в Україні.

До прийняття Закону України «Про державно-приватне партнерство», недоліки законодавчої бази головним чином будуть полягати у відсутності чіткого визначення державної політики щодо відносин з приватним

інвестором при реалізації суспільних проектів, важливих для економіки держави, повноважень відповідних органів влади вступати в державно-приватні відносини, законодавчо-визначених критеріїв обрання приватних партнерів для реалізації суспільних проектів, важливих для економіки країни, можливості використовувати сукупність різноманітних відносин для успішної реалізації проектів державно-приватного партнерства.

Певні види відносин, які за своїм змістом можуть розглядатися як предмет державно-приватного партнерства і регламентуються такими нормативно-правовими актами України, що регулюють окремі види договірних відносин:

- Конституцією України [79];
- Законом України «Про концесії» [143];
- «Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг» [144];
- Господарським кодексом України [39];
- Цивільним кодексом України [172];
- Законом України: «Про угоди про розподіл продукції» [150];
- «Про оренду державного та комунального майна» [145];
- «Про фінансовий лізинг» [151] тощо.

Закон України «Про державно-приватне партнерство» [129] визначає правові, економічні та організаційні засади реалізації державно-приватного партнерства, регулює відносини, пов'язані з підготовкою, виконанням та розторгненням договорів, які укладаються в рамках державно-приватного партнерства, а також установлює гарантії дотримання прав і законних інтересів учасників партнерства.

Також створює умови для підвищення конкурентоздатності державного сектору економіки шляхом більш ефективного використання державного та комунального майна, залучення інвестицій, модернізацію виробничої та соціальної інфраструктури, підвищення якості товарів, робіт та послуг.

На стороні приватного партнера у договорі, що укладається в рамках державно-приватного партнерства, можуть виступати декілька осіб, які несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями, передбаченими договором, що укладається в рамках державно-приватного партнерства.

Дослідники І. Гой і Т. Смелянська в контексті взаємодії органів державної влади та бізнесу на місцевому рівні акцентують на таких особливостях державно-приватного партнерства: «а) довготривалість відносин (від 5 до 50 років); забезпечення вищих техніко-економічних показників ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера; б) передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства; в) внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не заборонених законодавством» [38].

Як зазначає Л. Попель, «в результаті спільного інвестування можливо досягти вищий рівень результативності реалізації інвестиційного проекту, зекономити бюджетні кошти та спрямувати їх на інші життєво важливі цілі. При цьому приватний партнер отримує економічну вигоду в вигляді отримання прибутку при довгостроковому розміщенні інвестицій під надійні гарантії держави, а також може виступати учасником інвестиційних процесів місцевого розвитку на вигідних для нього умовах [125, с. 122].

У цьому контексті важливо звернути увагу на аналіз ризиків інвестиційного проекту, оскільки ефективний розподіл ризиків між партнерами є особливістю контрактів державно-приватного партнерства.

Як справедливо зауважує М. Киртока, «аргументований розподіл ризиків між державним та приватним партнерами робить проект державно-приватного партнерства більше захищеним порівняно зі стандартними формами реалізації інфраструктурних проектів, за яких існує одна відповідальна сторона, що несе на собі більшість ризиків проекту [73, с. 115].

Вважаємо, що доречною тут є думка про те, що «в економічно

розвинутих регіонах країни використання державно-приватного партнерства є більш перспективнішим, оскільки на території даних регіонів функціонують суб'єкти господарювання фінансово спроможні брати на себе інвестиційні зобов'язання. В менш економічно розвинутих та депресивних регіонах значно більші зобов'язання інвестиційного характеру бере на себе бюджет, оскільки більшість суб'єктів господарювання виявляються не платоспроможними на партнерських умовах фінансувати інвестиційні програми та проекти» (Л. Попель [125, с. 125]).

У межах державно-приватного партнерства рівень ризику – прямо пропорційний витратам на проект. Це пояснюється тим, що загальний рівень ризику проекту, пов'язаний з відсотковими ставками потенційних портфельних інвесторів, які за участь у проектах з високим ризиком забажають підвищену норму окупності власних інвестицій.

Правильно розподілені ризики між партнерами зменшують загальний рівень ризикованості проекту, що, в свою чергу, зменшує його вартість. Боротьба за зменшення ризику проекту складається з трьох частин: визначення ризиків, оцінка ризиків та зменшення ризиків.

На думку М. Авксентьева [1], «для правильного визначення ризиків ініціаторам проектів варто звернути увагу на такі типові для інфраструктурних проектів ризики: політичний і регуляторний (вірогідність впливу зміни влади чи регуляторних актів на реалізацію проекту); ризик якості проекту (відповідність використовуваної технології вимогам і стандартам); екологічний ризик (небезпека екологічної шкоди від наслідків проекту); експлуатаційний ризик (можливість збільшення вартості обслуговування об'єкту під впливом непередбачених чинників); ризик попиту (ймовірність зменшення попиту на послуги проекту); ризик несплати споживачами за послуги, передбачені проектом); ризик зміни обмінного курсу валюти залучених до проекту коштів); ризик збільшення вартості будівництва під час реалізації проекту; ризик форс-мажору» [1].

Через незначний досвід використання моделей державно-приватного партнерства в Україні варто наголосити на тому, що завдання ініціатора проекту – не перевести всі ризики проекту на приватного партнера, а правильно оцінити ризики та розподілити їх між партнерами таким чином, щоб максимально зменшити ефект у випадку настання ризику.

У цьому контексті варто навести приклад невдалої практики, яка була дуже поширена в світі, а саме перенесення ризику попиту на платних магістралях на приватного партнера. Останні рекомендації експертів з ДПП наголошують на передачі ризику попиту на платних магістралях повністю або частково на державного партнера.

Висновки до першого розділу

У науковій літературі під поняттям «державно-приватне партнерство» розуміють, з одного боку, систему відносин держави й бізнесу, що широко використовують як інструмент економічного й соціального розвитку на міжнародних, національних, регіональних, місцевих рівнях; з іншого – конкретні проєкти суспільного значення, які реалізуються спільно державою та бізнесом. Термін «державно-приватне партнерство» визначають як: особливу форму відносин влади та бізнесу, інститут взаємодії різних суб'єктів власності, які мають спільні цілі й рівноправний характер за видатками, ризиками та отриманими результатами (А. Дегтяр); інституціональний та організаційний альянс між державою та бізнесом з метою реалізації національних і міжнародних, масштабних та локальних, але завжди суспільно значущих проєктів у широкому спектрі сфер діяльності (В. Варнавський); ефективний механізм для розвитку соціальної сфери, де поєднуються інтереси суспільства та бізнесу, що дає змогу створювати у великому обсязі соціально значущі блага в умовах недостатнього фінансування їхнього виробництва з боку держави (А. Дегтяр) тощо.

Державно-приватне партнерство – це система відносин між державним та приватним партнерами, які об'єднують власні ресурси й відповідним чином розподіляють ризики, відповідальність і винагороди (відшкодування) між сторонами для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі у створенні (відновленні) нових та/або модернізації (реконструкції) існуючих об'єктів, які потребують залучення інвестицій, та в користуванні (експлуатації) вказаними об'єктами (Н. Бондар); організаційне й інституціональне об'єднання держави та приватного бізнесу, що має на меті реалізацію соціально важливих планів на державному рівні або на окремих територіях (Р. Бачо); інститут довгострокових відносин і взаємодії фінансово-інвестиційних, організаційних, управлінських та інтелектуальних ресурсів органів державної влади й приватних партнерів, які оформляються у вигляді договору, передбачають реалізацію та сумісне фінансування проєктів на довгостроковій основі й розподіл ризиків, відповідальності та винагород з метою підвищення ефективності і якості виробництва суспільних благ, забезпечення поступального розвитку суспільства (О. Стоян) тощо.

Сутність державно-приватного партнерства полягає в передачі приватному сектору частини повноважень, відповідальності та ризиків щодо реалізації інвестиційних проєктів, які традиційно впроваджував чи фінансував державний сектор. Загалом державно-приватне партнерство в сучасних умовах соціально-економічного розвитку України є альтернативою приватизаційним заходам. Метою державно-приватного партнерства є досягнення найоптимальнішого використання державних коштів завдяки ефективному управлінню.

Взаємодія бізнесу та держави в умовах модернізації всіх галузей українського суспільства набуває все більшої актуальності. Цей процес є довготривалим і ризикованим, безумовно, потребує впровадження нових управлінських технологій, залучення значних фінансів. Ефективним інструментом соціально-економічного розвитку держави в сучасних умовах є

залучення в національні, регіональні та місцеві проекти додаткових ресурсів, що надходять в результаті успішної взаємодії з інвесторами. Це сприяє підвищенню рівня країни за техніко-економічними та господарськими показниками, оскільки уможливорює оптимальне використання державних ресурсів і комунального майна.

Принципами державно-приватного партнерства є ключові засади, основні положення, що відображають його сутність, головні вимоги до здійснення цього процесу. Основні принципи здійснення державно-приватного партнерства визначено й закріплено в Законі України «Про державно-приватне партнерство», зокрема: рівність перед законом державних та приватних партнерів; заборона будь-якої дискримінації прав державних чи приватних партнерів; узгодження інтересів державних та приватних партнерів з метою отримання взаємної вигоди; справедливий розподіл між державним та приватним партнерами ризиків, пов'язаних з виконанням договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства, пріоритетність інтересів держави, довготривалість проєктів тощо. Унікальність механізму державно-приватного партнерства полягає в можливості реалізовувати інвестиційні проєкти без використання фінансових пілг (М. Циганкова).

З'ясовано, що основними перевагами державно-приватного партнерства є: 1) для держави – оптимізація структури державного управління; стимулювання розвитку інновацій через конкуренцію між інвесторами в тому числі; підвищення ефективності управління інфраструктурою; оперативніша реалізація інфраструктурних проєктів за рахунок залучення коштів приватного інвестора; зняття певного проєкту з балансу держави й фінансування його за рахунок інвестора; заміна значних за обсягом попередніх капіталовкладень виплатою щорічних бюджетних внесків для підтримання інфраструктури, що полегшує фінансове навантаження на державний бюджет; максимальне використання вкладених

коштів; концентрація інвестицій у проєктах публічного сектора, що є ключовими для населення; запозичення державними структурами найефективніших практик управління власністю в приватного сектора; передача частини ризиків приватному сектору тощо; 2) для бізнесових структур – збільшення можливостей для отримання кредитів під проєкт як від українських, так і іноземних фінансових організацій та установ на основі державних гарантій; підвищення статусу проєкту завдяки державному сприянню та участі в ньому; доступ до закритих сфер економіки; посилення взаємодії бізнесу з органами влади; забезпечення позитивного іміджу компанії тощо; 3) для суспільства – створення атмосфери довіри та відкритості як передумови розвитку громадянського суспільства; зниження фінансового навантаження на платників податків; підвищення ефективності державних антикризових програм; відповідність створених об'єктів вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України; розвиток транспортної інфраструктури, спрямованої на безпеку на дорогах; поліпшення якості послуг населенню; формування позитивних зовнішніх економічних впливів завдяки розвитку інфраструктури; зниження обсягів споживання паливно-енергетичних ресурсів; нарощування потенціалу впливу підприємств на розмір і якість людського капіталу підприємств, регіонів, територій тощо.

Висвітлено зарубіжний досвід регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності й визначено перспективи його використання в Україні. Залежно від інтенсивності впровадження механізмів державно-приватного партнерства виокремлюють такі групи: «економічно розвинуті країни» із чітко сформованою нормативно-правовою базу щодо використання механізмів державно-приватного партнерства в багатьох сферах – лідери за кількістю підписаних контрактів (Великобританія, Ірландія, Італія, Канада, Німеччина, Сінгапур, США, Франція, Японія); «проміжні країни» – країни зі значним поширенням державно-приватного

партнерства (Іспанія, Португалія), проте не в усіх сферах, що пояснюється недосконалістю законодавчої бази та відсутністю сталої стратегії уряду щодо дії такого явища; «група країн, що запізнилися» – країни, в яких застосування державно-приватного партнерства перебуває на початковому етапі розвитку (Бельгія, Греція, Люксембург, Норвегія, Швеція); «особлива група» – країни, що мають різні політичні та економічні особливості (держави Центральної та Східної Європи); для впровадження державно-приватного партнерства уряди цих країн змушені долати численні проблеми, такі як: нерозвиненість ринку капіталу, відсутність кваліфікованих спеціалістів, недостатня аналітична підготовка організації проєктів тощо.

Вивчення зарубіжного досвіду засвідчило характерні риси державно-приватного партнерства, а саме: збереження державної та комунальної форми власності на об'єкти з одночасним упровадженням механізмів управління інфраструктурою приватними партнерами; довготривалість відносин; відкритість і прозорість діяльності органів державної та місцевої влади щодо визначення приватних партнерів; забезпечення надання якісних і здешевлених послуг як показник результативності й ефективності державно-приватного партнерства. З'ясовано, що загалом високої ефективності застосування державно-приватного партнерства можна досягти за умови скоординованої діяльності урядів, органів державної та місцевої влади й бізнесу.

Одним із пріоритетних напрямів використання зарубіжного досвіду державно-приватного партнерства в Україні є побудова нових та реконструкція старих автомобільних доріг на умовах концесії. Зарубіжний досвід підтверджує результативність державно-приватного партнерства, що забезпечується: розвиненістю ринкової торгівлі та паритетністю у відносинах держави та бізнесу; використанням державно-приватного партнерства в інфраструктурній галузі, успішністю у сферах освіти (Великобританія, Німеччина), охорони здоров'я (Великобританія, Італія, Канада, Франція),

водопостачання, будівництва автомобільних доріг (США) тощо. Державно-приватне партнерство реалізовується в різних формах (будівельно-експлуатаційні підряди, контракти на обслуговування, концесії тощо). Визначено перспективи використання зарубіжного досвіду державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в українській практиці, зокрема: інтеграцію суб'єктів бізнесу в громадське життя шляхом його безпосереднього залучення до реалізації соціально значущих проєктів; підвищення якості товарів і послуг завдяки посиленню державного контролю; зниження соціальної напруги й негативного ставлення до бізнесу з боку населення за допомогою визнання його внеску у вирішення соціальних проблем.

Запропоновано авторську дефініцію поняття *«державно-приватне партнерство»* – особливий механізм виконання державних цільових програм, сутність якого полягає в юридично оформленому взаємовигідному конструктивному співробітництві держави та бізнесу на довгостроковій основі з метою реалізації суспільно значущих інвестиційних проєктів, що сприяють вирішенню економічних і соціальних завдань національного й регіонального масштабів, які спрямовані на концентрацію зусиль для забезпечення переходу до сталого розвитку країни, на умовах рівноправного розподілу відповідальності, видатків, ризиків, отриманих результатів.

У розділі використано матеріали публікацій автора: [98]; [100]; [101].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У розділі розкрито систематизовано чинники впливу на розвиток державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні та розглянуто основні показники розвитку державно-приватного порівняно з іншими країнами; запропоновано авторську дефініцію поняття «державне регулювання інвестиційної діяльності».

2.1. Принципи та механізми реалізації державно-приватного партнерства в умовах розвитку інвестиційної діяльності

Ефективним інструментом соціально-економічного розвитку держави в сучасних умовах є залучення в національні, регіональні та місцеві проекти додаткових ресурсів, що надходять внаслідок успішної взаємодії з інвесторами. Це сприяє підвищенню рівня країни за техніко-економічними та господарськими показниками, оскільки уможливорює оптимальне використання державних ресурсів та комунального майна.

Державно-приватне партнерство – це інституціональний та організаційний альянс між державою й бізнесом для реалізації національних і міжнародних, масштабних і локальних, але завжди суспільно значущих проектів у широкому спектрі сфер діяльності [26, с. 21].

Взаємодія бізнесу та держави в умовах модернізації всіх галузей українського суспільства набуває все більшої актуальності. Цей процес є

довготривалим та ризикованим і, безумовно, потребує впровадження нових управлінських технологій, залучення значних фінансів.

З метою завершення суспільно значущих проєктів, надання соціально важливих послуг держава залучає бізнес до співробітництва в межах довгострокових договірних відносин.

Згідно з Законом України «Про державно-приватне партнерство», контроль за виконанням договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства, здійснюють Мінекономрозвитку, інші державні органи та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи відповідно до їхніх повноважень у порядку, встановленому законом [129].

Партнерство між державою та бізнесом сприяє реалізації суспільно значущих проєктів, справедливому розподілу між сторонами державно-приватного партнерства відповідальності та взаємної вигоди.

У Законі України «Про державно-приватне партнерство» [там само] визначено, що аналіз ефективності здійснення державно-приватного партнерства проводиться щодо об'єктів: державної власності – центральним органом виконавчої влади, який здійснює відповідно до закону функції з управління відповідними об'єктами державної власності, а якщо та кого органу не визначено, – Мінекономрозвитку; комунальної власності – виконавчим органом місцевого самоврядування, уповноваженим відповідною сільською, селищною, міською, районною чи обласною радою, а якщо такого органу не визначено – виконавчим комітетом сільської, селищної, міської ради чи виконавчим апаратом районної, обласної ради.

Принципами державно-приватного партнерства є ключові засади, основні положення, що відображають його сутність, головні вимоги до здійснення цього процесу.

Основні принципи здійснення державно-приватного партнерства визначено й закріплено на нормативно-правовому рівні Законом України «Про державно-приватне партнерство» [там само, с. 3]:

- 1) «рівність перед законом державних та приватних партнерів;
- 2) заборона будь-якої дискримінації прав державних чи приватних партнерів; узгодження інтересів державних та приватних партнерів з метою отримання взаємної вигоди;
- 3) забезпечення вищої ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера;
- 4) незмінність упродовж усього строку дії договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, цільового призначення та форми власності об'єктів, що перебувають у державній або комунальній власності;
- 5) визнання державними та приватними партнерами прав і обов'язків, передбачених законодавством України та визначених умовами договору, укладеного у рамках державно-приватного партнерства;
- 6) справедливий розподіл між державним та приватним партнерами ризиків, пов'язаних з виконанням договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства;
- 7) визначення приватного партнера на конкурсних засадах, крім випадків, встановлених законом».

Як зазначає В. Павлюк, формування та розвиток проєктів державно-приватного партнерства у світовій практиці відбувається згідно з такими принципами: пріоритетність інтересів держави, яка означає, що держава виступає замовником проєкту і визначає основні правила взаємодії з бізнесом; ефективний розподіл ризиків між сторонами, тобто ризик має передаватися тій стороні, яка може ефективніше ним управляти тощо [119].

На думку І. Волощук, державно-приватне партнерство будується на основі додержання таких *принципів* [35]:

– довготривалість відносин між органами державної влади, місцевого самоврядування та приватними партнерами; збереження об'єктів у державній та комунальній формі власності з паралельним впровадженням механізмів управління інфраструктурою приватними партнерами;

- забезпечення надання якісних та не дорогих послуг, що виступає доволі важливим індикатором, який свідчить про результативність й ефективність здійснення державно-приватного партнерства;
- залучення коштів фінансово-кредитних організацій, при цьому гарантом повернення даних коштів виступають державні та місцеві органи влади;
- відкритість та прозорість роботи державних та місцевих органів влади стосовно визначення приватного партнера;
- захист інтересів та задоволення потреб суспільства, контроль за якістю надання послуг приватними партнерами, обговорення та моніторинг проєктів за участю громадських організацій;
- розподіл ризиків, визначення зобов'язань та відповідальності в договорі державно-приватного партнерства.

В основі державно-приватного партнерства в Україні – виконання проєктів з важливим суспільним значенням; наявність довготривалих взаємозв'язків; проведення конкурсу по визначенню переможця проєктів, проведення наступних переговорів та укладання договорів; здійснення приватними партнерами значних капіталовкладень в об'єкти партнерства; наявність права у приватного партнера вимагати від споживачів плату за надані послуги [54].

Серед головних типів державно-приватного партнерства виокремлюють: контракти підряду (на управління об'єктом та оренду об'єкта); концесії (обслуговування, експлуатація та передача об'єкта; нові; обслуговування, оренда та передача об'єкта; будівництво, обслуговування, експлуатація та передача об'єкта; продаж активів (повна або часткова приватизація).

Державно-приватне партнерство – середньострокове або довгострокове співробітництво між суспільним та приватним сектором, в рамках якого

відбувається вирішення політичних завдань на основі об'єднання досвіду та експертизи кількох секторів і поділу фінансових ризиків та переваг [81].

Співробітництво між державою та бізнесом завжди є взаємовигідним і спрямовано на виконання суспільно значущих завдань спільними зусиллями шляхом залучення підприємницького сектору до розбудови інфраструктури економіки, реалізації інноваційних проектів тощо. Для цього держава й бізнес повинні мати спільні економічні інтереси.

У вузькому сенсі державно-приватне партнерство охоплює врегульовану договором довгострокову взаємодію між державою та бізнесом, спрямовану на досягнення суспільно значущої мети – здійснення певних спільних проєктів, починаючи від їхнього від проектування до введення в експлуатацію з забезпеченням їх відповідним технічним обслуговуванням.

У практичному сенсі державно-приватне партнерство – це залучення державою на контрактній основі бізнесу для ефективнішого здійснення накреслених проєктів, що мають суспільну значущість й належать до публічного сектору економіки, на умовах компенсації витрат, поділу ризиків, зобов'язань, компетенцій [40].

Державно-приватне партнерство передбачає взаємодію між органами державного управління і приватним сектором з метою досягнення цілей державного управління щодо розвитку територій, поліпшення якості життя людей – як сукупність форм взаємодії для вирішення суспільно значущих завдань на взаємовигідних умовах.

Подальший розвиток державно-приватного партнерства «зумовлює необхідність пошуку виважених підходів з боку держави, що передбачає удосконалення механізмів державного регулювання. Нагальна потреба в залученні інвестицій, розвитку регіонів, розбудові інфраструктури в країні потребує відповідних регуляторних дій» [84, с. 57].

Загалом, механізмами державного регулювання є методи, способи дій суб'єктів регулювання, що ґрунтуються на основних принципах і функціях, спрямованих на досягнення накресленої мети.

Механізм державного регулювання – процес взаємодії суб'єкта з об'єктом, що врегульовує суперечності явища чи процесу в державному управлінні.

Як зазначають учені Є. Мішенін, І. Коблянська, Т. Устік, І. Ярова [56, с. 76], «механізм управління певного спрямування повинен відповідати цілям, завданням і специфіці об'єкта управління, враховувати реальні умови здійснення управлінської діяльності та забезпечувати необхідну гнучкість до змін зовнішнього і внутрішнього середовища».

У наукових дослідженнях зустрічається трактування державно-приватного партнерства як «правового механізму узгодження інтересів та забезпечення рівних можливостей держави та бізнесу в рамках реалізації економічних проектів, спрямованих на досягнення цілей і завдань державного управління» [33, с. 10].

Загалом, нам імпонує класифікація механізмів державного регулювання, здійснена вченим В. Кругловим [65]:

1) *організаційно-адміністративний механізм* (забезпечує реалізацію державного впливу на об'єкт регулювання на основі особливостей елементів суб'єктного (органи влади, інститути громадянського суспільства) та об'єктного (розвиток державно-приватного партнерства) складу системи управління (регулювання), цільових орієнтирів, адміністративних інструментів та методів, закріплених функціональних можливостях, організаційних структурах, а також встановлення їх функціонування);

2) *організаційно-правовий механізм* (механізм дії встановленими конституційно-правовими нормами в державі, нормативно-правовим забезпеченням, підзаконними актами, на основі юридично забезпечених прав та визначених обов'язків суб'єктів та об'єктів регулювальної діяльності,

методами правового регулювання (імперативний, диспозитивний), шляхом встановлення обов'язків, заборон та дозволів, що має за мету розв'язання певних суперечностей та проблем, реалізуючи правову можливість функціонування сфери державно-приватного партнерства);

3) *організаційно-економічний механізм* (механізм реалізації державної політики в економічній сфері (кредитно-фінансова, інвестиційна, інноваційна, податкова тощо) шляхом використання економічних методів та інструментів, що має на меті вплив держави на дію ринкового середовища задля забезпечення розвитку державно-приватного партнерства) [65, с. 59].

Сьогодні Україна потребує модернізації інфраструктури національної економіки, а це, в свою чергу, зумовлює необхідність пошуку нових механізмів управління процесом сталого розвитку.

В умовах дефіциту державних коштів Уряд розглядає державно-приватне партнерство як ефективний спосіб впровадження нових прогресивних механізмів співпраці між державою, органами місцевого самоврядування та приватним сектором, залучення приватних інвестицій в традиційно державні сфери економічної діяльності.

Експерти підкреслюють, що ДПП являє собою альтернативу приватизації життєво важливих, що мають стратегічне значення, об'єктів державної власності. Розвиваючи державно-приватне партнерство, держава, з одного боку, зберігає контроль над тими підприємствами, які мають критично важливе значення для забезпечення стабільного функціонування економіки, з іншого – залучає для їх розвитку приватний капітал, інтереси якого буде враховано та захищено на законодавчому рівні.

Особливо велике значення мають проекти державно-приватного партнерства, які реалізуються із залученням приватного іноземного капіталу. На їхню думку, українська економіка має потребу в солідних іноземних компаніях, що мають успішний досвід реалізації проектів, управління тими чи іншими видами промислових підприємств, здійснення науково-дослідних

і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР). Тому вкрай важливо, щоб іноземні компанії повірили в стабільність оподаткування і в цілому законодавчої бази в Україні, в непорушність прав власності.

В умовах глобальної фінансово-економічної кризи уряд має збільшити регулювання економіки. Двома основними механізмами урядів у фінансування проектів, які б створили нові робочі місця, є закордонні займи, інвестиції, емісія грошей, взаємодія держави з приватним сектором.

Але для того, щоб початі програми не лише зменшили безробіття та збільшили попит у короткостроковому періоді, а й призвели до позитивних тенденцій у довгостроковому розрізі, розпочаті проекти мають відповідати стратегії розвитку держави. Саме тому країна та регіони починають масштабні реформи, проекти в галузі інфраструктури.

Інфраструктура – сукупність будівель, систем та служб, необхідних для функціонування галузей матеріального господарства. В основному, спорудження чи реконструкція об'єктів інфраструктури потребує значних капітальних затрат. Іншим чинником, що гальмує інвестування в об'єкти інфраструктури, є традиційно низька норма окупності таких інвестицій.

Два вищезазначених фактори суттєво вплинули на те, що навіть розвинуті країни на даний момент мають застарілу інфраструктуру, що конче потребує реновації.

На наш погляд, доречною в цьому контексті є методика на основі вже існуючого метода багатofакторного графіко-аналітичного вирішення задачі зіставлення модулів векторів обсягів інвестицій, з метою вибору одного з двох альтернативних напрямків за сукупністю безлічі видів інвестування в рамках державно-приватного партнерства.

Для забезпечення об'єктивного зіставлення альтернативних варіантів державно-приватного партнерства та вибору прийнятного в умовах необхідного кількісного обліку безлічі факторів, що характеризують існуючі в регіоні народногосподарські та культурологічні проблеми, як правило,

потребують оперативної підготовки обґрунтованих рішень осіб, які приймають рішення, причому з урахуванням оцінки переваг сторін, що інвестують в умовах ДПП, – все це вимагає розробки і застосування технологічно нескладних методів для порівняння альтернатив та оцінки переваг конкретного варіанту інвестування в рамках державно-приватного партнерства.

Застосування графіків множинних факторів в умовах багатокритеріальних задач прийняття рішень дозволяє (після розбиття факторів на функціонально однорідні групи, подальшого нормування та ранжирування параметрів; обсягів інвестицій з урахуванням їх важливості, що кількісно характеризують ці фактори), здійснювати монотонні перетворення величин і дозволяє зводити багатокритеріальну задачу до однокритеріальної.

Застосування узагальнених показників якості напрямків інвестування в рамках ДПП, поетапно визначаються за графіками множинних факторів шляхом технологічно нескладної процедури. Це дозволяє кількісно оцінювати, зіставляти альтернативні напрямки державно-приватного партнерства та усвідомлювати проблемні фактори, з метою концентрації зусиль на проблемних питаннях та максимізації очікуваних результатів ДПП.

Суттєве додаткове скорочення процедури узагальнення факторів, яке необхідне для підготовки рішень під час управління плануванням та для оцінки наслідків рішень доцільно шляхом програмування та використання комп'ютерних технологій на основі методичних рекомендацій, що повинні бути розробленими відповідно до викладеної методики графіко-аналітичного багатфакторного зіставлення та вибору кращого варіанту державно-приватного партнерства.

У соціально-економічному розвитку відіграє значну роль широке застосування іноземних, вітчизняних матеріальних ресурсів приватного сектору, а також не матеріальних ресурсів державних установ. Ефективному

використанню цих ресурсів, як відомо, перешкоджає не тільки традиційна розбіжність обсягів наявних, потрібних ресурсів та їх використання, але й неефективне управління проектами в сфері ДПП.

Управління ресурсами включає завдання: організації робіт; контролю за цільовим використанням коштів; обґрунтованого розподілу ресурсів; виконання календарного плану реалізації вкладених ресурсів; науково-обґрунтованого прогнозування реалізації рішень, прийнятих на етапі планування.

Представлена методика на основі моделі для стохастичного прогнозування реалізації варіантів використання інвестицій в рамках державно-приватного партнерства, дозволяє отримати достатньо достовірну інформацію навіть при попарній нерозрізненості очікуваних обсягів вкладення інвестицій в конкуруючі сфери управління інвестиціями.

Важливою є вимога відокремленості варіантів використання інвестицій хоча б по одній з ознак (обсягів використання інвестицій в конкуруючих сферах) для кожного з досліджуваних варіантів.

Створення і використання програмного продукту на основі запропонованої методики за допомогою стохастичної моделі може істотно спростити необхідні розрахунки та заощадити час на вирішення подібних завдань.

Дуже важливим фактором успіху реалізації проєктів державно-приватного партнерства є своєчасна ідентифікація пов'язаних з ним ризиків. Якщо ризик ідентифікувати заздалегідь, то його можна вчасно передати стороні, яка має змогу розробити план ефективної боротьби з ним.

Особливу увагу під час реалізації проєктів державно-приватного партнерства треба приділяти обґрунтуванню майбутніх доходів проєкту через те, що ці показники складають основу його фінансового плану. Недостатня увага до можливих змін майбутніх доходів може призвести до вкрай негативних наслідків і спричинити банкрутство проєкту.

Практика свідчить, що розглядати кожен ризик окремо – ускладнювати загальну модель, тож необхідно згрупувати ризики за основними ознаками та розробити методiku для ефективної протидії кожній з груп.

Як зазначає І. Мойсеєнко [104], «інвестиції, зокрема іноземні, є не лише механізмом розвитку, але й способом регулювання економіки шляхом переливання капіталу, основним джерелом фінансування інноваційних технологій» [там само].

До іноземних інвестицій належать всі види цінностей (валюта, цінні папери, права інтелектуальної власності, права на господарську діяльність, майнові права, нерухомість тощо), вкладених зарубіжними інвесторами (юридичні особи, які мають право інвестувати, чи держави в цілому) в певні суспільно значущі проєкти, що передбачають отримання прибутку.

У цьому контексті варто наголосити на тому, що, як підкреслює І. Богдан [12] «для забезпечення спрямування припливу іноземних інвестицій у ті сфери економічної діяльності, що здатні вплинути на підвищення загальноекономічної конкурентоспроможності, потрібна наявність відповідного правового поля, інститут ційного середовища та економічних передумов [там само, с. 43].

На думку дослідника, «використання приватного капіталу (у тому числі іноземних інвестицій) при реалізації концесійних угод дозволяє вирішити найважливіші соціально-економічні завдання без додаткових бюджетних витрат, а також підвищити національну конкурентоспроможність на основі якісного оновлення і розширення інфраструктури в країні. Головними умовами активізації участі приватного капіталу в інфраструктурних проєктах є надання державних гарантій і забезпечення сприятливого інвестиційного клімату [12, с. 47–48].

Ми погоджуємося з думкою автора [12] щодо перспективності залучення іноземних інвестицій в інфраструктуру нашої держави, в розвиток енергетичної та транспортної галузей.

Найважливіші напрямки залучення іноземного капіталу в Україну можна відобразити на рисунку 2.1.

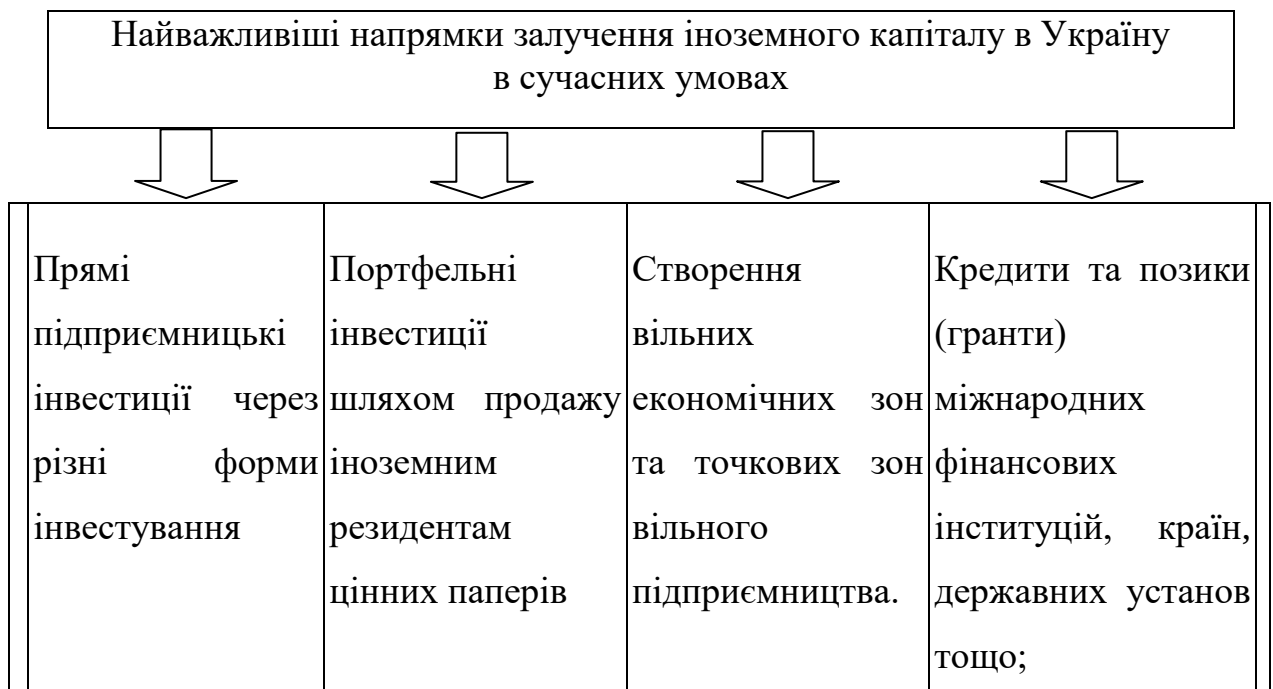

Рис. 2.1. Напрямки залучення іноземного капіталу в Україну

Звичайно, не в усіх регіонах України, як і будь-якої держави, – однаково привабливий інвестиційний клімат, відтак необхідно продумувати впровадження різних форм державно-приватного партнерства в кожній місцевості, яка, як правило має свої особливості в географічному положенні, ландшафті, наявності природних ресурсів, кількості населення як потенційного професійного потенціалу та іншими.

Як зазначає І. Богдан, «активне залучення іноземних інвестицій сприяє впровадженню ефективних форм державного управління в країнах-реципієнтах, спрямованих на підвищення ефективності процесів суспільного відтворення.

Виокремлення цієї функції пов'язане з тим, що з прискоренням переходу людства від індустріальної стадії розвитку до постіндустріальної завдання економічного зростання (навіть на основі використання

інтенсивних факторів) поступово заміщаються завданнями створення так званого «сталого суспільства» [12, с. 45].

Окрім того, на можливість залучення потенційних іноземних інвесторів впливають і певні загальні чинники, що визначають динаміку іноземних інвестицій (табл. 2.2).

Таблиця 2. 1

Чинники, які визначають динаміку іноземних інвестицій

Внутрішні чинники	Зовнішні чинники
– внутрішня політична стабільність; – характер та темпи здійснення ринкових реформ; – стабільність економічного законодавства.	– гарантії недоторканості приватної власності та закордонних вкладень; – сприятливі зовнішньоекономічні умови.

Про той факт, що іноземні інвестиції вже почали реально виконувати цю функцію, свідчать ті факти, що країни дедалі частіше залучають із-за кордону інвестиції не просто для підвищення темпів зростання національної економіки, а для створення найбільш прогресивних видів очисних споруд, розробки найбільш передових технологій утилізації відходів, очищення повітряних і водних басейнів тощо.

Цю ж функцію, очевидно, виконують й іноземні інвестиції, що надходять на цілі розвитку культури й освіти, збереження національних парків, заповідників, підтримки пам'яток архітектури тощо [12, с. 45].

Відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування» [148] формами іноземних інвестицій є (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Форми іноземних інвестицій в Україні (джерело: [148])

№ п/п	Форма здійснення іноземними інвесторами інвестицій
1.	Створення нових підприємств філій та інших відокремлених підрозділів іноземних юридичних осіб – як власності іноземних інвесторів
2.	Придбання частки діючих підприємств, які функціонують
3.	Часткова участь у діяльності підприємств, що створюються спільно з українськими юридичними і фізичними особами
4.	Можливість брати участь у приватизації держмайна України
5.	Придбання незабороненої в Україні нерухомості (будинки, квартири, приміщення, обладнання тощо), транспортних засобів – шляхом прямого одержання майна та майнових комплексів або у вигляді акцій, облігацій та інших цінних паперів.

Як зауважує І. Богдан, «іноземні інвестиції в умовах глобалізації – це специфічна підсистема в структурі світових інвестиційних потоків, породжена глобальною економікою і здатна відігравати роль своєрідного додаткового резерву нарощування національних інвестиційних потенціалів.

Специфіка цього ресурсу відображається в особливих функціях іноземних інвестицій. Проведена структуризація функцій дозволяє виділити функції загального та національного значення» [12, с. 45].

Державні гарантії захисту іноземних інвестицій в Україні відображені в статті 7 Розділу II ЗУ «Про режим іноземного інвестування» [148] й забезпечуються правовими положеннями, графічно представленими нами в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Державні гарантії захисту іноземних інвестицій в Україні (згідно з ЗУ «Про режим іноземного інвестування» [148])

	Державні гарантії захисту іноземних інвестицій
1.	Національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності, за винятками, передбаченими законодавством України та міжнародними договорами України.
2.	Пільговий режим інвестиційної та іншої господарської діяльності – для окремих суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють інвестиційні проекти із залученням іноземних інвестицій, що реалізуються відповідно до державних програм розвитку пріоритетних галузей економіки, соціальної сфери і територій.
3.	Можливість додаткових державних гарантій захисту іноземних інвестицій, у тому числі гарантії захисту інвестицій від зміни законодавства, передбачені цим Законом (встановлюються Законами України для суб'єктів господарської діяльності, які здійснюють інвестиційні проекти у визначених законом галузях господарювання із залученням іноземних інвестицій).

Як вказано у ст. 7 вищезазначеного Закону, «Законами України можуть визначатися території, на яких діяльність іноземних інвесторів та підприємств з іноземними інвестиціями обмежується або забороняється, виходячи з вимог забезпечення національної безпеки» [148]).

З огляду на фактичні економічні умови для інвестування та фінансові можливості громадян країни, інші чинники, що можуть безпосередньо чи побічно впливати на інвестиційний процес, можна передбачити фактори, що визначають потребу в іноземних інвестиціях, які так само відобразимо графічно (табл. 2.4).

Таблиця 2. 4

Фактори, що визначають потребу в іноземних інвестиціях

Фактор	Шлях задоволення потреби
– низька інвестиційна активність власних товаровиробників та громадян; – необхідність технічної та технологічної модернізації виробництва, всієї ринкової та соціальної інфраструктури; – низька конкурентоспроможність ринку послуг для наслення.	– активізація процесу внутрішнього капіталовкладення; – імпорту сучасних технологій, машин та устаткування; – впровадження в усі сфери господарювання нових методів управління та маркетингу

Для зменшення ймовірності виникнення ризиків здійснюються цілеспрямовані організаційні заходи (табл. 2.5).

Таблиця 2. 5

Заходи для зменшення ймовірності виникнення ризиків у контексті іноземних інвестицій

Надання партнерами	Перекладення партнером	Надання третіми особами-учасниками зобов'язань за договором
– гарантії, поруки; – іншого виду забезпечення виконання ними своїх зобов'язань за договором.	– частини своїх ризиків на третіх осіб, які залучаються ним для виконання його зобов'язань за договором.	– гарантій виконання ними таких зобов'язань відповідно до умов договору.

Суттєво складнішою є проблема з'ясування об'єктивних початкових даних про залежність між дискретними значеннями функції корисності та ризику з значеннями виграшу або втрат у відповідних точках при їхніх малих значеннях. Погрішності прогнозованих значень параметрів тренду функції корисності та ризику залежать не тільки від погрішностей у початкових даних, але і від тривалості інтервалу спостереження початкових значень залежності функції корисності та ризику від втрат і виграшів.

У нашій країні на державному рівні іноземне інвестування регулюється Верховною Радою України. Сам процес залучення іноземних інвестицій здійснюється Кабінетом Міністрів України разом з Національним банком України. Серед державних установ, які безпосередньо займаються залученням іноземного капіталу в українську економіку є ті, що зображено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

**Державні установи, які здійснюють залучення іноземного капіталу
в українську економіку**

	Назва державної установи
1.	Національне агентство України з питань розвитку та європейської інтеграції [147]
2.	Валютно-кредитна рада Кабінету Міністрів [126]
3.	Державний інвестиційно-кліринговий комітет [128]

Згідно з Указом Президента України «Про Положення про Національне агентство України з питань розвитку та європейської інтеграції» [147], керуючись Конституцією, іншими законами України, указами та розпорядженнями Президента України, актами Кабінету Міністрів України, Національне агентство України з питань розвитку та європейської інтеграції «здійснює міжвідомчу координацію з питань міжгалузевого економічного та

соціального співробітництва України з Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом), бере участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері взаємодії з міжнародними фінансовими організаціями, відповідними міждержавними і регіональними організаціями, організаціями, у тому числі кредитно-фінансовими установами, іноземних держав, їхніх угруповань з метою залучення кредитів, грантів, міжнародної технічної допомоги, іноземних інвестицій, здійснює контроль за ефективністю використання залучених зовнішніх ресурсів, відповідно до наданих йому повноважень координує діяльність органів виконавчої влади і суб'єктів господарювання у цій сфері [147].

Як зазначають дослідники О. Назаренко та А. Гуцин, «розмір прямих іноземних інвестицій (ПІІ) свідчить про розкритий інвесторами економічний потенціал регіону. Цей потенціал є фактором інвестиційної привабливості регіону. Крім цього, ПІІ покращують якість ділового середовища, посилюючи ринкову конкуренцію та стимулюючи підвищення продуктивності праці» [107].

Безумовно, іноземні інвестиції сприяють розвитку підприємства, підвищенню його конкурентоздатності на ринку певної галузі, дають поштовх і створюють можливості для впровадження інноваційних технологій, оновленню виробничих ліній, модернізації менеджменту в організації чи на підприємстві. Все це слугує потужною альтернативою у вирішенні проблем державного та регіонального рівнів (зокрема тих, що стосуються фінансування загалом).

Тому, на наше переконання, необхідним є спрощення процедури узгодження та підготовки проектів на місцевому рівні, що може зробити для регіонів (зокрема віддалених) державно-приватне партнерство доступнішим, надати можливість для залучення інвестицій на тривалий термін. Адже ДПП наразі є надійним шляхом оновлення інфраструктури української економіки, особливо в умовах дефіциту державних коштів; підвищує інвестиційну

активність на регіональному рівні, сприяючи тим самим соціально-економічному розвитку територій тощо.

Управління інвестиційними ресурсами в контексті державно-приватного партнерства включає завдання, відображені на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Управління інвестиційними ресурсами контексті державно-приватного партнерства

(побудовано автором)

Отже, важливо, щоб іноземні компанії повірили в стабільність оподаткування і законодавчої бази в Україні, в непорушність прав власності.

2.2. Сучасний стан державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні

Наразі у практиці управління в Україні на державному, регіональному і місцевому рівнях, міжнародному спілкуванні та наукових дискусіях широко використовується поняття «державно-приватне партнерство». Державно-приватне партнерство поширюється і в європейських країнах, є ефективною моделлю співпраці органів державної влади, органів місцевого самоврядування та приватних партнерів.

В умовах, коли відбувається становлення економічної, соціальної, правової, політичної, організаційної позиції органів влади стосовно досягнення партнерських відносин між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та приватним сектором щодо реалізації програм соціально-економічного розвитку, інвестиційних та інфраструктурних проектів, чітке розуміння складових поняття «державно-приватне партнерство» є особливо важливим.

Крім того, в Україні бракує розуміння форм, методів, моделей управління державно-приватним партнерством упродовж його існування, методології оцінки пропозицій бізнесу, використовуючи публічні критерії ризиків, і в цілому інструментів створення партнерських відносин між публічним і приватним секторами.

Взаємодія органів державної влади і органів місцевого самоврядування та приватного сектору для вирішення суспільно значущих завдань має давню історію. В Україні використовувалися різні форми співпраці: договір концесії, договір про розподіл продукції, договір оренди державного або комунального майна, договір купівлі-продажу об'єкта приватизації з інвестиційними зобов'язаннями покупця тощо.

Проте найбільш актуальним державно-приватне партнерство стало в останні десятиріччя. Різноманітність форм і сфер застосування публічно-приватного партнерства роблять його універсальним механізмом для вирішення цілого ряду завдань – від створення та розвитку інфраструктури до розробки та адаптації нових перспективних технологій.

Для прийняття відповідних рішень важливим є врахування чинників, що впливають на інвестиційну політику держави: рівень загального науково-технічного розвитку країни; структура економіки та завдання щодо її вдосконалення; ефективність державного управління та фінансові можливості; ефективність використання основних виробничих органів; ступінь розвитку інститутів ринкової інфраструктури тощо.

Ефективному управлінню інвестиціями в соціально значущі проєкти країни з державних і приватних джерел перешкоджає традиційна розбіжність планових і фактичних (реалізованих) обсягів інвестицій, насамперед через «ініціативу на місцях», що зумовлюється систематичною неузгодженістю між наявними та необхідними ресурсами, неефективним управління проєктами в умовах невизначеності випадкового й антагоністичного характеру через різні сили, які протидіють у країні.

Державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється згідно з такими законодавчими документами:

- Конституцією України [79];
- Законом України «Про державно-приватне партнерство» [129];
- Законом України «Про інвестиційну діяльність» [141];
- Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [139];
- Законом України «Про режим іноземного інвестування» [148];
- Указом Президента України «Про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії» (1994) [140];

– Декретом КМУ «Про впорядкування діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, створених за участю державних підприємств» (1992) [127], тощо.

Згідно зі ст. 12 частини 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність» [141], державне регулювання інвестиційної діяльності включає:

- пряме управління інвестиціями;
- регулювання умов інвестиційної діяльності;
- контроль законності здійснення інвестиційної діяльності всіма учасниками та інвесторами.

Відповідно до вищевказаного Закону, «державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється для реалізації економічного й соціального розвитку України, державними та регіональними програмами розвитку народного господарства, державним і місцевими бюджетами, передбачуваними в них обсягами державного фінансування інвестиційної діяльності. Забезпечення нормативно-правового підґрунтя державного регулювання інвестиційної діяльності є важливою функцією держави, якою охоплюється прийняття законів і правил та контроль за їхнім виконанням» [141].

Сутність державного регулювання інвестиційної діяльності полягає в управлінні державними інвестиціями; регулюванні умов інвестиційної діяльності й контролі за її здійсненням усіма інвесторами та учасниками державно-приватного партнерства.

Державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється на підставі державних нормативно-правових актів за допомогою державних замовлень (контрактів); надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик; політики ціноутворення; системи податків, податкових пільг і ставок, диференційованих за суб'єктами й об'єктами оподаткування; антимонопольних заходів; роздержавлення і приватизації; здійснення кредитної та амортизаційної політики;

роздержавлення і приватизації; визначення умов користування землею, водою та іншими природними ресурсами; проведення експертизи проектів тощо.

У процесі розвитку ринкових відносин суттєво змінюється роль держави в інвестиційній діяльності, дедалі більше набуває характеру координації та загального регулювання.

Завданнями управління реалізацією інвестицій у розвиток соціально значущих проектів, з урахуванням наявних ресурсів сил і засобів для цього, є: планування та коригування обсягів фінансування; організація процесу реалізації інвестицій; матеріально-технічне забезпечення реалізації інвестицій за допомогою промислової бази країни; контроль за цільовим використанням їх; виконання календарного плану реалізації вкладених ресурсів; в умовах дії випадкових і перешкоджаючих антагоністичних факторів – науково обґрунтоване визначення ймовірності реалізації важливих рішень, прийнятих на етапі планування.

З метою поліпшення якості інвестиційної діяльності, ґрунтуючись на стратегічних цілях та відповідних принципах, механізм державного регулювання інвестиційної діяльності має спиратися на інвестиційну політику держави, основні завдання інвестиційної діяльності та інвестиційну політику суб'єктів інвестування.

Головними напрямками державного регулювання інвестиційною діяльністю для держави є: збільшення частки інвестицій на реконструкцію та підтримку технічного розвитку підприємств; спрямування інвестицій у пріоритетні та стратегічні сфери; збільшення частки капітальних вкладень за рахунок залучення коштів приватного сектору та скорочення державних капіталовкладень; розширення джерел внаслідок збільшення частки державного кредиту, банківських кредитів, іноземних інвестицій, коштів населення.

Для підприємства – вибір об’єктів інвестування з урахуванням інвестиційних програм та інвестиційних проектів; створення умов для успішної реалізації інвестиційного ресурсу; визначення джерел фінансування інвестиційних проектів тощо.

На наш погляд, зважаючи на вищезазначене, поняття «державне регулювання інвестиційної діяльності» доцільно тлумачити таким чином: це – комплексний конструкт функціональних компонентів, що забезпечують: прогнозування, планування та програмування розвитку національної економіки й окремих її структурних елементів із залученням позабюджетних коштів вітчизняних та іноземних інвесторів; розробку й аналіз інвестиційних проектів; державну експертизу державних, між державних і регіональних інвестиційних проектів та програм, які реалізуються за рахунок бюджетних і позабюджетних коштів з метою реалізації суспільно значущих інвестиційних проектів.

Чинники впливу на інвестиційну політику держави зображено на рис. 2.3.

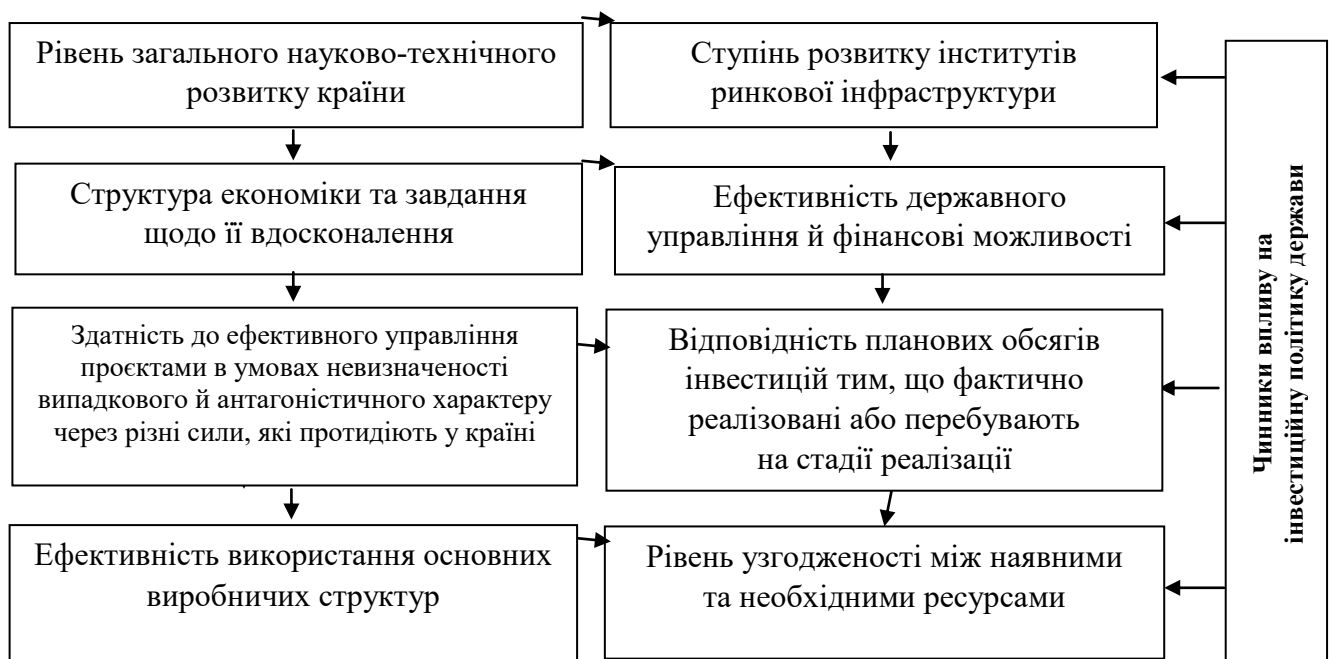

Рис. 2.3. Чинники впливу на інвестиційну політику держави

(побудовано автором)

Чинниками впливу на інвестиційну політику держави є: рівень загального науково-технічного розвитку країни; структура економіки та завдання щодо її вдосконалення; ефективність державного управління й фінансові можливості; ефективність використання основних виробничих органів; ступінь розвитку інститутів ринкової інфраструктури тощо.

Ефективному управлінню інвестиціями в соціально значущі проекти країни з державних і приватних джерел перешкоджає традиційна розбіжність планових та фактичних (реалізованих) обсягів інвестицій, насамперед через «ініціативу на місцях», що зумовлено систематичною неузгодженістю між наявними й необхідними ресурсами, неефективним управління проектами в умовах невизначеності випадкового й антагоністичного характеру через різні сили, які протидіють у країні.

Для поліпшення якості інвестиційної діяльності, ґрунтуючись на стратегічних цілях та відповідних принципах, механізм державного регулювання інвестиційної діяльності має спиратися на інвестиційну політику держави, основні завдання інвестиційної діяльності та інвестиційну політику суб'єктів інвестування.

З'ясовано, що головними напрямками державного регулювання інвестиційної діяльності для держави є: збільшення частки інвестицій на реконструкцію й підтримку технічного розвитку підприємств; спрямування інвестицій у пріоритетні та стратегічні сфери; збільшення частки капітальних вкладень шляхом залучення коштів приватного сектору й скорочення державних капіталовкладень; розширення джерел унаслідок збільшення частки державного кредиту, банківських кредитів, іноземних інвестицій, коштів населення.

Для підприємства – вибір об'єктів інвестування з урахуванням інвестиційних програм та інвестиційних проектів; створення умов для успішної реалізації інвестиційного ресурсу; визначення джерел фінансування інвестиційних проектів тощо.

У сучасному суспільстві досі побутує думка про існування ряду товарів і послуг, які мають суспільне значення, надаються державою, а фінансування цих благ здійснюється за рахунок податкових надходжень до державного та місцевих бюджетів від громадян. Ми, українці, звикли до того, що держава на безоплатній основі має надавати нам послуги освіти, охорони здоров'я, оборони, охорони правопорядку, користування автомобільними дорогами, мостами, іншими об'єктами виробничої і соціальної інфраструктури, оскільки ми зробили наш податковий внесок у забезпечення суспільства цими благами.

У той же час, сучасна реальність свідчить про те, що ми часто не можемо отримати зазначені послуги без внесення додаткової платні, а якість таких послуг залишає бажати кращого. Це свідчить про вкрай обмежені можливості держави утримувати інфраструктурні об'єкти і надавати суспільні послуги.

Одним з сучасних і поширених механізмів розвитку інфраструктури національної економіки, підвищення стандартів життя населення за рахунок більш якісних суспільних послуг, поліпшення бізнес-клімату та інвестиційного середовища, визначених в якості пріоритетних завдань соціально-економічного розвитку України Програмою економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» і Державною програмою активізації розвитку економіки на 2013–2014 роки тощо виступає державно-приватне партнерство. Механізм ДПП набув значного поширення у більшості країн світу, де його поставлено у ранг одного з основних інструментів сучасного розвитку економіки.

Широкі впровадження проектів державно-приватного партнерства в країнах із трансформаційною економікою зумовлене невідповідністю виробничої та соціальної інфраструктури, а також екологічних умов зростаючим потребам економіки та суспільства; обмеженістю можливостей фінансування інфраструктурних проектів за рахунок державних коштів і

фінансових ресурсів міжнародного ринку капіталу; недостатньою ефективністю традиційних форм державних інвестицій; наявністю проблем з ефективною комерціалізацією нових технологій тощо.

Державно-приватне партнерство дозволяє державі та приватному сектору за рахунок об'єднання фінансових, управлінських, технологічних та інших ресурсів отримувати взаємну вигоду, поєднуючи розв'язання суспільно значущих завдань соціально-економічного розвитку країни з досягненням інтересів бізнесу та громади.

При цьому, державно-приватне партнерство розглядається в якості альтернативи приватизації, що дозволяє поліпшити ефективність управління інфраструктурними об'єктами без втрати контролю за ними з боку держави.

Міжнародна практика розрізняє договірний і інституціональний аспект державно-приватного партнерства. Найбільшого поширення у світі здобули договірні відносини держави і бізнесу, які уможливають широкий діапазон контрактних форм їхньої взаємодії у процесі створення капітальних активів і надання суспільних послуг - від контрактів на виконання робіт до складних концесійних форм, що включають всі етапи життєвого циклу інфраструктурного проекту (проектування, будівництво, фінансування, експлуатація, обслуговування).

Приватний партнер може отримувати платежі від держави (переважно, у формі плати за доступність інфраструктурного об'єкту), від кінцевих споживачів суспільної послуги, або від обох зазначених сторін.

Важливою особливістю державно-приватного партнерства є механізм управління ризиками проекту, відповідно до якого здійснюється визначення, вартісна оцінка, розподіл і включення оцінених ризиків у положення договору.

Реалізація проектів державно-приватного партнерства в умовах недостатньо розвиненої системи інститутів регулювання пов'язана з рядом ризиків фінансового, політичного і управлінського характеру.

Ймовірність виникнення зазначених ризиків може зростати внаслідок неефективності судової системи і процедур урегулювання спорів; суттєвих політичних ризиків та можливості скорочення державної підтримки у довгостроковій перспективі; недостатності та обмежень існуючих механізмів фінансової підтримки проектів тощо.

Головними передумовами ефективної реалізації інфраструктурних проектів державно-приватного партнерства, на думку міжнародних експертів, є: наявність особливого мислення та досвіду організації проекту; достатність бюджетних ресурсів для дотримання графіку реалізації проекту; наявність відповідної нормативної бази; наявність ефективних регуляторів, а також механізмів розв'язання спорів, що виникають під час реалізації проектів.

У соціально-економічному розвитку відіграє значну роль широке застосування іноземних та вітчизняних матеріальних ресурсів, а також не матеріальних ресурсів державних установ.

Ефективному використанню цих ресурсів, як відомо, перешкоджає не тільки традиційна розбіжність обсягів наявних, потрібних ресурсів та їхнього використання, але й неефективне управління проектами їхнього використання.

Законами України для суб'єктів господарської діяльності, які здійснюють інвестиційні проекти у визначених законом галузях господарювання з залученням іноземних інвестицій, можуть встановлюватися додаткові державні гарантії захисту іноземних інвестицій, у тому числі гарантії захисту інвестицій від зміни законодавства, передбачені цим Законом.

Створення та застосування програмного продукту за допомогою методу перевірки статистичних гіпотез і принципу компромісу може суттєво спростити необхідні розрахунки та заощадити час на вирішення подібних

завдань з метою вдосконалення управління плануванням і використання інвестицій у соціально значущі проєкти, зокрема в такі, як:

- «Енергетичний міст “Україна-Європейський Союз”»;
- «Реконструкція існуючого та створення нового вантажного терміналу в аеропорту “Бориспіль”»;
- «Паливно-заправний комплекс в Міжнародному аеропорту “Бориспіль”»;
- «Модернізація портової інфраструктури Херсонського та Скадовського морських портів та підвищення ефективності їх використання»;
- «Розвиток соціальних послуг», «Спільна діяльність ритуальної служби Широківської громади» Широківської сільської ради Запорізького району Запорізької області;
- «Інвестиційна стратегія «Одеса 5Т» тощо.

На цей час в Україні в державному регулюванні інвестиційної діяльності необхідні певні зміни й доповнення, адже часто недостатність інвестиційних ресурсів спричиняє зниження основних економічних показників, темпів й обсягів виробництва, що, в свою чергу, призводить до зниження рівня інвестиційної привабливості певних сфер і, відповідно, негативно впливає на інвестиційну активність суб’єктів господарювання.

Цьому можна запобігти завдяки виваженій державній політиці щодо державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності, розробленим на основі світового досвіду й вітчизняних особливостей механізмів державного регулювання інвестиційної діяльності.

Пріоритетні напрями розвитку базових галузей економіки, в яких реалізуються інвестиційні та інноваційні проєкти, відображено в таблиці 2.7.

Таблиця 2. 7

**Пріоритетні напрями розвитку базових галузей економіки, в яких
реалізуються інвестиційні та інноваційні проекти**

Паливо та енергетика	Будівництво та реконструкція	Сільське господарство	Житлово- комунальна сфера
– забезпечення розвитку енергетичної інфраструктури; – виробництво альтернативних джерел енергії; – видобування вугілля, нафти, газу.	– автомобільних доріг загальнодержавного значення в межах міжнародних транспортних коридорів; – міжнародних аеропортів; – міжнародних міжнародних вокзалів; – морських портів; – інших об'єктів інфраструктури	– виробництво сільськогосподарської техніки; – виробництво, перероблення та зберігання сільськогосподарської продукції;	– будівництво житла; – реконструкція систем тепло та водопостачання й водовідведення тощо

Таким чином, загалом головними напрямками державного регулювання інвестиційною діяльністю для держави є: збільшення частки інвестицій на реконструкцію та підтримку технічного розвитку підприємств; спрямування інвестицій у пріоритетні та стратегічні сфери; збільшення частки капітальних вкладень за рахунок залучення коштів приватного сектору та скорочення державних капіталовкладень; розширення джерел внаслідок збільшення частки державного кредиту, банківських кредитів, іноземних інвестицій, коштів населення.

Для підприємства – вибір об'єктів інвестування з урахуванням інвестиційних програм та інвестиційних проектів; створення умов для успішної реалізації інвестиційного ресурсу; визначення джерел фінансування інвестиційних проектів тощо.

2.3. Аналіз пріоритетних напрямів порівняльної оцінки реалізації проектів державно-приватного партнерства

Важливим елементом демократичного врядування на регіональному та місцевому рівнях є партнерство між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, недержавними організаціями та приватним сектором. Практика застосування державно-приватного партнерства на регіональному та місцевому рівнях є вкрай обмеженою.

Більшість проектів реалізуються в житлово-комунальному господарстві, транспортній галузі, але сьогодні виникла низка процесів, які стають передумовами розвитку державно-приватного партнерства в соціальній галузі на регіональному та місцевому рівнях.

Прогнозування реалізації планів і визначення оцінок достовірності прогнозування реалізації при одночасному інвестування декількох варіантів по обмеженому числу ознак при пересічних гіпотезах про обсяги інвестування для реалізації цих варіантів. У той же час, як показує аналіз, за умов, коли під час поєднання ознаки збігаються не повністю, це дозволяє досягати прийнятну для практики достовірність рішення науково-управлінського завдання.

Для оцінки можливості реалізації варіантів інвестування у рамках державно-приватного партнерства в розпорядженні органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на державному та регіональному рівнях, а також у відповідних Головних управліннях статистики завжди є інформація про заплановані розподіли наявних або очікуваних обсягів

інвестування, тобто статистична інформація про ознаки, які є інформаційною основою для вирішення зазначеної задачі.

На нашу думку, з вищезазначеного актуальним є прогнозування можливостей реалізації варіантів використання інвестицій державно-приватного партнерства, за допомогою методики на основі стохастичної моделі для оцінки ймовірностей реалізації рішень, що прийняті на етапі планування.

Оцінки достовірності реалізації варіантів використання інвестицій у виробничу і посередницьку сфери в рамках державно-приватного партнерства у різних за обсягом поєднаннях інвестицій в умовах неточних даних про фактичний розподіл обсягів інвестування (який нерідко зустрічається в реальних умовах) виявляються особливо актуальними в умовах пересічення гіпотез.

Побудова моделі на основі стохастичної моделі для прогнозування реалізації варіантів, що є запланованими в умовах конкуруючих гіпотез про розрізнення за двома ознаками кожного, доцільно починати з визначення ознаки, наприклад, коли маємо чотири запланованих варіанта використання інвестицій.

Нехай ознаки є у вигляді наявних обсягів інвестицій, що перетинаються попарно. Визначимо ознаки, тобто намічувані обсяги інвестування і варіанти використання інвестицій.

Ознака P1 – обсяг інвестицій в рамках іноземного і внутрішнього державно-приватного партнерства у виробничу сферу.

Ознака P2 – обсяг інвестицій в рамках іноземного і внутрішнього державно-приватного партнерства в торгово-посередницьку сферу.

Варіанти реалізації інвестицій, що підлягають реалізації з урахуванням розподілу ознак P1, P2, представимо у вигляді наступного переліку:

1. Малий рівень інвестування і у виробничу, і в торгово-посередницьку сферу.

2. Малий рівень інвестування у виробничу сферу і великий – в торгово-посередницьку сферу.

3. Великий рівень інвестування у виробничу та в торгово-посередницьку сферу.

4. Великий рівень інвестування у виробничу сферу і малий – в торгово-посередницьку сферу.

Із зазначених переліків випливає, що характеристики кожного з варіантів мають хоча б одну відмінність від характеристик будь-якого з варіантів. Кількісні відмінності 4-х варіантів є наступними.

1. Малому рівню інвестування у виробничу та малому в торгово-посередницьку сферу відповідає малий рівень ознак і P1, і P2.

2. Малому рівню інвестування у виробничу сферу і великому рівню – в торгово-посередницьку сферу відповідає малий рівень ознаки P1 і великий рівень ознаки P2.

3. Великому рівню інвестування у виробничу та великому – в торгово-посередницьку сферу відповідає великий рівень ознаки P1 і великий рівень ознаки P2.

4. Великому рівню інвестування у виробничу сферу і малому рівню інвестицій в торгово-посередницьку сферу відповідає великий рівень ознаки P1 і малий рівень ознаки P2.

Задача зводиться до визначення значень ймовірності реалізації та умовних ймовірностей помилок прогнозу реалізації кожного з 4-х варіантів використання інвестицій (за результатами реальної розмитості ознак, тобто за результатами зазвичай неточних даних про обсяг очікуваних інвестицій).

В силу недостатньої відокремленості варіантів по кожному з ознак, спостережуване значення ознаки P1 дозволяє представити лише дві гіпотези:

– A1 (P1 – малого рівня): реалізується варіант 1 (випадок 1.1) або варіант 2 (випадок 1.2);

– A2 (P1 – великого рівня): реалізується варіант 3 (випадок 2.2) або варіант 4 (випадок 2.1).

Аналогічно, спостережуване значення ознаки P2 дозволяє судити про справедливість однієї з двох таких гіпотез:

– B1 (P2 – малого рівня): реалізується варіант 1 (випадок 1.1) або варіант 4 (випадок 2.1);

– B2 (P2 – великого рівня): реалізується варіант 2 (випадок 1.2), або варіант 3 (випадок 2.2).

Умовні щільності ймовірностей значень ознак через велику кількість випадкових факторів, які впливають на їх величину, при справедливості введених гіпотез будемо вважати відомими функціями.

Для гіпотез A1, A2 і B1, B2 позначимо їх:

$$f_1(P_1/A_1), f_2(P_1/A_2); \varphi_1(P_2/B_1), \varphi_2(P_2/B_2).$$

Неважко переконатися, що ці щільності ймовірностей мають вигляд розподілу Релея. Дійсно, з досвіду відомо зниження ймовірності прийняття неправильного рішення про реалізацію варіанта із зростанням абсолютного значення ознаки реалізованості в умовах факторів, що заважають прийняттю рішень.

Кожна така залежність носить експоненційний характер виду:

$$F_i(P_1) = \exp\left[-\frac{P_1^2}{2\alpha_i^2}\right], \quad i = 1, 2; \quad \Phi_j(P_2) = \exp\left[-\frac{P_2^2}{2\beta_j^2}\right], \quad j = 1, 2, \quad (1)$$

де $1/(2\alpha^2)$, $1/(2\beta^2)$ – швидкості зниження ймовірностей прийняття невірної рішення про реалізацію варіантів використання інвестицій.

Отже, ймовірність прийняття правильних рішень мають вигляд:

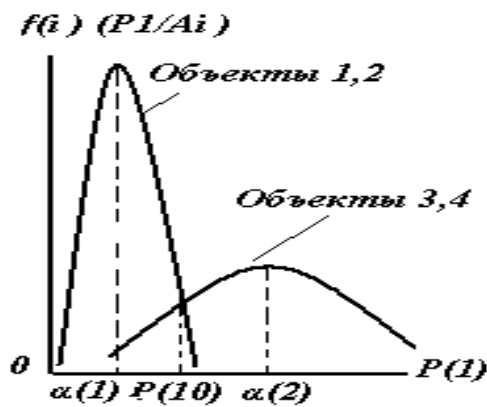
$$1 - F_i(P_1) = 1 - \exp\left[-\frac{P_1^2}{2\alpha_i^2}\right], \quad i = 1, 2;$$

$$1 - \Phi_j(P_2) = 1 - \exp\left[-\frac{P_2^2}{2\beta_j^2}\right], \quad j = 1, 2,$$

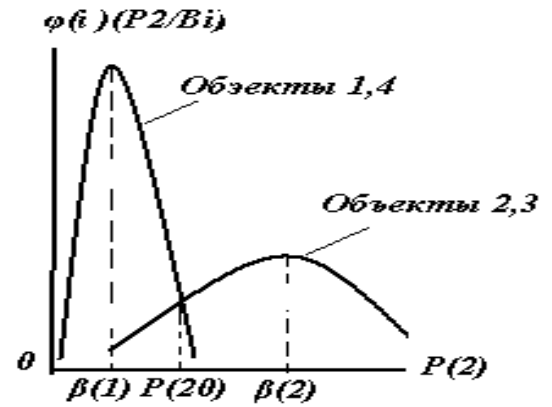
Звідси, в результаті диференціювання цих ймовірностей отримуємо щільності ймовірностей в вигляді розподілу Релея (рисунки 2.4; 2.5):

$$f_i \left(\frac{P_1}{A_i} \right) = \frac{P_1}{\alpha_i^2} \exp \left[-\frac{P_1^2}{2\alpha_i^2} \right], \quad i = 1, 2; \quad \varphi_j \left(\frac{P_2}{B_j} \right) = \frac{P_2}{\beta_j^2} \exp \left[-\frac{P_2^2}{2\beta_j^2} \right], \quad j = 1, 2$$

(2)

**Рис. 2.4. Щільності ймовірностей
обсягів інвестицій для
1-го, 2-го та 3-го, 4-го варіантів**

**Рис. 2.5. щільності ймовірностей
обсягів інвестицій для
1-го, 4-го та 2-го, 3-го варіантів**

Кожна з гіпотез A_i , B_j $i = 1, 2$; $j = 1, 2$ є об'єднанням двох гіпотез, обраних з наступної безлічі гіпотез (випадків):

- C_{11} – випадок 1.1 (рішення про реалізацію варіанта-1);
- C_{12} – випадок 1.2 (рішення про реалізацію варіанта-2);
- C_{21} – випадок 2.1 (рішення про реалізацію варіанта-4);
- C_{22} – випадок 2.2 (рішення про реалізацію варіанта-3).

При цьому мають місце наступні об'єднання гіпотез у вигляді:

$$A_1 = C_{11} \cup C_{12}; \quad A_2 = C_{21} \cup C_{22}; \quad B_1 = C_{11} \cup C_{21};$$

$$B_2 = C_{12} \cup C_{22}.$$

Спостережувані значення ознак P_1 , P_2 вважаються статистично незалежними, що справедливо при слабкому впливі загальних випадкових факторів на спотворення результатів спостереження ознак.

З введених чотирьох об'єднань гіпотез A_i , B_j ($i = 1, 2$; $j = 1, 2$) можна отримати гіпотези C_{ij} як пересічення відповідних об'єднань гіпотез A_i , B_j , а саме:

$$C_{ij} = A_i \cap B_j, \quad i = 1, 2; \quad j = 1, 2$$

з двовимірними умовними щільностями ймовірностей ознак P_1 і P_2 у вигляді:

$$\Psi_{ij}\left(\frac{P_1}{A_i}, \frac{P_2}{B_j}\right) = f_i\left(\frac{P_1}{A_i}\right) \cdot \varphi_j\left(\frac{P_2}{B_j}\right), \quad i = 1, 2; j = 1, 2. \quad (3)$$

Достовірності прогнозування реалізації кожного з варіантів, що спостерігаються, неважко оцінити, обчислюючи ймовірності прийняття правильних рішень і помилок прийняття рішень при розгляді розподілу обсягів інвестицій, що є намічуваними, по кожному з варіантів їхнього використання. Для цього необхідно порівняти спостережувані значення ознак P_1 і P_2 з відповідними порогами P_{10} і P_{20} , вибраними, наприклад, за критерієм «ідеального спостерігача».

Умовні щільності ймовірностей правильних і помилкових рішень про можливість реалізації варіантів утворюють матрицю:

$$\begin{pmatrix} F_{11}^{11} & F_{12}^{11} & F_{21}^{11} & F_{22}^{11} \\ F_{11}^{12} & F_{12}^{12} & F_{21}^{12} & F_{22}^{12} \\ F_{11}^{21} & F_{12}^{21} & F_{21}^{21} & F_{22}^{21} \\ F_{11}^{22} & F_{12}^{22} & F_{21}^{22} & F_{22}^{22} \end{pmatrix}$$

Її елементи є кількісною оцінкою умовних густин ймовірності у вигляді:

F_{11}^{11} – ймовірність правильного прогнозування реалізації варіанту-1, яка чисельно дорівнює ймовірності спільної справедливості гіпотез A_1 і B_1 ;

F_{12}^{11} – ймовірність помилкового рішення про реалізацію варіанта-1, через спільність гіпотези A_1 як для варіанта-1, так і для варіанту-2, яка дорівнює ймовірності справедливості гіпотези A_1 і несправедливості гіпотези B_1 ;

F_{21}^{11} – ймовірність помилкового рішення про реалізацію варіанта-1, через спільність гіпотези B_1 як для варіанта-1, так і для варіанту-4, яка дорівнює ймовірності справедливості гіпотези B_1 і несправедливості гіпотези A_1 ;

F_{22}^{11} – ймовірність помилкового рішення про реалізацію варіанта-1, що дорівнює ймовірності спільної несправедливості і гіпотези A_1 , і гіпотези B_1 ; це подія спільної несправедливості доповнює події, перераховані вище, до повної групи подій з гіпотезами A_1 і B_1 ;

F_{11}^{12} – ймовірність помилкового рішення про реалізацію варіанта-2, яка дорівнює ймовірності спільної справедливості гіпотези A_1 і несправедливості гіпотези B_2 ;

F_{12}^{12} – ймовірність правильного прогнозування реалізації варіанту-2, вона чисельно дорівнює ймовірності спільної справедливості і гіпотези A_1 , і гіпотези B_2 ;

F_{21}^{12} – ймовірність помилкового рішення про реалізацію варіанта-2, що дорівнює ймовірності несправедливості і гіпотези A_1 , і гіпотези B_2 ;

F_{22}^{12} – ймовірність помилкового рішення про реалізацію варіанта-2, яка дорівнює ймовірності несправедливості гіпотези A_1 і справедливості гіпотези B_2 ;

F_{11}^{21} – ймовірність помилкового рішення про реалізацію варіанта-4, яка дорівнює ймовірності справедливості гіпотези B_1 і несправедливості гіпотези A_2 ;

F_{12}^{21} – ймовірність помилкового рішення про реалізацію варіанта-4, яка дорівнює ймовірності спільної несправедливості і гіпотези A_2 , і гіпотези B_1 ;

F_{21}^{21} – ймовірність правильного прогнозування реалізації варіанту-4, яка дорівнює ймовірності спільної справедливості і гіпотези A_2 , і гіпотези B_1 ;

F_{22}^{21} – ймовірність помилкового рішення про реалізацію варіанта-4, яка дорівнює ймовірності справедливості гіпотези A_2 і несправедливості гіпотези B_1 ;

F_{11}^{22} – ймовірність помилкового рішення про реалізацію варіанта-3, яка дорівнює ймовірності несправедливості і гіпотези A_2 , і гіпотези B_2 ;

F_{12}^{22} – ймовірність помилкового рішення про реалізацію варіанта-3, яка дорівнює ймовірності несправедливості гіпотези A_2 і справедливості гіпотези B_2 ;

F_{21}^{22} – ймовірність помилковості Рішення про реалізацію варіанта-3, яка дорівнює ймовірності справедливості гіпотезі A_2 и несправедливості гіпотезі B_2 ;

F_{22}^{22} – ймовірність правильного прогнозування реалізації варіанту-3, яка дорівнює ймовірності спільної справедливості і гіпотези A_2 , і гіпотези B_2 .

При цьому, в силу незалежності реалізацій ознак P_1 і P_2 , кожен елемент матриці F має вигляд:

$$F_{kl}^{ij} = R_k^i \cdot N_l^j, \quad i, j, k, l \in \{1, 2\}, \quad (5)$$

де – ймовірність справедливості гіпотези A_1 , дорівнює:

$$R_1^1 = \int_0^{P_{10}} f_1(x/A_1) dx;$$

N_1^1 – ймовірність справедливості гіпотези B_1 , дорівнює:

$$N_1^1 = \int_0^{P_{20}} \varphi_1(y/B_1) dy;$$

R_2^1 – ймовірність несправедливості гіпотези A_1 , дорівнює:

$$R_2^1 = 1 - R_1^1;$$

N_2^1 – ймовірність несправедливості гіпотези B_1 , дорівнює:

$$N_2^1 = 1 - N_1^1;$$

R_1^2 – ймовірність несправедливості гіпотези A_2 , дорівнює:

$$R_1^2 = \int_0^{P_{10}} f_2(x/A_2) dx;$$

R_2^2 – ймовірність справедливості гіпотези A_2 , дорівнює:

$$R_2^2 = 1 - R_1^2;$$

N_1^2 – ймовірність несправедливості гіпотези B_2 , дорівнює:

$$N_1^2 = \int_0^{P_{20}} \varphi_2(y/B_2) dy;$$

N_2^2 – ймовірність справедливості гіпотези B_2 , дорівнює:

$$N_2^2 = 1 - N_1^2.$$

Отже, матрицю F можна представити в остаточному вигляді:

$$F = \begin{pmatrix} R_1^1 N_1^1 & R_1^1(1 - N_1^1) & (1 - R_1^1)N_1^1 & (1 - R_1^1)(1 - N_1^1) \\ R_1^1 N_1^2 & R_1^1(1 - N_1^2) & (1 - R_1^1)N_1^2 & (1 - R_1^1)(1 - N_1^2) \\ R_1^2 N_1^1 & R_1^2(1 - N_1^1) & (1 - R_1^2)N_1^1 & (1 - R_1^2)(1 - N_1^1) \\ R_1^2 N_1^2 & R_1^2(1 - N_1^2) & (1 - R_1^2)N_1^2 & (1 - R_1^2)(1 - N_1^2) \end{pmatrix} \quad (6)$$

Видно, що матриця (6) (назвемо її матрицею достовірності прогнозування реалізації варіантів використання інвестицій в умовах ДПП) є стохастичною; сума елементів кожного її рядку дорівнює одиниці, тобто відображає сукупність ймовірностей подій, що складають повну групу подій.

Враховуючи конкретний вид (2) функцій f_i і φ_j , отримуємо умовні ймовірності у вигляді:

$$R_1^1 = \int_0^{P_{10}} \frac{P_1}{\alpha_1^2} \exp\left[-\frac{P_1^2}{2\alpha_1^2}\right] dP_1 = 1 - \exp\left[-\frac{P_{10}^2}{2\alpha_1^2}\right]; \quad R_2^1 = \exp\left[-\frac{P_{10}^2}{2\alpha_1^2}\right];$$

$$N_1^1 = \int_0^{P_{20}} \frac{P_2}{\beta_1^2} \exp\left[-\frac{P_2^2}{2\beta_1^2}\right] dP_2 = 1 - \exp\left[-\frac{P_{20}^2}{2\beta_1^2}\right]; \quad N_2^1 = \exp\left[-\frac{P_{20}^2}{2\beta_1^2}\right];$$

$$\begin{aligned}
 R_1^2 &= \int_0^{P_{10}} \frac{P_1}{\alpha_2^2} \exp\left[-\frac{P_1^2}{2\alpha_2^2}\right] dP_1 = 1 - \exp\left[-\frac{P_{10}^2}{2\alpha_2^2}\right] \\
 R_2^2 &= \exp\left[-\frac{P_{10}^2}{2\alpha_2^2}\right]; \\
 N_1^2 &= \int_0^{P_{20}} \frac{P_2}{\beta_2^2} \exp\left[-\frac{P_2^2}{2\beta_2^2}\right] dP_2 = 1 - \exp\left[-\frac{P_{20}^2}{2\beta_2^2}\right]; \quad N_2^2 = \exp\left[-\frac{P_{20}^2}{2\beta_2^2}\right].
 \end{aligned}
 \tag{7}$$

При застосуванні критерію «ідеального спостерігача» значення порогів P_{10} і P_{20} можуть бути знайдені шляхом рішення рівнянь:

$$f_1\left(\frac{P_{10}}{A_1}\right) = f_2\left(\frac{P_{10}}{A_2}\right); \quad \varphi_1\left(\frac{P_{20}}{B_1}\right) = \varphi_2\left(\frac{P_{20}}{B_2}\right).$$

Ці рішення мають вигляд:

$$P_{10} = 2\alpha_1\alpha_2 \left[\frac{\ln \alpha_1 - \ln \alpha_2}{\alpha_1^2 - \alpha_2^2} \right]^{0,5}; \quad P_{20} = 2\beta_1\beta_2 \left[\frac{\ln \beta_1 - \ln \beta_2}{\beta_1^2 - \beta_2^2} \right]^{0,5}. \tag{8}$$

Таким чином, якщо параметри розподілів f_i і φ_j , $i = 1, 2$; $j = 1, 2$, відомі, то елементи матриці достовірності теж відомі. Це дозволяє витягти з неї повну інформацію про ймовірності правильного прогнозування можливостей реалізованості кожного з варіантів використання інвестицій в умовах ДПП і про помилки прогнозування.

Ймовірності правильного прогнозування реалізованості кожної з чотирьох варіантів обчислимо за допомогою простих співвідношень:

1. для варіанта-1 отримуємо. $R_1^1 N_1^1$.
2. для варіанта-2 виходить $R_1^1 (1 - N_1^2)$.
3. для варіанта-3 отримаємо значення ймовірності, що дорівнює $(1 - R_1^2)(1 - N_1^2)$.
4. для варіанта-4 знаходимо невідому ймовірність правильного прогнозування його реалізації у вигляді: $(1 - R_1^2) N_1^1$.

Безумовна ймовірність правильного прогнозування реалізації всіх варіантів використання інвестицій в умовах ДПП дорівнює сумі діагональних елементів матриці достовірності реалізації варіантів

використання інвестицій та, при рівноймовірно апріорних ймовірностях розгляду цих варіантів, вона дорівнює:

$$D = \frac{1}{4} [R_1^1 N_1^1 + R_1^1 (1 - N_1^2) + (1 - R_1^2) N_1^1 + (1 - R_1^2) (1 - N_1^2)], \quad (9)$$

а безумовна ймовірність помилки прогнозування дорівнює:

$$Q = 1 - D. \quad (10)$$

Неважко переконатися, що достовірність прогнозування визначається лише двома факторами: рівнем перетинання щільностей ймовірності, тобто дисперсіями ознак (розмитістю інформації про обсяги інвестування у виробничу і посередницьку сферу) та рівнем відрізнення гіпотез, які перетинаються хоча б за однією ознакою, що, у свою чергу, залежить від кількісного співвідношення між числом варіантів, що підлягають реалізації, та числом p ознак, що забезпечують рішення завдання достовірного прогнозування.

Як нами раніше зазначалося в статті «Прогнозування динаміки надходження інвестицій в розвиток регіону» [77], «умовою успіху економічного розвитку країни час є активно зважувана взаємодія держави, бізнесу та суспільства. Істотна роль при цьому належить стабільності та прогнозованості обсягів очікуваних іноземних інвестицій та вітчизняних бізнесменів, а також державних структур у регіональну економіку, зокрема, в розвиток Одеського регіону, які будуть спрямовані на розвиток інфраструктури» [там само, с. 98]. У прогнозуванні соціально-економічних процесів спираємося, насамперед, на інвестиційну привабливість з метою стабільного розвитку регіонів, на інформацію щодо можливості іноземних інвестицій, а також на прогнозування інвестиційної діяльності в Україні загалом.

Розглянемо приклад прогнозування за допомогою ймовірнісної моделі, яка є за формою модифікованою логічною моделлю, очікуваних прямих іноземних інвестицій в Одеську область за реальними даними, взятими за два

з половиною минулі десятиліття. Сутність прогнозування доцільно розглянута на конкретному прикладі одержання лише іноземних інвестицій.

Як відомо, пряма інвестиція – «це категорія міжнародної інвестиційної діяльності, яка відображає прагнення інституційної одиниці – резидента однієї країни здійснювати контроль або істотний вплив на діяльність підприємства, що є резидентом іншої країни. Інвестиція є прямою, якщо капітал/права власності нерезидента складає не менше 10% вартості статутного капіталу підприємства-резидента або нерезидент має не менше 10% голосів в управлінні підприємства-резидента. До прямих інвестицій також відносять інвестиції, що отримані на основі концесійних договорів і договорів про спільну інвестиційну діяльність; кредитні ресурси, що надані/отримані в рамках операцій між підприємством прямого інвестування та прямим інвестором» [67].

Слід зазначити, що загалом державне статистичне спостереження щодо іноземних інвестицій в Одеській області проводиться з 1994 року.

Прямі іноземні інвестиції (в тис. дол. США) у період з 1995 р. по 2020 р. в Одеській області мають такі кількісні показники (табл. 2.8):

Таблиця 2.8

Прямі інвестиції в Одеській області за 1994–2020 роки

(за даними Головного управління статистики в Одеській області [67])

Рік (станом на 01 січня)	Прямі інвестиції в регіоні	Прямі інвестиції з регіону
1995	59,6 млн дол. США	2,2 млн дол. США
1996	77,3 млн дол. США	3,2 млн дол. США
1997	108,5 млн дол. США	26,4 млн дол. США
1998	126,2 млн дол. США	24,2 млн дол. США
1999	182,7 млн дол. США	17,9 млн дол. США
2000	183,5 млн дол. США	21,6 млн дол. США
2001	203,0 млн дол. США	40,8 млн дол. США

Продовження таблиці 2.8

2002	235,7 млн дол. США	40,7 млн дол. США
2003	291,2 млн дол. США	40,8 млн дол. США
2004	380,0 млн дол. США	36,5 млн дол. США
2005	517,8 млн дол. США	36,6 млн дол. США
2006	599,3 млн дол. США	36,2 млн дол. США
2007	718,7 млн дол. США	39,9 млн дол. США
2008	880,8 млн дол. США	35,7 млн дол. США
2010	1041987,7 тис. дол. США	37407,3 тис. дол. США
2011	1107326,6 тис. дол. США	36257,4 тис. дол. США
2012	1220519,4 тис. дол. США	35971,6 тис. дол. США
2013	1629074,2 тис. дол. США	53907,6 тис. дол. США
2014	1671661,5 тис. дол. США	37395,9 тис. дол. США
2015	1423290,8 тис. дол. США	29473,1 тис. дол. США
2016	1320345,6 тис. дол. США	18714,6 тис. дол. США
2017	1228752,8 тис. дол. США	19033,1 тис. дол. США
2018	1202594,7 тис. дол. США	13707,1 тис. дол. США
2019	1251734,1 тис. дол. США	26974,7 тис. дол. США
2020	1279334,4 тис. дол. США	25881,9 тис. дол. США

Використовуємо ці дані для розв'язання задачі прогнозування очікуваної динаміки змін інвестицій в 2012–2020 рр., тобто до початку 2021 року. «Доцільно розглянути запропонований метод прогнозування процесу іноземних інвестицій на 2012–2020 р.р., що є заснованим: по-перше, на побудові ймовірнісної моделі, що адекватно враховує узагальнені фактори, які сприяють, та фактори, які перешкоджають інвестуванню; по-друге, на отриманні експериментальних даних про кількість інвестицій на ретроспективному ін-тервалі часу, тобто з 2001 по 2010 рр.» [98, с. 98].

Передусім, звернемося до основ рішень задачі побудови залежностей, що є відображенням очікуваної динаміки розвитку процесу в часі з урахуванням результатів спостереження та аналізу, його особливостей у ретроспективі. Уточнимо, що при цьому будемо враховувати не стільки математичні дані й кількісні показники, скільки особливості процесу та відомі його параметри за даними спостереженнями.

На нашу думку, нестабільність економічного та суспільно-політичного розвитку зумовлює певні неточності в прогнозуванні очікуваної динаміки змін інвестування. «В цій ситуації нестабільність механізмів доцільно компенсувати більш ретельним аналізом та обліком факторів, які впливають на відхилення механізму, корегують процес інвестування в майбутньому» [98, с. 99]. У такій ситуації потрібно брати до уваги чинники впливу на цей процес.

У кожному регіоні наявні певні чинники, які найбільше впливають на зростання інвестицій, проте серед них можна виокремити ті, що є спільними, характерними для кількох чи багатьох регіонів (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Спільні чинники впливу на зростання інвестицій в регіонах

№ п/п	Назва чинника
1.	Стабільність законодавчої бази, яка гарантує взаємовигідний розвиток економіки регіону, його про дукції та сфери послуг населенню
2.	Природна та кліматична привабливість регіону
3.	Наявність інфраструктури для реалізації бізнес-проектів
4.	Ефективне управління розвитком регіону

Зазначимо, що «ефективне управління розвитком регіону, залежить від цього управління відповідності закону необхідного різноманіття та його швидкодії. Цей закон викладено, наприклад, в монографії Уільяма Ешбі

«Вступ в кібернетику». Згідно з цим законом відомо: для того, щоб складна система стійко функціонувала та досягала мети, для якої вона була створена, необхідно та достатньо, щоб вона мала набір протидій обуренню, яке впливає на систему ззовні або зсередини системи. З цього закону випливають необхідні умови для ефективного, управління: 1) достатність інформаційних зв'язків в системі; 2) достатність швидкодії, тобто своєчасна протидія обуренням; 3) відповідність рішень, які приймаються, умовам, які складаються» [98, с. 99].

Інвестиційна привабливість Одеського регіону пояснюється географічним положенням, кліматичними умовами, промисловим та агропромисловим комплексом, санаторно-курортними можливостями, особливостями науково-культурного розвитку тощо.

Загалом, Одещина – регіон з необмеженими можливостями для залучення інвестицій. Зазначені вище чинники позитивно впливають на процес інвестування, що засвідчено досвідом останніх років. Відтак потрібно було відкоригувати максимальний рівень інвестицій, який очікувався в 2020 році шляхом збільшення величини B_m . Таким чином, отримали новий максимум інвестицій B_m в 2020 році. Всі чинники надалі необхідно враховувати, наприклад, з коефіцієнтом 10.

Відносні значення інвестицій по роках минулого та перспективного інтервалів доцільно оцінити з урахуванням очікуваного максимального рівня $B_m = K \cdot B_{20}$ в 2020 році.

Розглянемо особливості побудови ймовірнісної моделі, яка враховує одночасне протиборство факторів (що сприяють і перешкоджають інвестуванню) більш адекватно, ніж відомі моделі.

Ця протидія факторів відображається ймовірностями протилежних подій у вигляді: B_t – ймовірність наявності інвестування в момент часу t ; $[1 - B_t]$ – ймовірність відсутності інвестування в момент часу t .

Оскільки вплив зазначених чинників відбувається синхронно, то результуюча швидкість похідної зміни за часом ймовірності (частки) успішних інвестувань $dB(t)/dt$ повинна бути пропорційною добутку зазначених ймовірностей $B(t)$ та $[1 - B(t)]$.

В якості коефіцієнта пропорційності при цьому доцільно взяти так званий коефіцієнт γ протидії факторів, що має сенс різниці інтенсивності протидії факторів. У результаті отримуємо диференціальне рівняння, яке адекватно відображає особливості процесу, що моделюється у вигляді:

$$dB(t)/dt = \gamma B(t) [1 - B(t)] \quad (1)$$

Інтегруючи (1) при початкових умовах, наприклад,

де $B(t = t_{0,5}) = 0,5$, де $t_{0,5}$ – мить часу, яка відповідає ситуації, коли рівень частки інвестицій досягає половини його максимального значення, отримуємо на даному етапі ймовірнісну модель (тренд) залежності ймовірностей успішного інвестування $B(t)$ за часом t , у вигляді рис. 2.6.

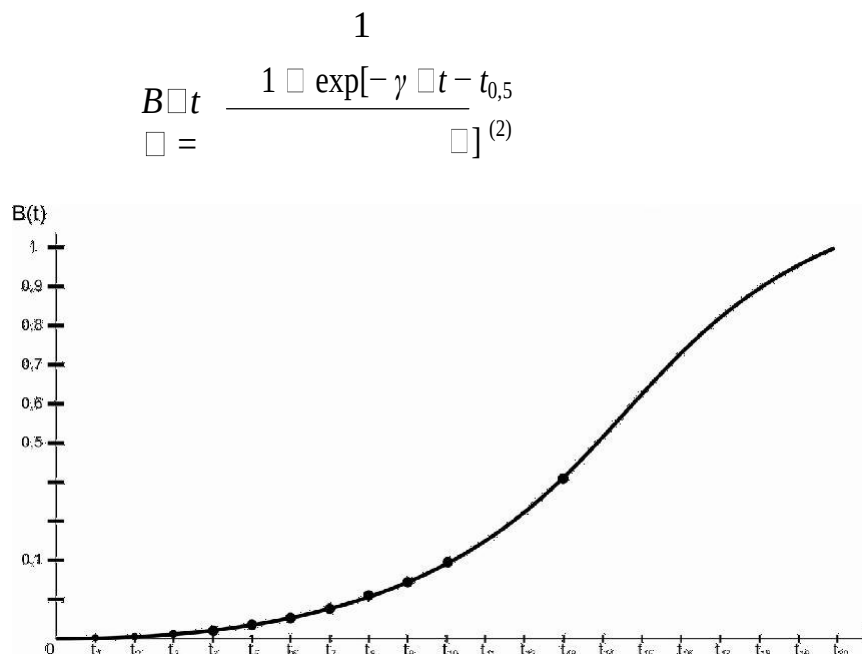

Рис. 2.6. Залежність (за часом) ймовірності прямого іноземного інвестування в Одеську область

Модель дозволяє прогнозувати (за обмеженої сукупності експериментальних даних) очікувану динаміку інвестування, яку можна досягти в той чи інший рік перспективного інтервалу часу, а також визначати конкретний рік з цього інтервалу, коли може бути досягнутий заданий рівень, тобто обсяг прямих іноземних інвестицій.

Розглянуту модель прогнозування можна взяти за основу для одержання точніших прогнозних оцінок, за рахунок використання всіх статистичних даних щодо прямих іноземних інвестицій при застосуванні складніших математичних методів. Слід враховувати також, що такий метод може застосовуватися при незмінності механізму процесу на ретроспективному і на перспективному рівнях або ж його узгодженості з експертними висновками щодо зовнішньоекономічної діяльності в регіоні.

Наведемо статистичні дані щодо обсягів прямих інвестицій в економіку Одеського регіону за видами економічної діяльності за 2015–2020 роки (на основі показників, розміщених на сайті Головного управління статистики в Одеській області в розділі «Зовнішньоекономічна діяльність» [67], представлені в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Обсяги прямих інвестицій в економіку Одеського регіону за видами економічної діяльності за 2015–2020 роки (джерело: [67])

Вид економічної діяльності	Рік (станом на 01 січня)				
	2016	2017	2018	2019	2020
Промисловість, в тому числі:	540879,4	519094,5	543976,7	533501,5	528112,6
– добувна промисловість і розроблення кар'єрів	1114,2	363,7	480,6	608,7	872,9
– переробна промисловість	345339,2	332246,4	333961,9	330823,8	330499,0

Продовження таблиці 2.10

– постачання електроенергії, газу, пари	188606,3	180851,7	206444,7	99004,9	193671,1
– водопостачання; каналізація, поводження з відходами	5819,7	5632,7	3089,5	3064,1	3069,6
Сільське, лісове та рибне господарство	2856,8	2640,8	1453,8	2345,1	2572,8
Будівництво	45305,6	40186,1	23307,6	24688,6	24340,2
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів	40060,6	43703,7	19644,2	22394,4	23412,0
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	277369,0	298875,4	308474,9	314490,7	309289,6
Тимчасове розміщення й організація харчування	11448,3	13551,8	12767,2	12545,9	13094,4
Інформація та телекомунікації	4306,4	4230,8	3698,3	2737,5	2877,7
Фінансова та страхова діяльність	127643,2	20374,4	22472,5	30900,1	37363,2
Операції з нерухомим майном	180131,1	181448,1	183787,4	227696,1	255472,2
Професійна, наукова та технічна діяльність	50088,8	64267,8	62449,2	64529,9	66445,3
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	21968,3	22750,1	10313,4	5790,2	5863,4
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	—	—	—	—	—

Продовження таблиці 2.10

Освіта	6063,0	6313,1	6331,0	6346,2	6435,1
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	9696,5	9187,9	2008,2	2468,7	2828,2
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	2300,4	1907,4	1859,4	1239,6	1166,9
Надання інших видів послуг	228,2	220,9	50,9	59,6	60,8
Усього за рік	1320345,6	1228752,8	1202594,7	1251734,1	1279334,4

Виходячи з даних офіційного сайту Державної служби статистики України [118], можна відстежити динаміку зміни обсягу інвестицій в економіку Одеської області впродовж останніх десяти років (табл. 211).

Таблиця 2.11

Капітальні інвестиції в економіку Одеської області у 2010–2019 рр.

Рік	Загальний обсяг капітальних інвестицій			Капітальні інвестиції на одну особу
Освіта	У фактичних цінах, млн грн	% до загального обсягу	Місце серед регіонів	У фактичних цінах, грн
2010	9723,8	5,4	5,0	4087,7
2011	9347,3	3,9	7,0	3931,7
2012	14631,2	5,4	6,0	6145,7
2013	11872,2	4,8	5,0	4978,3
2014	9361,3	4,3	6,0	3924,4
2015	9983,5	3,7	5,0	4190,7
2016	16728,7	4,7	4,0	7036,7
2017	22299,7	5,0	5,0	9394,4
2018	23787,8	4,1	6,0	10034,4
2019	13776,3	3,8	8,0	5811,2

Якщо конкретизувати обсяги капітальних інвестицій за видами активів в економіку Одеської області у 2010–2019 рр. та проаналізувати їх, спираючись на дані офіційного сайту Головного управління статистики Одеської області [67], то слід підкреслити, що привабливими видами економічної діяльності на Одещині в досліджуваний період були:

1) транспорт, поштова та кур'єрська діяльність, складське господарство (питома вага надходжень капітальних інвестицій у середньому складала 21,5%);

2) промисловість (питома вага надходжень капітальних інвестицій у середньому – 20,3%; питома вага фінансування капітальних інвестицій в актив у 2010 р. складала 13,0%, у 2012 р. – 37,9%, у 2014 – 16,0% ; у 2018 р. – 17,8% (у середньому) тощо;

3) будівельна галузь (питома вага надходжень капітальних інвестицій у середньому – 15,5%), в якій простежувалося зростання обсягів капітальних інвестицій (від 2075,6 млн грн – у 2016 р. до 2887,2 млн грн – у 2018 р.). Темпи приросту капітальних інвестицій складали відповідно 30,3%, 36,3% та 2,1% [67];

4) сільське, лісове та рибне господарство (питома вага надходжень капітальних інвестицій у середньому – 10,1%), де зростання обсягів інвестицій спостерігалось саме в 2014–2017 рр. (з 864,1 млн грн – у 2014 р. до 3560,4 млн грн – у 2017 р.), а в 2018 р. порівняно з попереднім роком обсяг інвестицій в основний капітал зменшився на 230,0 млн грн. (6,5%) [там само].

5) ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, оптова та роздрібна торгівля (питома вага надходжень інвестицій в основний капітал у середньому – 5,2%). Питома вага фінансування капітальних інвестицій в промисловість Одеської складала у 2019 рр. до 7,0% [там само];

6) операції з нерухомим майном (питома вага інвестування в середньому – 6,1%; питома вага фінансування капітальних інвестицій в актив у 2014–2019 рр. – від 4,2% до 6,3% [там само].

Як з'ясувалося, серед видів економічної діяльності інвестиційно непривабливими в Одеській області за ж 2010–2019 рр. були: інформація та телекомунікації (питома вага інвестування в середньому – 2,7%); сфера адміністративного та допоміжного обслуговування (питома вага надходжень інвестицій в основний капітал в середньому – 2,2%); і (що викликає певне недорозуміння в наукових колах та в суспільстві) – професійна, наукова та технічна діяльність (питома вага інвестування в розвиток цієї сфери в середньому – 1,4%), освіта (питома вага інвестування в її розвиток у середньому – 1,0%) і галузь охорони здоров'я та надання соціальної допомоги (питома вага інвестування – 1,3%). А також: фінансова та страхова діяльність (питома вага інвестування в її розвиток у середньому – 1,0%); мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (питома вага інвестування в її розвиток у середньому – 0,2%); тимчасове розміщення й організація харчування (питома вага інвестування в її розвиток у середньому – 1,1%); надання інших видів послуг (питома вага інвестування в її розвиток у середньому – 0,1%) [там само].

Як свідчать офіційні дані, питома вага у структурі фінансування капітальних інвестицій проаналізованих активів разом у 2014–2018 рр. становили відповідно 88,1%, 88,6%, 90,1%, 86,7% і 86,0% [67].

У 2013–2014 рр. спостерігалось певне скорочення інвестування в основний капітал. У 2015–2018 рр. почалося помітне зростання обсягу інвестицій в основний капітал промисловості Одеської області (з 1755,8 млн грн у 2015 р. до 3359,4 млн грн у 2018 р.). Відповідно темпи приросту капітальних інвестицій у 2015–2018 рр. склали 5,5%, 59,9%, 7,6% і 11,2% [67].

Загалом за останні 10 років відбулося зростання обсягу інвестування у промисловість Одеської області на 2095,7 млн грн, що в середньому на рік складало 2798,3 млн грн.

Продемонструємо вищезазначене у графічному вигляді (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

**Капітальні інвестиції за видами активів в економіку Одеської області за
2010–2019 рр., млн грн (джерело: [67])**

Вид інвестицій	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Інвестиції у матеріальні активи	9540,6	9112,7	14479,3	11786,4	9213,2	9847,6	16292,1	21989,6	23423,1	13090,5
житлові будівлі	1573,4	1886,9	2438,7	1733,3	1539,9	1362,2	1686,5	2534,0	2768,5	2024,8
нежитлові будівлі	2027,3	1896,1	1775,8	1821,6	1658,1	2239,6	3840,6	4498,8	5094,5	3454,7
інженерні споруди	2471,8	2181,2	6656,8	2693,6	2067,3	1829,6	2307,6	3349,8	3602,4	1614,5
машини, обладнання та інвентар	2321,6	2184,2	2399,5	4566,5	3152,3	3148,0	6092,5	8188,3	8400,5	4340,3
транспортні засоби	561,9	623,0	770,0	586,7	518,8	828,2	1716,8	2467,7	2695,1	1171,0
земля	102,8	124,9	85,6	23,5	23,6	102,8	124,9	138,0	109,9	14,8
довгострокові біологічні активи рослин-ництва та тваринництва	229,7	121,3	87,1	68,1	61,3	53,4	55,9	64,1	53,3	19,9
інші матеріальні активи	202,5	182,8	266,8	292,8	191,9	283,8	467,3	749,0	698,8	450,4
Інвестиції у нематеріальні активи	183,2	234,6	151,9	85,7	148,1	136,0	436,6	310,1	364,7	685,8
програмне забезпечення та бази даних	75,4	75,7	92,8	50,4	58,2	79,8	253,7	189,9	168,0	281,2
права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторські та суміжні права, патенти, ліцензії, концесії	66,3	149,5	37,7	23,9	38,9	29,0	168,6	51,4	93,1	8,6
Усього	9723,8	9347,3	14631,2	11872,2	9361,3	9983,5	16728,7	22299,7	23787,8	13776,3

У середньому середній темп приросту кількісного показника обсягу інвестицій у промисловість Одеського регіону дорівнював 13,0% (при значення 1% приросту інвестицій в основний капітал 30,2 млн грн).

Можна стверджувати, що капітальні інвестиції у промисловість Одеської області – один зі стратегічних напрямів зростання економіки, адже технічна й технологічна складові підприємств потребують модернізації, на що необхідні кошти. Капітальні інвестиції сприяють формуванню дієвих механізмів розвитку економіки Одеського регіону.

Виходячи з даних, наведених вище, є підстави стверджувати, що необхідно приділяти більше уваги пошуку ефективних шляхів, способів залучення інвестиційного капіталу в економічний розвиток Одещини, на основі як статичного, так і динамічного аналізу з метою з'ясування тих сфер, що мають потенційні можливості для того, щоб стати визначальними для підвищення конкурентоспроможності та економічного зростання області, покращання інфраструктури, поліпшення добробуту громадян.

У соціально-економічному розвитку відіграє значну роль широке застосування іноземних, вітчизняних матеріальних ресурсів приватного сектору, а також не матеріальних ресурсів державних установ. Ефективному використанню цих ресурсів, як відомо, перешкоджає не тільки традиційна розбіжність обсягів наявних, потрібних ресурсів та їх використання, але й неефективне управління проектами в сфері державно-приватного партнерства.

Управління ресурсами включає завдання: організації робіт; контролю за цільовим використанням коштів; обґрунтованого розподілу ресурсів; виконання календарного плану реалізації вкладених ресурсів; науково-обґрунтованого прогнозування реалізації рішень, прийнятих на етапі планування.

Представлена методика на основі моделі для стохастичного прогнозування реалізації варіантів використання інвестицій в рамках ДПП,

дозволяє отримати достатньо достовірну інформацію навіть при попарній нерозрізненості очікуваних обсягів вкладення інвестицій у сфери, що конкурують між собою в управлінні інвестиціями.

Важливою є вимога відокремленості варіантів використання інвестицій хоча б по одній з ознак (обсягів використання інвестицій в конкуруючих сферах) для кожного з досліджуваних варіантів.

Створення і використання програмного продукту на основі запропонованої методики за допомогою стохастичної моделі може істотно спростити необхідні розрахунки та заощадити час на вирішення подібних завдань.

2.4. Корисність та ризики прийняття управлінських рішень у сфері державно-приватного партнерства

Важливим фактором успіху реалізації проектів державно-приватного партнерства є своєчасна ідентифікація пов'язаних з ним ризиків. Якщо ризик ідентифікувати заздалегідь, то його можна вчасно передати стороні, яка має змогу розробити план ефективної боротьби з ним.

Особливу увагу під час реалізації проектів ДПП треба приділяти обґрунтуванню майбутніх доходів проекту через те, що ці показники складають основу його фінансового плану. Недостатня увага до можливих змін майбутніх доходів може призвести до вкрай негативних наслідків і спричинити банкрутство проекту.

Практика свідчить, що розглядати кожен ризик окремо – ускладнювати загальну модель, тож необхідно згрупувати ризики за основними ознаками та розробити методику для ефективної протидії кожній з груп. Загалом, управління ризиками можна поділити на три основні етапи: ідентифікація ризику, оцінка ризику та реакція на ризик.

Враховуючи пропозиції чеських спеціалістів, які поділяють життєвий цикл ризику на п'ять фаз, логічно додати етап аналізу ефективності прийнятих заходів.

З урахуванням відносної нерозвиненості сфери державно-приватного партнерства в Україні та гнучкість самих проектів, основною метою даної рекомендації буде визначення фаз життєвого циклу проекту, коли можливо ефективно протидіяти певним групам ризиків.

У рекомендації ризику проектів державно-приватного партнерства поділяються на чотири групи.

1. Соціально-політичні.
2. Корпоративні.
3. Технологічно-операційні.
4. Комерційні.

До соціально-політичних можна віднести всі ризики, пов'язані з реакцією зовнішнього середовища на реалізацію проекту. До них належить реакція суспільства та зміна ставлення уряду до проекту. Ця група ризиків характерна для всіх шести фаз життєвого циклу проекту державно-приватного партнерства.

Головним методом боротьби з такими ризиками є підтримка проекту з боку всіх зацікавлених осіб (stakeholder support). Її можна отримати за рахунок яскравих та зрозумілих презентацій проекту для всіх зацікавлених груп, а також через налагодження прозорого контролю за виконанням проекту. Додаткова вартість, привнесена в проект партнерством між державою та приватним сектором, має бути зрозуміла всім зацікавленим особам та інститутам.

У групу корпоративних ризиків, відповідно до даної рекомендації, входять проблеми, пов'язані з виконанням будь-якого договору між сторонами, залученими до проекту державно-приватного партнерства.

Головною відповідальною стороною за управління такими ризиками є проектний консультант. Саме він має зосередитися на збалансуванні інтересів усіх залучених до проекту сторін. Фази 2 та 3 є найбільш ефективними для протидії цим ризикам, адже саме під час них консультант має закласти підвалини майбутньої співпраці всіх суб'єктів. Усі важливі зміни умов, зроблені після підписання та ратифікації угоди про ДПП, можуть викликати необхідність перегляду балансу інтересів у рамках конкретного проекту.

До третьої групи ризиків відносяться ті, які можуть технічно вплинути на термін реалізації проекту, якість або кількість наданих послуг. Також сюди входять ризики, пов'язані з впливом проекту на зовнішнє середовище. Ця група ризиків характерна для «Періоду реалізації» проекту (фази 4–6).

Головним суб'єктом боротьби з такими ризиками є партнер – оператор проекту. Враховуючи, що в більшості проектів державно-приватного партнерства приватний партнер є оператором проекту, саме на нього перекладається боротьба з цими ризиками.

Четверта група ризиків стосується фаз 3-5. До неї входять усі можливі невизначеності, які стосуються економічної складової проекту. Сюди можна віднести ризики, пов'язані із забезпеченням проекту фінансовими ресурсами, зміною вартості будівельних робіт, собівартості послуг, які надаються відповідно до проекту, зміною попиту та пропозицій на ринку відповідної інфраструктури.

Ідентифікація, оцінка та реакція на такі ризики має бути покладена на всіх, без винятку, учасників партнерства. Фундамент успішної боротьби з цими ризиками закладається під час третьої фази проекту – у вигляді запасу його фінансової стійкості, закладеної до економічних пунктів угоди про державно-приватне партнерство.

Схематично вищезазначену пропозицію щодо поділу ризиків за групами, відповідно до фаз їх настання, можна зобразити таким чином (рис. 2.7):

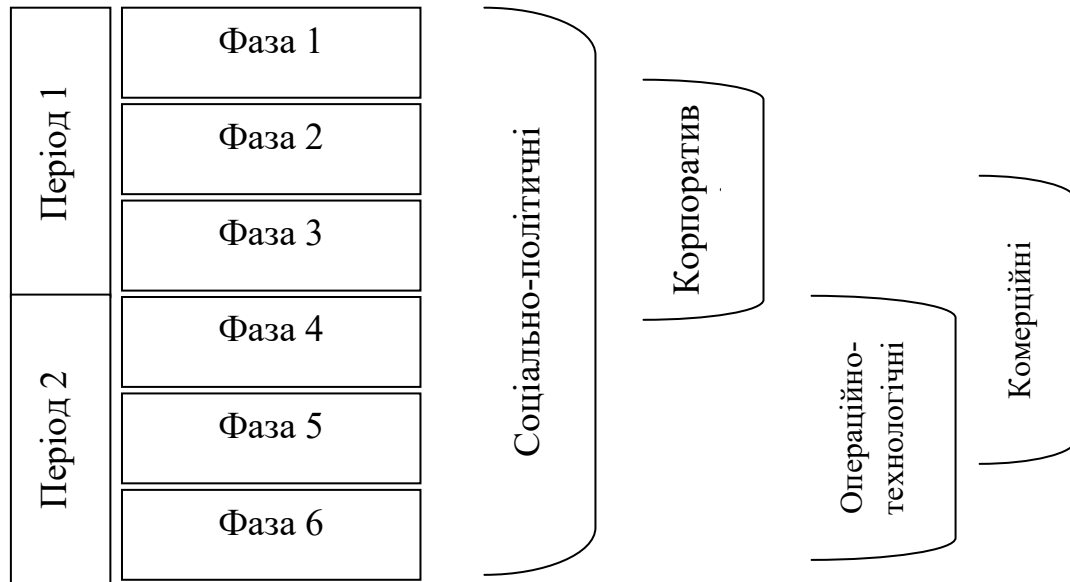

Рис 2.7. Групи ризиків проекту державно-приватного партнерства

Як зазначає М. Авксентьєв [1], «управління ризиками згідно з цією пропозицією, включає такі стадії:

- 1) ідентифікація ризику;
- 2) класифікація ризику;
- 3) попереднє вивчення ризику;
- 4) оцінка ризику;
- 5) моделювання ситуації, пов'язаної з ризиком;
- 6) розробка програми протидії ризику;
- 7) аналіз результатів щодо усунення можливості ризику;
- 8) узагальнення досвіду для розробки типових рекомендацій протидії ризику.

Що стосується узагальнення досвіду для розробки типових рекомендацій протидії ризику, то воно повинно закласти основу для протидії ризикам щодо державно-приватного партнерства в Україні, пов'язаних з інвестиційною діяльністю загалом.

На думку М. Авксентьева [1], оцінку ризику в проекті державно-приватного партнерства, як і в інших інвестиційних проектах, варто здійснювати різними шляхами способами, зокрема застосовуючи кількісні та якісні методи оцінки рівня загрози. З позиції ефективності протидії ризикам цей етап повинен бути максимально точним. Використовуючи метод

моделювання слід зосередитися на певній програмі (програмах) протидії ризикам, спрямованим на недопустимість ризику чи зменшення його загрози тощо. Це особливо стосується соціально-політичних та корпоративних ризиків. Для ефективної взаємодії в межах ДПП необхідно грамотно скласти договір про співпрацю в державно-приватному партнерстві, що надасть змогу запобігти виникненню конфліктів серед учасників проекту, а також зовнішніх проявів якихось конфліктних ситуацій.

Ідентифікація – процес встановлення усіх ризиків, пов'язаних з проектом. Оцінка – процес обчислення вірогідності настання ризику та його наслідків. Розподілення – процес покладання ризику на конкретну сторону угоди ДПП та впровадження заходів для зменшення ймовірності ризику, у тому числі, і юридичних. Послаблення - процес планування заходів щодо зменшення впливу ризику в разі настання. Моніторинг – процес слідкування за зміною матриці ризику під час реалізації проекту.

Як зазначає В. Вайсман [23], згідно з цим методом, інструменти ідентифікації ризику – стандартизація каталогу ризиків, сортування проектних ризиків та створення матриці ризику, метою якої є з'ясування причини та наслідків ризику. На думку дослідника, «матриця має бути побудована залежно від категорій ризику (ризик проектування, фінансовий ризик, операційний, ринковий, технологічний, ризик настання форс-мажорної ситуації тощо) та містити описання ризику, його результати та відповідальну сторону» [там само].

Такі матриці знайшли широке використання в межах державно-приватного партнерства в європейських країнах, зокрема їх застосовують з

метою оцінки рівня ризику в транспортній сфері при розробці проєктів ДПП у формі концесії, в умовах якої витрати по кредиту покривають коштами від платежів споживачів. Таким чином, матриця дає змогу визначити ступінь ризику, викликаний, наприклад, зменшенням затребуваності автомагістралі, від чого може зменшитися прибуток концесіонера, оскільки він є відповідальним за повернення коштів, які було вкладено в той чи інший проєкт.

Згідно з Постановою КМУ № 232-2011-п від 16.02.2011 (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 713 від 16.09.2015) «Про затвердження Методики виявлення ризиків, пов'язаних з державно-приватним партнерством, їх оцінки та визначення форми управління ними» [132] ризики в державно-приватному партнерстві розподіляють на: «1) пов'язані зі впливом зовнішніх обставин, що не залежать від волі партнерів, зокрема: виникнення форс-мажорних обставин; випадкове знищення майна або його частини, що використовується для виконання умов договору; істотна зміна економічної ситуації, що унеможлиблює виконання умов договору; 2) політичні: реквізиція, конфіскація чи інший спосіб примусового відчуження майна, необхідного для виконання умов договору, яке партнер створює або набуває в установленому порядку і яке належить йому на праві власності; внесення змін до податкового законодавства; застосування стандартів, якими встановлюються підвищені вимоги до товарів, що виготовляються, робіт, які виконуються, або послуг, що надаються приватним партнером для виконання умов договору; відмова у видачі органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування дозвільних документів, необхідних для виконання умов договору; не прийняття органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування рішення, необхідного для виникнення у приватного партнера права користуватися земельною ділянкою, яка необхідна для виконання умов договору; відмова державного партнера від виконання умов договору у

зв'язку із зміною пріоритетів партнерства; не прийняття органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування рішення щодо затвердження цін (тарифів) на товари, що виготовляються, або послуги, які надаються приватним партнером у ході виконання умов договору, або встановлення зазначених цін (тарифів) у розмірі, що не відповідає економічно обґрунтованим витратам на їх виготовлення чи надання, якщо такі ціни (тарифи) підлягають державному регулюванню; 3) пов'язані з невиконанням партнерами умов договору: несвоєчасне або не в повному обсязі здійснення інвестицій та/або платежів; виконання робіт (надання послуг) в обсязі, меншому, ніж передбачено договором, або неналежної якості; недодержання строків і порядку виконання робіт (надання послуг); 4) комерційні: неотримання прибутку (доходів) від провадження підприємницької діяльності в рамках договору, зокрема через зміну ринкової ціни або зменшення попиту на товари, що виготовляються, роботи, які виконуються, або послуги, що надаються згідно з договором; залучення інвестицій в обсязі, недостатньому для виконання умов договору; здійснення непередбачуваних витрат, необхідних для виконання умов договору; неефективне управління з боку приватного партнера майном, наданим державним партнером для виконання умов договору, або процесами, що виникають у ході їх виконання, зокрема ризиками, пов'язаними з неможливістю введення в експлуатацію предмета договору та його невідповідністю критеріям, узгодженим партнерами; зміна умов договору одним партнером без погодження з іншим; розірвання договору в односторонньому порядку; 5) фінансові: зміна курсу валюти, яка використовується для проведення розрахунків за договором; підвищення процентних ставок за кредитами, наданими в рамках партнерства; 6) екологічні: заподіяння шкоди здоров'ю людей та навколишньому природному середовищу; техногенні аварії» (Постанова КМУ № 232-2011-п від 16.02.2011 «Про затвердження Методики виявлення ризиків, пов'язаних з

державно-приватним партнерством, їх оцінки та визначення форми управління ними» [132].

У своїй статті «Методика багатofакторного вибору вектора інвестиційного державно-приватного партнерства» ми запропонували методики отримання і порівняння оцінок деяких узагальнених показників напрямів інвестування у вигляді модуля вектора більш прийнятного варіанта інвестування в рамках державно-приватного партнерства з двох альтернативних: південно-східного чи південно-західного. Метод множинних факторів для оцінки інтегральних показників якості інвестування в рамках ДПП за сукупністю параметрів і для зіставлення альтернативних варіантів з метою визначення більш прийнятного пропонується як інструмент багатofакторного порівняння і вибору більш прийнятного варіанта інвестування в рамках державно-приватного партнерства шляхом зведення багатокритеріальної задачі вибору до однокритеріальної за допомогою графіків монотонного перетворення параметрів [96, с. 103].

Для визначеності при багатofакторно-му виборі вектора ДПП вважаємо, що історично склалися (наприклад, для конкретного регіону) такі альтернативні напрями державно-приватного партнерства:

- північно-східне;
- північно-західне.

Нехай інвестування в межах державно-приватного партнерства профодиться в таких сферах, які умовно назвемо секторами [96, с. 103]:

- а) розвиток промислового виробництва;
- б) розвиток аграрного виробництва.
- в) модернізація сфери комунальних послуг;
- г) розвиток туристичної галузі.

Вважаємо, що види інвестування в умовах державно-приватного партнерства в секторах і кількісні значення параметрів інвестування, які

кількісно характеризують кожен з цих видів, складають такий перелік з 16 показників якості відповідних витрат:

- 1: – будівництво готельної мережі – $C_{бгм}$;
 – відродження морського пасажирського транспорту – $C_{вмт}$;
 – розширення і поглиблення портів – $C_{рп}$;
 – реставрація історичних пам'яток культури – $C_{рпк}$;
- 2: – будівництво підприємств легкої промисловості – $C_{лп}$;
 – будівництво підприємств середнього машинобудування – $C_{бсм}$;
 – будівництво підприємства важкого машинобудування – $C_{бвм}$;
 – модернізація і розвиток підприємств енергетики – $C_{мпе}$;
- 3: – впровадження високоврожайних сортів зернових – $C_{всз}$;
 – розвиток елеваторного господарства – $C_{ег}$;
 – впровадження нових технологій плодоовочевого господарства – $C_{пг}$;
 – модернізація виноробної галузі – $C_{вг}$;
- 4: – будівництво сміттєпереробних заводів – $C_{бсз}$;
 – будівництво водоводів питного призначення – $C_{пв}$;
 – модернізація каналізаційних магістралей – $C_{км}$;
 – модернізація теплотрас комунального призначення – $C_{кт}$.

На наше переконання, метод багатofакторного порівняння альтернатив дає змогу зіставляти два довільні альтернативні варіанти за споживчої корисності альтернатив.

Спочатку є доцільним нормувати кількісні показники якості для варіантів ДПП величиною, що дорівнює модулю радіуса-вектора (C) кількісних значень цих параметрів у вигляді:

$$\tilde{N} = \sqrt{\frac{\tilde{N}_1^2 + \tilde{N}_2^2}{2}}, \quad (1)$$

де

$\tilde{N}_1$ – приватний показник якості варіанта № 1;

$\tilde{N}_2$ – аналогічний приватний показник якості варіанта

№ 2.

Таке нормування спрощує процес зіставлення зразків за сукупністю безрозмірних параметрів, що не перевищують рівень одиниці. Результати нормування 1-го...16-го показників якості кожного з двох варіантів інвестицій наводяться, таким чином, у вигляді:

$$X_1^{(1)} = \frac{\tilde{a}_{\tilde{n}}(1)}{\sqrt{\tilde{N}_1^2 + \tilde{N}_2^2}}; \dots; X_{16}^{(1)} = \frac{\tilde{e}_{\tilde{o}}(1)}{\sqrt{\tilde{N}_1^2 C_{\tilde{o}}^2 + e_2^2}}; \\ X_1^{(2)} = \frac{\tilde{a}_{\tilde{n}}(2)}{\sqrt{\tilde{N}_1^2 + \tilde{N}_2^2}}; \dots; X_{16}^{(2)} = \frac{\tilde{e}_{\tilde{o}}(2)}{\sqrt{\tilde{N}_1^2 C_{\tilde{o}}^2 + e_2^2}}. \quad (2)$$

Методика порівняння варіантів державно-приватного партнерства за графіками множинних факторів полягає в такому.

За допомогою експертів узгоджено ранжуються за важливістю групи показників (сектори інноваційного державно-приватного партнерства.).

Узгоджено ранжуються параметри $X_1 \dots X_{16}$, тобто розставляються в кожній групі параметрів за важливістю.

Метод узгодженого ранжування, за якого змістовно враховуються погляди на переваги для кожного експерта, доцільно пояснити на конкретному прикладі.

Нехай потрібно ранжувати за важливістю, тобто розставити за ступенем убуття важливості таку послідовність з чотирьох показників якості (параметрів), наприклад, у вигляді: X_1, X_2, X_3, X_4 .

Припустимо, що три досвідчені експерти розставили ці параметри за ступенем убуття важливості так, що матриця **Н** результатів початкового

ранжування стає представленою таким чином, що кожний її рядок відповідає перевазі одного з експертів, а кожен стовпець матриці відповідає номеру місця, який відображає ступінь важливості параметра X_i у міру її убутання. При цьому матриця $H(+)$ номерів місць позитивних переваг експертів містить по стовпцях лише відповідні номери місць, які експерти відвели відповідним параметрам. Матриця $H(-)$ негативних переваг експертів будується так, щоб великі значення номерів опинилися на місцях параметрів, які є менш важливими (на думку експертів):

$$\begin{array}{c}
 X_1, X_3, X_2, X_4 13244231 \\
 H = \\
 X, X, X, X H(+) = 2134 H(-) = 3421 \\
 2 \quad 1 \quad 3 \quad 4 \\
 X_1, X_2, X_4, X_3 12434312
 \end{array} \quad (3)$$

Складаючи елементи стовпців матриці $H(+)$ і окремо елементи стовпців матриці $H(-)$, побудуємо відповідні вектори позитивних $P(+)$ та негативних $P(-)$ переваг експертів:

$$P(+) = (4 \ 6 \ 9 \ 11) ; P(-) = (11 \ 9 \ 6 \ 4). \quad (4)$$

За допомогою векторів, що отримано, знаходимо вектор P різницевих переваг у вигляді:

$$P = P(+) - P(-) = (-7 \ -3 \ +3 \ +7). \quad (5)$$

Елементи вектора (5) дозволять розставити елементи ранжованих послідовностей параметрів з урахуванням абсолютних величин та знака цих елементів вектора. Це дозволяє вирішити задачу погодженого ранжування параметрів за ступенем убутання важливості.

Найбільша позитивна величина четвертого елемента вектора означає, що параметр з номером 4 необхідно поставити у міру його важливості на останнє місце. На передостанньому місці за важливістю після узгодження

переваг експертів виявляється третій параметр. Друге місце за важливістю залишається за другим параметром. На перше місце за важливістю необхідно поставити перший параметр, оскільки найменше числове значення (з урахуванням знака) має перший елемент вектора різницевого переваг [96, с. 105].

Отже, в наведеному прикладі узгодженого ранжування вищезазначених чотирьох параметрів спадання їх важливості відповідає зростанню номера їхніх індексів. Такий вигляд має узгоджена думка експертів. Погодження кількох думок, особливо у разі їхньої великої кількості, природно, дозволяє отримати більш зважений результат, корисність якого прямо пропорційна не тільки рівням кваліфікації експертів, але і їхній кількості в процесі вирішення задачі об'єктивного ранжування без-лічі параметрів.

3. Будемо вважати, що після обробки результатів отриманою є послідовність ранжованих показників якості у вигляді: $X = \{X_1, X_2, \dots, X_{15}, X_{16}\}$.

4. Кожній групі з чотирьох параметрів ставиться у відповідність квадрат, у якого на всі боки нанесені шкали відповідних ранжованих параметрів від мінімального значення (наприклад, нуля) до максимального (одиниці). Параметри з більшою важливістю наносяться на верхню шкалу та ліву шкалу.

5. Потім значення показників, що взяті на протилежних сторонах квадрата, з'єднуються прямою, проведеною з правого нижнього кута в лівий верхній. Діагональ розбивається на сто відрізків.

Точка перетину перпендикуляра з діагоналлю дає групову оцінку кожного з двох альтернативних варіантів інвестування у рамках державно-приватного партнерства у вигляді модулів $Y(1)$, $Y(2)$. Такий підхід дозволяє отримати значення оцінки альтернатив у відсотках. Відлік проводиться на діагоналі від правого нижнього кута до перетину перпендикуляра з діагоналлю.

6. Отримані групові оцінки $Y_i(j)$ показників якості кожного з варіантів переносяться на сторони інтегрального квадрата-графіка для оцінки показника якості варіантів державно-приватного партнерства у цілому. Побудова його не відрізняється від побудови групових графіків факторів.

7. Найважливіші групові показники якості напрямів наносяться на ліву і верхню шкали, тобто сторони квадрата.

Далі, виконуючи для обох напрямів державно-приватного партнерства процедуру побудови, що описана вище, отримуємо чисельні значення найбільш загальних показників якості кожного з альтернативних напрямів державно-приватного партнерства. Кращим є той напрям державно-приватного партнерства, для якого цей загальний показник якості має найбільшу величину Z з двох альтернативних.

Далі (відповідно до наведеного прикладу побудови, який має лише ілюстративне призначення) визначимо кращий (за узагальненим показником якості) напрям державно-приватного партнерства у відсотках від ідеально можливого (якогось еталонно-го) значення, рівного 100%.

Результати зіставлення:

- північно-східний напрям ДПП $Z(1) = 47\%$;
- північно-західний напрям ДПП $Z(2) = 32\%$.

Отримані дані зіставлення дозволяють визначити (за різницею рівнів узагальнених відносних показників якості напрямів інвестування у рамках ДПП) кращий вектор ДПП з двох у вигляді:

$$J = \{\tilde{I}^{\text{півн.-сх.}}; \quad \tilde{I}^{\text{півн.-зах.}}\} \rightarrow \text{Північно-східне.}$$

Необхідно відзначити, що застосування запропонованого методу багатofакторного порівняння і вибору кращого варіанта з альтернативних, по-перше, не вимагає однієї розмірності суттєвих параметрів.

«Природно, при цьому необхідно змінити початкову наз-ву такого параметра з тим, щоб вона мала сенс, за якого збільшення його чи-сельного значення завжди бажане. По-третє, якщо необхідно порівнювати не 2, як у

наведеному прикладі, а декілька, наприклад, п альтернативних на-прямів ДПП, то наведена тут процедура попарного порівняння повторюєть-ся за числом сполучень з п по 2. Слід враховувати також, що вихідний пе-релік приватних показників якості альтернативних варіантів ДПП може бути іншим, а кількість параметрів необов'язково має дорівнювати шість-надцяти. Їх початкова кількість може бути довільною. Однак при цьому оператор, який вирішує завдання або готує рішення, повинен заздалегідь виконати обов'язкову умову: кількість урахованих в процесі побудови параметрів завжди має дорівнювати шістнадцяти, тому значення відсут-ніх параметрів до числа параметрів, рівного 16, необхідно замінити оди-ницями» [96, с. 107].

Таким чином, для об'єктивного зіставлення альтернативних варіантів державно-приватного партнерства необхідна розробка технологічно нескладних методів для порівняння альтернатив та оцінки переваг конкретного варіанта інвестування в межах державно-приватного партнерства. Застосування узагальнених показників якості напрямів інвестуван-ня в рамках державно-приватного партнерства поетапно визначається за графіками множинних факторів шляхом технологічно не складної процедури.

Це дозволяє кількісно оціню-вати, зіставляти альтернативні напрями ДПП та усвідомлювати проблемні фактори з метою концентрації зусиль на проблемних питаннях та максиміза-ції очікуваних результатів державно-приватного партнерства.

На наш погляд, додаткове скорочення процедури узагальнення факторів, яке необхідне для підготовки рішень під час управління плануванням та для оцінки наслідків рішень доцільно шляхом програмування та використання комп'ютерних технологій на основі методичних рекомендацій, що мають бути розроблені відповідно до викладеної методики графіко-аналітичного багатфакторного зіставлення та вибору кращого варіанта державно-приватного партнерства.

Отже, важливим фактором успіху реалізації проєктів державно-приватного партнерства є своєчасна ідентифікація пов'язаних з ним ризиків. Якщо ризик ідентифікувати заздалегідь, то його можна вчасно передати стороні, яка має змогу розробити план ефективної боротьби з ним.

Особливу увагу під час реалізації проєктів ДПП треба приділяти обґрунтуванню майбутніх доходів проєкту через те, що ці показники складають основу його фінансового плану. Недостатня увага до можливих змін майбутніх доходів може призвести до вкрай негативних наслідків і спричинити банкрутство проєкту.

Практика свідчить, що розглядати кожен ризик окремо – ускладнювати загальну модель, тож необхідно згрупувати ризики за основними ознаками та розробити методику для ефективної протидії кожній з груп.

На державному рівні дуже серйозно поставилися до виявлення ризиків, пов'язаних з державно-приватним партнерством, їх оцінка та визначення форм и управління ними, а саме від 16 лютого 2011 р. №232 прийнята Постанова КМУ методика виявлення ризиків, пов'язаних з державно-приватним партнерством, їх оцінки та визначення форми управління ними.

Згідно з цією методикою визначаються види можливих ризиків, пов'язаних з державно-приватним партнерством (далі – ризики), методи їхньої оцінки та форми управління ними.

Ця методика застосовується під час проведення аналізу ефективності державно-приватного партнерства (далі – партнерство), прийняття рішень про його здійснення, розподіл ризиків між державним і приватним партнерами, укладенн договору між ними.

Для зменшення ймовірності виникнення ризиків здійснюються такі заходи: надання партнерами гарантії, поруки, іншого виду забезпечення виконання ними своїх зобов'язань за договором; перекладення партнером частини своїх ризиків на третіх осіб, які залучаються ним для виконання його зобов'язань за договором; надання третіми особами, які залучаються

партнерами для виконання їхніх зобов'язань за договором, гарантій виконання ними таких зобов'язань відповідно до умов договору.

За допомогою запропонованої методики можна оцінювати, по-перше, рівень корисності та ризику при досягненні заданого рівня виграшу або втрат; по-друге, рівень очікуваних виграшів або втрат, якщо задано прийнятний рівень корисності або ризику.

Практичне застосування викладеного методичного інструментарію труднощів не викликає, особливо при застосуванні спеціальної комп'ютерної програми.

Набагато кладнішою є проблема з'ясування об'єктивних початкових даних про залежність між дискретними значеннями функції корисності та ризику з значеннями виграшу або втрат у відповідних точках при їхніх малих значеннях. Погрішності прогнозованих значень параметрів тренду функції корисності та ризику залежать не тільки від погрішностей у початкових даних, але і від тривалості інтервалу спостереження початкових значень залежності функції корисності та ризику від втрат і виграшів.

Висновки до другого розділу

Ефективним інструментом реалізації важливих проєктів загальнодержавного та регіонального значення є державно-приватне партнерство, що дає змогу підвищувати оперативність розв'язання актуальних проблем завдяки інвестиціям бізнесу, використовувати інноваційні технології взаємодії з приватним сектором щодо інвестування з метою вивільнення бюджетних коштів і спрямування їх на розв'язання стратегічних завдань економічного розвитку.

Соціально-економічні реалії зумовлюють потребу в модернізованій моделі державного управління з акцентом на залученні бізнесових структур

до вирішення різноманітних суспільно значущих проблем, зокрема розвитку територіальних громад.

Зростання вимог до ефективності реалізації управлінських функцій держави зумовлює збільшення навантаження на державний бюджет. Тому необхідні нові підходи до розроблення методології управлінської діяльності й пошуку оптимальних рішень щодо державного регулювання соціально-економічної сфери.

Державно-приватне партнерство є альтернативою приватизаційним заходам і має на меті досягнення більш оптимального використання державних коштів шляхом підвищення ефективності управління. Державно-приватне партнерство означає спрямування стратегічного вектора на співпрацю та зближення влади й бізнесу з метою реалізації широкого спектра суспільних послуг.

Однією з визначальних ознак державно-приватного партнерства є внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства з джерел, не заборонених законодавством, що закріплено Законами України «Про державно-приватне партнерство», «Про інвестиційну діяльність» тощо.

Шляхом співпраці держави та бізнесу виявляється управлінський потенціал і технологічний рівень приватного сектору, який може бути використано на засадах партнерства з державою, завдяки чому підвищується рівень надання суспільних послуг громадянам.

Серед чинників впливу на інвестиційну політику держави, нами виокремлено: рівень загального науково-технічного розвитку країни; структура економіки та завдання щодо її вдосконалення; ефективність державного управління й фінансові можливості; ефективність використання основних виробничих органів; ступінь розвитку інститутів ринкової інфраструктури тощо. Ефективному управлінню інвестиціями в соціально значущі проекти країни з державних і приватних джерел перешкоджає традиційна розбіжність планових та фактичних (реалізованих) обсягів

інвестицій, насамперед через «ініціативу на місцях», що зумовлено систематичною неузгодженістю між наявними й необхідними ресурсами, неефективним управління проєктами в умовах невизначеності випадкового й антагоністичного характеру через різні сили, які протидіють у країні.

Для поліпшення якості інвестиційної діяльності, ґрунтуючись на стратегічних цілях та відповідних принципах, механізм державного регулювання інвестиційної діяльності має спиратися на інвестиційну політику держави, основні завдання інвестиційної діяльності та інвестиційну політику суб'єктів інвестування.

Розглянуто методику оцінювання ймовірностей реалізації планових обсягів інвестицій в умовах невизначеності випадкового й антагоністичного характеру, що дає змогу отримати достатньо достовірну інформацію та сприяє вдосконаленню управління реалізацією інвестицій у найважливіші соціально значущі проєкти в реальних складних умовах.

Створення та застосування програмного продукту за допомогою методу перевірки статистичних гіпотез і принципу компромісу може суттєво спростити необхідні розрахунки та заощадити час на вирішення подібних завдань з метою вдосконалення управління плануванням і використання інвестицій у соціально значущі проєкти, зокрема в такі, як: «Енергетичний міст “Україна-Європейський Союз”», «Реконструкція існуючого та створення нового вантажного терміналу в аеропорту “Бориспіль”», «Паливно-заправний комплекс в Міжнародному аеропорту “Бориспіль”», «Модернізація портової інфраструктури Херсонського та Скадовського морських портів та підвищення ефективності їх використання», «Розвиток соціальних послуг», «Спільна діяльність ритуальної служби Широківської громади» Широківської сільської ради Запорізького району Запорізької області, «Інвестиційна стратегія «Одеса 5Т» тощо.

На цей час в Україні в державному регулюванні інвестиційної діяльності необхідні певні зміни й доповнення, адже часто недостатність

інвестиційних ресурсів спричиняє зниження основних економічних показників, темпів й обсягів виробництва, що, у свою чергу, призводить до зниження рівня інвестиційної привабливості певних сфер і, відповідно, негативно впливає на інвестиційну активність суб'єктів господарювання.

Цьому можна запобігти завдяки виваженій державній політиці щодо державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності, розробленим на основі світового досвіду й вітчизняних особливостей механізмам державного регулювання інвестиційної діяльності.

З'ясовано, що пріоритетними напрямками розвитку базових галузей економіки, в яких реалізуються інвестиційні та інноваційні проєкти, є: забезпечення розвитку енергетичної інфраструктури; виробництво альтернативних джерел енергії; видобування вугілля, нафти, газу; будівництво й реконструкція автомобільних доріг загальнодержавного значення в межах міжнародних транспортних коридорів, міжнародних аеропортів і вокзалів, морських портів, інших об'єктів інфраструктури; виробництво сільськогосподарської техніки; виробництво, перероблення та зберігання сільськогосподарської продукції; будівництво житла; реконструкція систем тепло та водопостачання й водовідведення тощо.

Запропоновано авторську дефініцію поняття «державне регулювання інвестиційної діяльності» – це комплексний конструкт функціональних компонентів, що забезпечують: прогнозування, планування та програмування розвитку національної економіки й окремих її структурних елементів із залученням позабюджетних коштів вітчизняних та іноземних інвесторів; розробку й аналіз інвестиційних проєктів; державну експертизу державних, між державних і регіональних інвестиційних проєктів та програм, які реалізуються за рахунок бюджетних і позабюджетних коштів з метою реалізації суспільно значущих інвестиційних проєктів.

У розділі використано матеріали публікацій автора: [90]; [92]; [93]; [94]; [96]; [98].

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

У розділі окреслено перспективи регулювання ДПП в інвестиційній діяльності в Україні; запропоновано концепцію вдосконалення процесу регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні на національному та регіональному рівнях, основні положення якої відображено в концептуальній схемі, за якою можна визначати перспективи державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні на найближче майбутнє.

3.1. Удосконалення механізмів державно-приватного партнерства на регіональному рівні

Україна впродовж останніх років значно вдосконалила умови для розвитку державно-приватного партнерства, розвивається нормативно-правове та інституційне забезпечення партнерства, реалізовані перші навчально-методичні та практичні заходи щодо впровадження державно-приватної взаємодії.

Одеський високорозвинений індустріальний регіон має унікальне географічне, геополітичне розташування. Область є головним морським зовнішньоторговельним виходом країни, обслуговує міжнародні транзитні вантажо- і пасажиропотоки, виконує найважливіші транспортно-розподільні функції на національному і міжнародному рівнях. Одещина має значний

науково-технічний і проектно-конструкторський потенціал, є центром підготовки кадрів, а також здійснення науково -технічної, інформаційної, інноваційної й інвестиційної діяльності національного масштабу. Головне природне багатство області – її земельні ресурси, що представлені переважно чорноземними ґрунтами з високою природною родючістю [122].

В основу реалізації сучасної регіональної політики в Україні покладено традиційну класичну циклічно-еволюційну модель. Тому чинна стратегія регіонального розвитку не містить концептуального бачення інноваційної структури економіки кожного з регіонів; чітко не визначає пріоритетні напрями та завдання державної регіональної політики стосовно кожного з регіонів, а визначені пріоритети базуються на стандартних практиках регулювання регіональним розвитком та без урахування якісно нових джерел економічного зростання регіонів, закладених у європейській практиці [108, с. 236–237].

Модернізаційний розвиток та осучаснення економіки Одеського регіону значною мірою залежить безпосередньо від ефективності інвестиційної діяльності. «Капітальні інвестиції є особливим видом інвестицій, який уособлює у собі широкий спектр напрямів та процесів, що відбуваються у суспільному відтворенні. Їхній вплив на економіку країни пов'язаний із утворенням капіталу. Інвестиції – це потік, а капітал – запас. Тому кожна одиниця інвестицій, тобто потоку, збільшує капітал, а отже запас. Але це не означає, що обсяг капіталу стає більшим на величину інвестицій. Обсяг капіталу формується під впливом двох протилежних сил: інвестування, яке збільшує обсяг капіталу, і зношення (амортизації), яке зменшує обсяг капіталу» [102, с. 14].

Основним напрямком діяльності підприємства є надання консультаційних послуг; організація, координація та виконання функцій державного партнера з питань здійснення державно-приватного партнерства в галузях житлово-комунального господарств та будівництва від імені

Міністерства в межах делегованих повноважень та інших органів виконавчої влади та місцевого самоврядування на підставі укладених договорів.

Підприємство сприяє залученню коштів інвесторів, кредитів міжнародних фінансових організацій та інших організацій для модернізації підприємств житлово-комунального господарства. Також надає допомогу у розробці інвестиційних програм стосовно об'єктів централізованого водопостачання і водовідведення та інформаційно-консультаційний супровід погодження таких програм у відповідних структурах.

Спираючись на дослідження Н. Дутко [55], можна стверджувати, що для успішного розвитку державно-приватного партнерства, створення сприятливих умов для залучення приватних інвестиційних ресурсів у соціально-економічний розвиток регіону, міста, сприяння покращенню соціальної інфраструктури на регіональному та місцевому рівнях, виробленню творчих рішень у системі господарювання, створення робочих місць, удосконаленню системи управління необхідно створити уповноважений орган, а саме: Регіональний Центр державно-приватного партнерства.

Дослідниця наголошує координації як функції управління, змістом якої є забезпечення впорядкованих взаємозв'язків і взаємодій між окремими суб'єктами діяльності для узгодження дій з реалізації рішень, об'єднання сумісних зусиль у вирішенні спільних завдань, а також що вона допомагає уникнути дублювання функцій і спростити організаційну структуру. Вважаємо доцільним застосувати «координаційну-функцію управління» для створення інституційної основи, а саме: Координаційно-Регіональний Центр державно-приватного партнерства (визначення від автора).

На нашу думку, ініціаторами створення уповноваженого органу можуть бути органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування приватні структури, громадські організації, благодійні фонди, наукові установи.

Слід відмітити, що, наприклад, у Програмі комплексного соціально-економічного розвитку Одеського регіону на 2015–2025 роки визначені мета і завдання, а саме створення умов для забезпечення сталого розвитку міста, підвищення ефективності використання його внутрішнього природно-ресурсного потенціалу, якості життя населення, розв'язання соціально-економічних проблем.

Основні завдання Програми заходів Одеської області (далі – Програма) відображено в таблиці 3.1.

Таблиця 3. 1

Основні завдання Програми заходів Одеської області, в яких реалізуються інвестиційні та інноваційні проекти

Спрямовані на розвиток	Спрямовані на запобігання та збереження
– розвиток соціальної інфраструктури, житлово-комунального і дорожнього господарства, транспортного комплексу, а також житлового будівництва в місті; – створення сприятливих умов для розвитку матеріально-технічної бази санаторно-курортного, туристичного та готельного комплексів; – підвищення рівня зайнятості населення і забезпечення розвитку ринку праці; – залучення недержавних вітчизняних та іноземних інвестицій.	– запобігання проявам небезпечних екзогенних геологічних процесів у межах міста та ліквідація їх наслідків; – збереження і реставрація об'єктів культурної спадщини; – реконструкція систем тепло та водопостачання й водовідведення тощо.

Відповідно до Постанови КМУ № 1604-2004-п від 30.11.2004 «Про затвердження Програми комплексного соціально-економічного розвитку

м. Одеси на 2005–2015 роки» [138] «пріоритетними напрямками соціально-економічного розвитку Одеського регіону є: реконструкція і завершення будівництва об'єктів і мереж електро та водопостачання і водовідведення, берегоукріплення; реконструкція та будівництво об'єктів теплопостачання, теплових мереж; модернізація міського електротранспорту; реконструкція існуючих і будівництво нових автомобільних доріг, внутрішньо кварталних проїздів; збільшення обсягів будівництва житла, в тому числі доступного для більшості громадян міста; будівництво, ремонт і реставрація об'єктів соціально-культурної інфраструктури; проведення робіт, пов'язаних зі створенням умов для розвитку внутрішнього та міжнародного туризму, в тому числі автомобільного, екологічного (зеленого) тощо; ремонт і реставрація пам'яток культурної спадщини, об'єктів ландшафтно-рекреаційного комплексу; будівництво споруд, призначених для захисту від надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру».

Як зазначено у згаданій вище постанові, «Програма» виконується поетапно: 1-й етап – розвиток соціальної інфраструктури, житлово-комунального і дорожнього господарства, транспортного комплексу, житлового будівництва, матеріально-технічної бази та інфраструктури рекреаційної галузі, розширення будівництва нових об'єктів, поліпшення соціально-економічного стану міста; 2-й етап – подальший розвиток транспортної інфраструктури міста, берегоукріплювальні та протизсувні роботи, збільшення кількості курортно-туристичних закладів, готелів.

Контролюють виконання цієї «Програми» Одеська облдержадміністрація, Міністерство економіки України, інші центральні органи виконавчої влади.

Реалізація «Програми комплексного соціально-економічного розвитку м. Одеси на 2005–2015 роки» спрямована, передусім, на зростання інвестиційної привабливості Одеси, залучення додаткових інвестицій, створення нових робочих місць для місцевого населення, розвиток

санаторно-оздоровчого комплексу, зміцнення матеріально-технічної бази готелів, пропаганду причорноморського туризму й виведення його на міжнародний рівень. А це, в загальному підсумку, передбачає нові можливості як для населення Одещини, так і для інфраструктури міста, зокрема, це – соціально-економічний розвиток Одеси, зростання обсягів надходжень до державного, обласного та міського бюджетів тощо (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Можливості Програми заходів Одеської області для міста для населення

Для міста	Для населення
– розв’язання гострих соціально-економічних проблем міста; – поліпшення його інвестиційної привабливості; – відновлення соціальної інфраструктури; – формування у місті сучасного конкурентоспроможного санаторно-курортного, туристичного та готельного комплексів загальнодержавного і міжнародного значення; – збільшення в 1,6 рази надходжень до державного, обласного та міського бюджетів; – залучення додаткових інвестицій.	– створення кілька десятків тисяч нових робочих місць; – досягнення повної продуктивної зайнятості населення; – поліпшення соціально-економічного стану міста; – зростання добробуту громадян, якості їхнього життя.

З метою реалізації Стратегії комплексного соціально-економічного розвитку Одеського регіону на 2015–2025 роки, впровадження нових форм співробітництва та поєднання можливостей органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадського та приватного секторів; відповідно

до ст. 143 Конституції України, керуючись ст. 78 Господарського кодексу України, ст. ст. 43, 60 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закону України «Про державно-приватне партнерство» пропонуємо створити організаційну структуру інноваційно-функціонального типу – Координаційно Регіональний Центр державно-приватного партнерства, який може бути створений у формі комунального підприємства.

На нашу думку, доцільним є розроблення проекту Статуту обласного комунального підприємства «Координаційно-Регіонального Центру державно-приватного партнерства» на регіональному рівні.

Метою Координаційно-Регіонального Центру державно-приватного партнерства (далі – Центр) є розвиток взаємовигідного співробітництва органів державної влади, органів місцевого самоврядування, приватного та громадського секторів, наукових організацій і установ на засадах державно-приватного партнерства для модернізації інфраструктури, стимулювання і підвищення інвестиційної діяльності, сприяння реалізації Стратегії соціально-економічного розвитку регіону, інфраструктурних проектів державно-приватного партнерства як основи соціально-економічного розвитку регіону, міста, населеного пункту. Центр забезпечує професійне супроводження учасників партнерства щодо застосування державно-приватного партнерства відповідно до програм місцевого розвитку.

У своїй діяльності Центр керується Конституцією України, Цивільним, Господарським та Земельним кодексами України, Законами України: «Про державно-приватне партнерство», «Про власність», «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про фінансовий лізинг», «Про концесії», «Про оренду державного та комунального майна», іншими нормативно-правовими актами, що регулюють відносини державно-приватного партнерства в Україні на регіональному та місцевому рівнях, рішеннями обласної ради, Статутом, внутрішніми документами.

Центр проводить свою діяльність в залежності від пріоритетів соціально-економічного розвитку регіону, міста, населеного пункту, затверджених відповідними програмами. У компетенції Центру мають бути: визначення необхідних для впровадження проектів місцевого значення, аналіз потреби в їх реалізації на засадах державно-приватного партнерства (бюджетну ефективність), послідовність їх реалізації, соціальну спрямованість, організація проведення конкурсу для визначення приватного партнера, моніторинг виконання проектів, тощо.

При цьому, Центр повинен проводити свою діяльність у партнерській взаємодії з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, державними установами, приватним і громадським секторами, створюючи працюючу систему підтримки застосування державно-приватного партнерства для реалізації проектів. Основними принципами має бути: законність, прозорість та відкритість дій і рішень стосовно всіх учасників партнерства, екологічна відповідальність, соціальна ефективність, результативність, направленість на розвиток, модернізацію інфраструктури та покращення життя населення. Крім цього, Центр повинен бути наділений повноваженнями щодо контролю за виконанням зобов'язань відповідно договорів державно-приватного партнерства, формувати кадровий потенціал для організації реалізації проектів, оцінки якості проведених робіт залучених спеціалістів, виконання аналітичної роботи, тощо.

Центр є юридичною особою з моменту його державної реєстрації, є самостійним господарюючим суб'єктом, має самостійний баланс, поточний та інші рахунки в банках, печатки, штампи, фірмові бланки зі своєю назвою та інші реквізити. Центр здійснює свою діяльність на комерційній основі на території України та за її межами. Центр підпорядкований обласній раді, володіє, користується та розпоряджається майном, закріпленим за ним на праві господарського відання, з обмеженням правомочності розпорядження щодо окремих видів майна за згодою власника у випадках, передбачених

законодавством. Координаційно-Регіональний Центр державно-приватного партнерства має свої завдання (табл. 3.3).

Таблиця 3. 3

Завдання Координаційно-Регіонального Центру державно-приватного партнерства

№ п/п	Назва завдання
1.	Формувати політику партнерського співробітництва, створити сприятливі умови і можливості для розвитку механізмів державно-приватного партнерства на території регіону, міста, населеного пункту.
2.	Визначити пріоритетні напрями щодо застосування державно-приватного партнерства в регіоні.
3.	Проводити методологічне забезпечення органів державної влади, органів місцевого самоврядування з питань партнерського співробітництва.
4.	Проводити маркетингові та соціологічні дослідження.
5.	Впроваджувати програми проектів державно-приватного партнерства.
6.	Розробляти та супроводжувати інфраструктурні проекти, визначати оптимальні форми застосування державно-приватного партнерства, відповідно до рівня ризиків, які приймають сторони партнерства.
7.	Проводити оцінку ефективності та соціально-економічної складової інвестиційних та інноваційних проектів, надавати послуги з управління проектами.
8.	Забезпечувати функціональний механізм в діяльності Центру та впроваджувати сучасні технології, інноваційні програми, системи роботи «Єдине інвестиційне вікно», «Електронний офіс», залучати інших спеціалістів і фахівців на договірних умовах.

Продовження таблиці 3.3

9.	Проводити аналіз технічних, фінансових та інших ризиків кожного окремого проекту державно-приватного партнерства.
10.	Надавати послуги та консультацій з питань нормативно-правового забезпечення державно-приватного партнерства, регулювання умов договору.
11.	Організовувати навчання та підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, представників приватного і громадського секторів з питань державно-приватного партнерства за участю науковців та спеціалістів цієї сфери.
12.	Створити умови для інформаційного забезпечення у сфері партнерства органів державної влади, органів місцевого самоврядування, приватного та громадського секторів.
13.	Розробити пропозиції щодо удосконалення нормативно-правового забезпечення державно-приватного партнерства.
14.	Організовувати та проводити заходи: конференції, семінари, круглі столи, тренінги, наради з питань державно-приватного партнерства.

Слід зауважити, що Центр може від свого імені набувати майнові та особисті немайнові права, має право розпоряджатися майном згідно з чинним законодавством, відповідно мети, визначених завдань щодо проведення своєї діяльності, виконувати обов'язки, бути позивачем, відповідачем і третьою особою в суді, господарському або третейському суді на території України та за кордоном.

Центр не несе відповідальності за зобов'язаннями держави, а держава не несе відповідальності за зобов'язаннями Центру, а за свої зобов'язання Центр відповідає тільки належним йому майном. Центр не несе відповідальності за зобов'язаннями засновника. Засновник Центру не несе

відповідальності за зобов'язаннями Центру. Керівництво Центру здійснює директор, який призначається і звільняється з посади розпорядженням голови обласної державної адміністрації у визначеному порядку та відповідно контракту. Директор несе персональну відповідальність за результати діяльності Центру, виконання покладених на нього завдань.

Директор у межах своєї компетенції організовує роботу закладу, приймає рішення, готує пропозиції щодо структури та штатного розпису, контролює фінансову діяльність, представляє Центр у державних установах, приватних структурах, організаціях та закладах усіх форм власності. Нами розроблений проект контракту з Керівником обласного комунального підприємства. Директор для забезпечення функціональних механізмів діяльності Центру на нашу думку повинен мати можливість залучення спеціалістів та фахівців, а саме Аудиторів на договірних основах.

Зазначимо, що для проведення результативної діяльності у сфері державно-приватного партнерства на регіональному та місцевому рівнях необхідно створити умови для колегіального прийняття рішень щодо реалізації проектів, забезпечити можливість координації дій всіх учасників державно-приватного партнерства, оцінку результатів реалізації проектів.

Ці повноваження може забезпечити колегіальний, консультативно-дорадчий орган – Координаційна Рада з питань державно-приватного партнерства (далі Координаційна Рада). Положення та склад Координаційної Ради затверджується рішенням сесії обласної ради. До складу Координаційної Ради необхідно залучити представників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад, представників громадського та приватного секторів, підприємств, установ та організацій, у тому числі міжнародних фінансових і неурядових організацій, донорів, об'єднань підприємців та інвесторів, засобів інформації.

Координаційна Рада затверджує заходи щодо розвитку державно-приватного партнерства та контролює їх виконання, має право запрошувати

на свої засідання представників органів місцевої влади, приватного сектору, установ і організацій, одержувати в установленому порядку необхідні матеріали та інформацію.

Центр надає пропозиції щодо проектів державно-приватного партнерства для розгляду Координаційній Раді, обґрунтовує їх доцільність. У разі прийняття позитивного рішення Координаційною Радою, Центр організовує роботу щодо розробки паспорту проекту, визначення форми партнерства, оцінки переваг і ризиків, а також завдання, що стосуються реалізації конкретних проектів. Як вище зазначено, Координаційно-Регіональний Центр ДПП є комунальною установою, розглянемо це поняття згідно з ЗУ «Про неприбуткові організації».

Цей закон визначає правовий статус, порядок утворення, діяльності, реорганізації та ліквідації неприбуткових організацій, права та обов'язки засновників, членів, учасників таких організацій, порядок формування органів управління цих організацій, набуття та використання ними коштів та іншого майна, а також засади їх відносин та форми підтримки органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Неприбуткова організація – це юридична особа, що утворюється без мети отримання прибутку для забезпечення діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, сприяння виконанню функцій держави або місцевого самоврядування, розвитку громадянського суспільства та реалізації прав і свобод громадян. В Україні можуть утворюватися відповідно до цього Закону і діяти неприбуткові організації публічного права та неприбуткові організації приватного права (суспільнокорисні та приватнокорисні). Неприбуткова організація може належати лише до одного з цих видів. Особливості діяльності окремих видів неприбуткових організацій визначаються законом.

Неприбуткові організації публічного права – державні та комунальні організації, що створені розпорядчим способом органами державної влади,

органами місцевого самоврядування відповідно на державній чи комунальній власності, утримуються за рахунок коштів відповідних бюджетів і діяльність яких спрямована на забезпечення виконання функцій держави чи органів місцевого самоврядування.

Майно, в тому числі кошти, державних та комунальних організацій можуть використовуватися лише за напрямками видатків, передбачених затвердженим у встановленому порядку кошторисом організації. Кошти, одержані державними та комунальними організаціями за здійснення в установленому порядку функцій держави чи місцевого самоврядування, зараховуються відповідно до Державного бюджету України чи до відповідних місцевих бюджетів.

Центр є правильним засновувати як комунальну організацію, крім того ми розуміємо, що саме на початковому удосконаленні взаємовідносин публічної влади з приватним партнером Центр може стати взірцем цих відносин в регіоні. Але Важливим елементом у формуванні соціально-економічної політики на регіональному та місцевому рівнях є співробітництво між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та недержавними неприбутковими організаціями, у тому числі й громадськими організаціями. Це зумовлюється й тим, що у певних випадках неприбуткові організації здатні діяти більш успішно та економічно, ніж державні установи.

Одже, більшість неприбуткових організацій є більш гнучкими у своїй діяльності, більш інноваційними, ніж державні установи, і тому мають можливість ефективніше надавати відповідні послуги. Здебільшого вони пропонують новітні та більш економічні підходи до вирішення проблем.

Неприбуткові організації надають низку послуг, що прямо та опосередковано здійснюють позитивний вплив на соціально-економічний розвиток регіону, міста, населеного пункту. Водночас, перебираючи на себе деякі функції органів державної влади, органів місцевого самоврядування,

вони мають отримувати від них додаткові заохочення та преференції в обмін на більшу прозорість та контроль за своєю діяльністю з боку органів влади та населення.

Виходячи з вище зазначеного ми пропонуємо розглянути модель, якщо, після впровадження Координаційно – Регіонального Центру ДПП на регіональному рівні (далі Головний Центр), надати можливість засновувати невідприємницькі організації, метою діяльності яких є не отримання прибутку, а надавання кваліфікованої допомоги приватним партнерам з впровадження державно – приватного партнерства.

Структура механізму ДПП на регіональному рівні може мати наступний вигляд (рис. 3.1):

Рис. 3. 1. Організаційна структура механізму ДПП на регіональному рівні (на прикладі Одеської області)

Як зауважують дослідниці І. Валентюк та Н. Сич [25], «серед актуальних наукових проблем з тематики регіонального розвитку виділяються теоретико-методичні питання визначення регіональної інфраструктури як окремої категорії. В сучасних умовах майже всі підрозділи інфраструктури регіону (крім деяких, зокрема інженерної інфраструктури паливно-енергетичного комплексу) перебувають або в комунальній власності, або в управлінні приватних суб'єктів господарювання».

Термін «інфраструктура» (з лат.: «інфра» – нижче, під чимось [109, с.269], «структура» – певний взаємозв'язок складових частин цілого [там само с. 580]).

Поняття «інфраструктура» в «Енциклопедичному словнику з державного управління тлумачиться як «базисна фізична структура суспільства або організації, комплекс виробничих і невиробничих галузей, які забезпечують умови відтворення та надання послуг технічного, технологічного, соціально-економічного, маркетингового, фінансового, юридичного, інформаційно-комунікативного, освітнього та іншого характеру» [58, с. 302].

У «Словнику термінів ринкової економіки» дефініцію інфраструктури представлена як «складова частина загального устрою економічного та політичного життя, що має допоміжний характер та забезпечує діяльність економічної та політичної систем в цілому [159, с. 91].

Інфраструктуру визначають, як:

- «сукупність галузей та видів діяльності» або ж «сукупність підприємств, закладів, систем управління, зв'язку» [109, с. 269];
- «базову структуру організації або системи, необхідну для її функціонування, особливо воду, енергію і системи спільного користування для зв'язку і транспорту» [200, с. 134];
- «комплекс інститутів, служб, підприємств, організацій, які забезпечують нормальний режим безперебійного функціонування ринку.

Інфраструктура ринку покликана забезпечувати цивілізовані стосунки між суб'єктами через свої функції. Саме у процесі спеціалізації, кооперування, обміну діяльністю та інших форм техніко-економічних відносин продукція постачається від одного суб'єкта господарювання до іншого [4, с. 201];

– «комплекс галузей, які обслуговують промисловість та сільське господарство»; складниками цього комплексу є виробнича та невиробнича (соціальна) інфраструктура» [110, с. 154] тощо.

Ринкова інфраструктура виконує активну регулюючу функцію: впорядкування і регулювання взаємодії елементів ринкової системи. Реалізацією цих функцій забезпечується оптимізація руху товарногрошових потоків [42, с. 21].

Будь-який регіон – це своєрідне складне територіальне утворення, відкрита, динамічна соціально-економічна система з характерними для неї природними умовами, ландшафтом тощо.

З метою цілісного та збалансованого забезпечення Одеського регіону, як і будь-якого іншого, необхідно було розробити підґрунтя, визначити основні функції для організацій та підприємств, що входять до регіональної інфраструктури області чи складають її.

Різноманітність і відмінність регіональної пояснюється багатьма факторами, що впливають на процеси формування та розвитку регіональної інфраструктури. Це, передусім, – природно-кліматичні умови та регіону та його розташування, географічне положення, економічна спеціалізація, ресурсний потенціал, політична ситуація в регіоні; національні особливості й історико-культурні традиції населення, демографічний характер населення (вік, працездатність, стать громадян).

Зважаючи на специфіку окремо взятого регіону, на його особливості, на наявний стан і розвиток окремих територіальних громад у певному регіоні, можуть вирізнятися підрозділи соціальної інфраструктури, що надають особливо значущі для певної території послуги. Тому соціальну

інфраструктуру можна лише умовно розподілити на підвиди, оскільки всі вони є учасниками задоволення потреб населення та забезпечення умов життєдіяльності регіону.

З економічно-організаційного погляду подібна класифікація має сенс, особливо в контексті діяльності інфраструктурних об'єктів. Через зрозумілі причини та історичну самотність населення кожного регіону відрізняються в цьому плані духовний і побутовий підрозділи соціальної інфраструктури. Як бачимо, функціонування соціально-побутової інфраструктури має забезпечити належні умови для життєдіяльності населення.

Діапазон організаційно-правових форм підприємств такого підрозділу – від державного унітарного підприємства – до приватного підприємця та корпоративних форм підприємництва.

Слід зауважити, що послуги об'єктів соціально-духовної інфраструктури мають переважно нематеріальний характер (пропаганда і підтримка здорового способу життя та заняття спортом, допомога в збереженні здоров'я населення, інтелектуальний розвиток тощо). Надання таких послуг відбувається на платній, основі й безкоштовно.

Зазначимо, що різною може виступати й організаційно-правова форма підприємств такого підрозділу соціальної інфраструктури (хоча наразі це – в більшості своїй – комунальні підприємства, бюджетні установи). Їхня господарська діяльність фінансується з місцевого бюджету. В системі управління регіональною інфраструктурою (насамперед, при виборі технологій управління, способів та можливостей фінансування тощо) надзвичайно важливо враховувати такі організаційно-економічні відмінності, оскільки вони є суттєвими. Адже підрозділи соціально-побутової інфраструктури порівняно з об'єктами соціально-духовної інфраструктури на цей час – придатніші для реструктуризації, приватного управління, реформ.

Ринкова інфраструктура регіону, яка зосереджена в містах, є комплексом інститутів, служб, підприємств, організацій, що забезпечують

нормальне функціонування ринку на його території. До ринкової інфраструктури регіону входять організаційно-технічний, фінансово-кредитний, регулятивний та науково-інформаційний підрозділи.

Компетенції підрозділів ринкової інфраструктури регіону представлено в таблиці 3.4.

Таблиця 3. 4

Компетенції підрозділів ринкової інфраструктури регіону

№ п/п	Назва завдання
1.	– підвищення оперативності та ефективності роботи;
2.	– правове та економічне консультування підприємств;
3.	– захист інтересів суб'єктів підприємництва у державних та інших структурах;
4.	– страховий захист підприємницької діяльності;
5.	– забезпечення фінансової підтримки і кредитування підприємств;
6.	– створення умов для збільшення ділових контактів підприємців;
7.	– сприяння руху (просуванню) товарів та послуг;
8.	– регулювання руху робочої сили;
9.	– здійснення маркетингового, інформаційно-рекламного обслуговування ринку.
10.	
11.	– забезпечувати функціональний механізм в діяльності Центру та впроваджувати сучасні технології, інноваційні програми, системи роботи «Єдине інвестиційне вікно», «Електронний офіс», залучати інших спеціалістів і фахівців на договірних умовах;
12.	– проводити аналіз технічних, фінансових та інших ризиків кожного окремого проекту державно-приватного партнерства

Роль і практичне регіональна і інфраструктури впливають з її функцій (внутрішніх, або спеціалізованих та зовнішніх або загальнорегіональних). До внутрішніх можна віднести соціальні та економічні функції. Як, правило їх здійснює кожен підрозділ регіональної

інфраструктури та кожне підприємство тощо. Зовнішні функції регіональної інфраструктури спрямовані на забезпечення комплексного, збалансованого розвитку регіону згідно з його спеціалізацією та ресурсним потенціалом.

Зовнішні функції можна класифікувати таким чином: підтримання належного рівня використання ресурсного потенціалу регіону та рівня економічної активності в регіоні; забезпечення конкурентоспроможності регіону та його інвестиційної привабливості; ефективна діяльність регіонального господарського комплексу; створення умов для вирішення пріоритетних соціально-економічних проблем регіону та дотримання стратегії розвитку; забезпечення належних умов та якості життя людей у регіоні; забезпечення екологічної безпеки в регіоні; відповідальність за ефективність системи надання громадських послуг; забезпечення функціонування ринкових механізмів та їхньої ефективності; інституційне забезпечення цивілізованих стосунків між суб'єктами підприємництва.

У Державній стратегії регіонального розвитку Одеського регіону на період до 2025 року відзначається пряма взаємопов'язаність можливостей того чи іншого регіону щодо прискореного економічного розвитку, залучення іноземних інвестицій та стану розвитку його інфраструктури.

Чинники впливу на конкурентоспроможність регіону:

- незадовільний стан інфраструктури;
- слабка підтримка розвитку підприємництва;
- незадовільний стан довкілля,
- відсутність інноваційної спроможності підприємств;
- низька працездатність населення в ринкових умовах;
- низька інвестиційна привабливість.

Державне регулювання інвестиційної діяльності ґрунтується на активізації та стимулюванні інвестиційних процесів, забезпеченні умов інвестиційної діяльності та контролі за здійсненням цього процесу всіма інвесторами. Упродовж останніх років Україна значно вдосконалила умови

для розвитку державно-приватного партнерства (оновлено нормативно-правове та інституційне забезпечення державно-приватного партнерства, впроваджуються практичні заходи щодо організації взаємодії держави та бізнесу в інвестиційній діяльності тощо).

На цей час в одеському регіоні діє інвестиційна стратегія «Одеса 5Т» – це спеціальна платформа для розвитку міської інфраструктури Одеси, залучення інвестицій, міжнародної взаємодії та бізнесу в цьому контексті. Проекти є актуальними для міста та потреб населення. Це, наприклад:

- реконструкція інженерних мереж та інтеграції їх з міською каналізацією (цей проєкт розроблено згідно з міською програмою реставрації, капітального ремонту та благоустрою історичної частини Одеси; необхідно демонтувати й перенести кабельну продукцію операторів телекомунікацій з фасадів і арок дворових проїздів. Це дасть змогу прибрати з арочних проїздів і фасадів цілі джгути кабелів та численні повітряні розтяжки між будинками, забезпечить надходження до бюджету міста від експлуатації єдиної міської кабельної каналізації. Крім того, це створить можливість для рівних конкурентних умов розвитку ринку телекомунікаційних послуг, а ще зможе різко зменшити шанси для діяльності «сірих» і «чорних» провайдерів);

- фармацевтичний комплекс з індивідуальним центром розробки медичних препаратів (цей комплекс охоплює завод медичних матеріалів, біодобавок, лікувальних препаратів для ветеринарії, продукцію заводу планується реалізувати в межах країни та за кордоном. Для міста це буде вигідним у тому сенсі, що з'являться нові робочі місця, знизяться ціни на ліки та медичні препарати, поліпшаться умови для наукових розробок у галузі медицини. Ну, а інвестор отримає прибуток від діяльності);

- вуличне освітлення з використанням LED-технологій (це, звичайно, є інноваційним заходом, спрямованим на модернізацію вуличного освітлення з метою не лише якісного освітлення за європейськими стандартами, але й

зменшення кількості шкідливих викидів у навколишнє середовище, економії витрат бюджету міста, зниження енергоспоживання);

- реконструкція системи водовідведення на території парку Савицького та акумулюючого ставка колишньої Джутової фабрики (в цьому сенсі багато планується зробити, зокрема: розчищення дна ставка від мулових відкладень, сміття та їхньої утилізації; реконструкція водопропускних споруд ставка; механічне та біологічне очищування води; налаштування фільтрувальної дамби для стабілізації водної системи; благоустрій прилеглої території);

- будівництво комплексу для сортування твердих побутових відходів на звалищі ТПВ-2 (в цей проект входить будівництво сміттєперевантажувальної станції, заводу для сортування ТПВ та необхідних складів для корисних відходів, придатних для переробки в якості сировини, дезінфекційного комплексу, автостоянки, адміністративно-побутової будівлі та технічних споруд для водопроводу, каналізації та електропостачання. Вигода для міста полягає у зменшенні екологічного навантаження на довкілля та здоров'я громадян. А для інвестора: отримання прибутку від діяльності.

- забезпечення індивідуального гарячого водопостачання з використанням геліосистеми з вакуумними сонячними колекторами для пулу зі 121 муніципального закладу освіти;

Суспільно корисні організації – неприбуткові організації приватного права, що засновані на приватній власності чи іншій формі власності і діяльність яких спрямована на забезпечення реалізації прав і свобод громадян, розвитку громадянського суспільства, сприяння виконанню функцій держави та органів місцевого самоврядування.

До суспільнокорисних організацій належать політичні партії, громадські організації, релігійні та благодійні організації тощо. До таких організацій можна віднести приватні заклади у сфері культури, мистецтва, науки, освіти, охорони здоров'я, навколишнього середовища, надання

соціальних послуг та підтримки соціально вразливих груп населення, торгово-промислові палати, фондові та товарні біржі, інші організації, утворені юридичними та фізичними особами, діяльність яких носить суспільнокорисний характер і які відповідають вимогам Закону.

Майно, зокрема кошти суспільнокорисних організацій не може розподілятися прямо чи опосередковано між її засновниками, членами, учасниками, посадовими і пов'язаними з ними особами за винятком оплати їхньої праці.

Для того, щоб надати право створювати вищезазначені організації потрібно внести деякі поправки в Законодавчу базу а саме чітко приписати, що саме влада має під поняттям суспільно корисних організацій «інші організації».

Присвоєння установам та організаціям ознаки неприбутковості здійснюють державні податкові інспекції у районах, містах (крім міст Києва та Севастополя), районах у містах, міжрайонні, об'єднані та спеціалізовані державні податкові інспекції (далі – територіальні органи ДПС нижчого рівня) відповідно до такої структури ознаки: інші, ніж визначені юридичні особи, діяльність яких не передбачає отримання прибутку згідно з нормами відповідних законів (157.1 статті 157 розділу III Кодексу (0011)). Ми вважаємо що саме до (0011) можливо віднести неприбуткові організації.

Метою діяльності якої є не отримання прибутку, а надання кваліфікованої, якісної допомоги, тобто бути посередником у взаємовідносинах держави з приватним сектором на регіональному рівні.

На нашу думку, доречним може бути якщо засновниками суспільнокорисної організації є неприбуткові організації приватного права, «державно – приватного партнерства» будуть виступати: засновниками непідприємницьких організацій визнаються юридичні або фізичні особи, які можуть нести повну відповідальність по своїм зобов'язанням, що ухвалили установчі документи відповідно до порядку та вимог цього Закону; органи

державної влади та місцевого самоврядування можуть виступати засновниками виключно суспільнокорисних установ; обсяг взаємних прав і зобов'язань засновників щодо створення непідприємницької організації визначається засновницькою угодою (у разі її складення) а щодо участі у її діяльності – статутом/положенням організації;

– у разі створення непідприємницької організації у формі товариства засновники автоматично набувають статусу членів організації;

Учасники непідприємницьких організацій: учасниками непідприємницьких організацій є засновники, члени та прихильники організації; громадяни іноземних держав, особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, філії та відділення іноземних та міжнародних непідприємницьких організацій, а також суб'єктів підприємницької діяльності, що набули статусу юридичної особи в Україні, можуть бути учасниками непідприємницьких організацій.

Непідприємницькі організації, не залежно від назви, можуть утворюватись в таких основних формах: товариство, установа. Непідприємницьке товариство (далі – товариство) засновується не менше ніж двома фізичними та/або юридичними особами та об'єднує на добровільних засадах і на основі індивідуального членства осіб, що об'єдналися для досягнення спільної статутної мети для здійснення та захисту своїх прав і свобод та задоволення спільних нематеріальних інтересів, має корпоративний устрій та управляється його членами.

Члени товариств не зберігають прав на передане таким організаціям майно, в тому числі членські внески, та не несуть матеріальної відповідальності по зобов'язанням товариств так само як товариства не несуть матеріальної відповідальності по зобов'язанням їх учасників.

Непідприємницька установа (далі – установа) засновується за ініціативою однієї фізичної чи юридичної особи або групи таких осіб, які не беруть участі в її управлінні, на основі майна, переданого установі

засновниками і не має членства. Засновники непідприємницької установи (крім фонду) зберігають право на майно, передане їй, якщо інше не передбачене договором передачі майна. У випадках, коли майно передано установі на праві оперативного управління, засновник/власник майна несе субсидіарну відповідальність по зобов'язанням установи при його недостатності для виконання цих зобов'язань.

Порядок утворення та діяльності установ де засновниками виступають органи державної влади чи місцевого самоврядування можуть регулюватись окремим законодавством.

Особливою формою непідприємницької установи є фонд. Майно, передане фонду його засновниками, є власністю фонду. Мінімальна вартість переданого майна або коштів при заснуванні фонду до статутного капіталу фонду, не може бути меншою 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Засновники фонду не несуть відповідальності по зобов'язанням фонду так само як фонд не несе відповідальності по зобов'язанням засновників.

З вище наведеного вважаємо, що доречним прикладом буде назва «Установа – публічно-приватне партнерство» (далі Установа ППП). На нашу думку, нормативно – правова база з питань неприбуткових організацій потребує уточнень в організаційно – правовій формі непідприємницької організації. Установа ППП може стати невід'ємною складовою інституційного механізму державно-приватного партнерства на регіональному рівні, тому що неприбуткові організації є більш гнучкими, інноваційними у своїй діяльності. Здебільшого вони пропонують новітні та більш економічні підходи до вирішення поставленої мети.

Сьогодні одним із важливих завдань органів державної влади та органів місцевого самоврядування є надання адміністративних, соціальних, публічних послуг населенню, а головне – ці послуги мають бути якісними, вчасними і максимально наближеними до людини.

Якість адміністративних, соціальних послуг та врахування потреб споживачів при їх наданні мають стати надалі об'єктами незалежного громадського моніторингу.

Варто зазначити, що саме Установа ППП, можуть бути ефективними та дієвими партнерами з Головним Координаційно-Регіональним центром ДПП. Зусилля їх спільної роботи є укладення договору ДПП, які в свою чергу є корисними як для партнерів, так і для регіону в цілому.

Метою Установи ППП є забезпечення адекватно-ситуаційної взаємодії між органами публічної влади та приватним партнером.

Установа ППП – має забезпечувати виконання таких завдань:

- розробляти пропозиції, щодо удосконалення нормативно-правового забезпечення ДПП;
- проводити та організовувати заходи для приватного партнера з питань ДПП;
- визначати пріоритетні інфраструктурні напрями, щодо ДПП в регіонах, містах;
- надавати послуги та консультації з питань ДПП партнерам;
- розробляти, впроваджувати та супроводжувати інфраструктурні проекти ДПП.

Установа ППП повинна щоквартально звітувати Головному Центру про виконану роботу, надавати звітність про розробку проектів (на різних стадіях проекту). Головний Центр має право вносити доречні зауваження, надавати вказівки, а також поради та підтримку у виконанні проектів.

З вищенаведеного можна виявити позитивні риси для публічного партнера:

- з'являються додаткові організації, які здійснюють якісну взаємодію між всіма залученими учасниками;

- у свою чергу, ці учасники є неприбуткові організації, які засновані за власні кошти, з залученням інструменту аутсорсинга (з метою мінімізації загальних затрат);

- головне – це є розповсюдження поняття дпп на території регіону, міста, населеного пункту.

Таким чином, для існування ефективного інституційного механізму державно-приватного партнерства необхідно:

- удосконалити нормативно-правове забезпечення з питань державно-приватного партнерства, неприбуткових установ та організацій з ППП, розробити регіональні та місцеві програми підтримки і розвитку партнерства;

- формувати інформаційну інфраструктуру сприяння державно-приватному партнерству, ефективній взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, приватного і громадського секторів, наукових установ;

- створити електронний банк пріоритетних проєктів (відповідно до програм соціально-економічного розвитку регіону, міста) для реалізації на засадах державно-приватного партнерства;

- залучати громадський сектор до співробітництва з метою ефективного господарювання регіону, міста.

Створення Центру, як інноваційно-функціонального органу, дозволяє сприяти соціально-економічному розвитку територій в умовах ринкової економіки, впроваджувати ефективні механізми новітніх технологій та знань, освітніх послуг і консультацій.

Створення Суспільнокорисних організацій з ППП сприятимуть забезпеченню адекватно-ситуаційної взаємодії між органами публічної влади та приватним партнером.

Очікуваним результатом застосування механізмів державно-приватного партнерства на регіональному та місцевому рівнях є:

- залучення інвестицій приватного сектору в економіку регіону, міста,

населеного пункту;

- забезпечення розвитку соціальної інфраструктури;
- покращення якості робіт і надання послуг;
- підвищення якості життя громадян.

Створення спеціалізованого уповноваженого органу – Координаційно – Регіонального Центру державно-приватного партнерства, Координаційної Ради є не останньою умовою для формування сприятливого механізму партнерського співробітництва, забезпечення балансу інтересів органів влади, органів місцевого самоврядування та приватних партнерів.

Створення Суспільно корисних організацій (неприбуткових), з питань державно-приватного партнерства зумовлює здатність вчасно скоординувати дії учасників партнерства в реалізації інфраструктурних, соціальних проектів, упровадженні нових технологій у соціальній інфраструктурі з метою підвищення якості життя населення.

Створення організаційної структури функціонально – інноваційного типу – Коордиційно – Регіонального Центру державно – приватного партнерства забезпечить розвиток партнерських взаємовідносин, формування нормативно – правової бази, реалізацію проектів. Таким чином вищезазначений Центр є потрібним для вирішення багатьох проблем в розвитку державно – приватного партнерства.

Проаналізувавши схему органів публічної влади залучених до співпраці та реалізації ДПП в Україні, ми бачимо, що вони розпочинаються з верхівки влади, та закінчується структурними підрозділами обласних державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, усі вони є «гілками влади» підпорядковані між собою субординаційними, координаційними та реординаційними зв'язками.

Суспільнокорисні неприбуткові організації «Установи з питань державно-приватного партнерства», на нашу думку будуть ближче всього до приватного партнера, надавати йому загальну допомогу у всіх її проявах,

аніж інші організації сформовані «гілками влади» для реалізації проектів ДПП, для більш оперативного досягнення поставленої мети.

Вищезазначене, що низький рівень обізнаності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування недостатня їх мотивація до налагодження ДПП спонукає до наступних розробок, а саме ми вважаємо, що потрібно більш удосконалити механізм відносин приватного партнера з державним сектором на державному та регіональному рівнях.

На нашу думку, впровадження у вище зазначені гілки влади можуть бути доречним залучити до співпраці Аудиторську Палату України (далі АПУ). Чому саме цей орган? Спочатку розглянемо, що представляє собою механізм аудиту України та чому саме він потрібен для підтримки та вдосконалення ДПП.

Офіційно висловлена думка аудитора тільки підсилює надійність фінансової звітності. Чим більш компетентно висловлена думка аудитора, тим більш надійно можна покластись на інформацію, яку містить аудирована фінансова звітність. Від ступеню достовірності показників фінансової звітності та належної організації аудиторської практики суттєво залежить інвестиційна привабливість країни.

Саме така цілісність на нашу думку має бути доречним у взаємовідносинах влади з приватним сектором в реалізації проектів ДПП. До загальних принципів регулювання аудиту належать методологічні принципи та норми професійної етики. Методологічні принципи: складання плану; зіставлення програм; використання окремих методів при перевірці; розробка математичних розрахунків; використання робіт інших аудиторів; оцінка окремих виробничих процесів; складання договору на проведення аудиту.

Отже, аудит є суттєвим елементом у впровадженні ринкової економіки. В той же час механізм ринку стимулює аудиторський загал проводити перевірки компетентно, чесно, об'єктивно для того, щоб сприяти успішному розвитку економіки країни і аудиторської практики (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Цілісність взаємовідносин у контексті ДПП

Принципи професійної етики, якими керується аудитор викладені у «Кодексі етики професійних бухгалтерів». Вони розроблені Міжнародною Федерацією бухгалтерів. Порядок створення аудиторської палати України, її дільниць і повноваження визначені Законом України «Про аудиторську діяльність».

Аудиторська палата формується на паритетних засадах шляхом делегування до її складу аудиторів та представників державних органів.

Загальна кількість членів Аудиторської палати України становить двадцять осіб. Від державних органів делегують (колегією державних органів) по одному представнику Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Державна податкова адміністрація України, Національний банк України, Державний комітет статистики України, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України, Рахункова палата та Головне контрольно-ревізійне управління України.

Ми бачимо, що одним із членів АПУ є представник Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, саме цей орган державної влади є головним у взаємодії державного з приватним сектором на сьогодні. Крім

того, до складу Аудиторської палати від аудиторів делегуються (з'їздом аудиторів України) десять осіб, безперервний стаж аудиторської діяльності яких не менше 5 років, представники фахових навчальних закладів та наукових організацій. Застосування узагальнених показників якості напрямків інвестування в рамках ДПП, поетапно визначаються за графіками множинних факторів шляхом технологічно нескладної процедури. Це дозволяє кількісно оцінювати, зіставляти альтернативні напрямки ДПП та усвідомлювати проблемні фактори, з метою концентрації зусиль на проблемних питаннях та максимізації очікуваних результатів ДПП.

Суттєве додаткове скорочення процедури узагальнення факторів, яке необхідне для підготовки рішень під час управління плануванням та для оцінки наслідків рішень доцільно шляхом програмування та використання комп'ютерних технологій на основі методичних рекомендацій, що повинні бути розробленими відповідно до викладеної методики графіко-аналітичного багатфакторного зіставлення та вибору кращого варіанту ДПП.

3.2. Концепція вдосконалення процесу регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні

Концепція вдосконалення процесу регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні на національному та регіональному рівнях відображено в концептуальній схемі.

Основними ідеями концепції вдосконалення процесу державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності є: підвищення рівня та якості життя громадян, сталий розвиток країни; удосконалення ДПП в інвестиційній діяльності з використанням інноваційних технологій; використання перспективного зарубіжного досвіду регулювання ДПП; інвестиційна привабливість країни, сприятливий інвестиційний режим. Здійснення державного регулювання інвестиційної діяльності спирається на

загальнодержавні та регіональні програми економічного розвитку, державний і місцеві бюджети й передбачені в них обсяги державного фінансування інвестиційної діяльності. Практичний концепт передбачає спрямування ДПП в: залізничний транспорт, авіа-, автотранспорт, автомобільні дороги, порти, гірничо-металургійний комплекс, будівництво, житлово-комунальне господарство, сільське господарство; забезпечення державної експертизи інвестиційних проєктів; створення сприятливого інвестиційного клімату; розвиток системи захисту інвестиційних капіталу інвесторів.

На регіональному рівні практичний концепт передбачає створення координаційних регіональних центрів ДПП та регіональних координаційних рад з питань ДПП.

Організаційно-методичний – охоплює ідентифікацію визначення корисності й ризиків прийняття рішень у сфері ДПП в регіоні; вдосконалення методичних засад та організаційно-структурних механізмів управління реалізації цільових програм на основі ДПП регіонального рівня; усунення міжгалузевої складності змісту цільових програм на засадах ДПП та регулювання їхньої реалізації в регіоні.

Пріоритетними напрямками державної політики щодо ДПП та інвестиційних проєктів на *національному рівні* визначено: регулювання розвитку стратегічних напрямів розбудови об'єктів екологічної інфраструктури через упровадження механізмів ДПП та концентрації інвестиційних ресурсів (інвестиції в будівництво сміттєпереробних заводів; впровадження нових технологій в розвиток економіки та соціальної інфраструктури; впровадження антимонопольних заходів у ДПП в контексті інвестиційної діяльності; забезпечення ресурсно-екологічної безпеки держави.

На регіональному рівні: інвестування розвитку інфраструктури, медицини, освіти, культури, туризму; вдосконалення управлінських

механізмів ДПП сільській місцевості; активізація інвестиційного попиту за рахунок збільшення державних витрат і зменшення податків; зниження процентної ставки за кредит; збільшення грошової маси. На регіональному: інвестування розвитку інфраструктури, медицини, освіти, культури, туризму; вдосконалення управлінських механізмів ДПП сільській місцевості; активізація інвестиційного попиту за рахунок збільшення державних витрат і зменшення податків; зниження процентної ставки за кредит; збільшення грошової маси.

У концептуальній схемі вдосконалення механізмів регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні на національному та регіональному рівнях окреслено *переваги ДПП в інвестиційній діяльності*:

- посилення менеджменту в реалізації проєктів; вплив на формування регуляторної бази ДПП в країні;
- впровадження інноваційних технологій;
- підвищення фінансової забезпеченості та якості виконання суспільно значущих проєктів; зниження рівня корумпованості;
- збільшення рівня прозорості ведення бізнесу.

Державне регулювання інвестиційної діяльності, метою якого є реалізація економічної, науково-технічної фінансової, інноваційної, інвестиційної, соціальної діяльності спирається на загальнодержавні та регіональні програми економічного розвитку, державний та місцеві бюджети й передбачені в них обсяги державного фінансування інвестиційної діяльності. Державне регулювання інвестиційної діяльності ґрунтується на активізації та стимулюванні інвестиційних процесів, забезпеченні умов інвестиційної діяльності та контролі за здійсненням цього процесу всіма інвесторами. Упродовж останніх років Україна значно вдосконалила умови для розвитку державно-приватного партнерства (оновлено нормативно-правове та інституційне забезпечення державно-

приватного партнерства, впроваджуються практичні заходи щодо організації взаємодії держави та бізнесу в інвестиційній діяльності тощо).

Зауважується, що причинами невдач у здійсненні державної підтримки державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності є нестабільність системи регулювання умов інвестиційної діяльності, що потребує постійного коригування відповідно до соціально-економічної ситуації та інвестиційної активності учасників проєкту. Підкреслюється, що умовою успішного економічного розвитку країни є збалансована конструктивна взаємодія держави, бізнесу та суспільства, в чому суттєву роль відіграють інвестиції в регіональну економіку, спрямовані на розвиток інфраструктури.

Наголошується на необхідності пошуку шляхів розробки нових інструментів для визначення напрямів стабільного регіонального розвитку. в цьому контексті актуалізується значення наявності інформації про обсяги, прогнозування та стабільність інвестицій (в тому числі – іноземних) на перспективу. Метод прогнозування іноземних інвестицій, заснований на побудові ймовірнісної моделі, що адекватно враховує узагальнені чинники, які перешкоджають інвестуванню та отримання експериментальних даних про кількість інвестицій в ретроспективному інтервалі часу (2001–2018 рр.) на прикладі Одеської області.

Запропонована концептуальна схема вдосконалення механізмів регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні на національному та регіональному рівнях (рис. 3.5) може сприяти прогнозуванню очікуваної динаміки інвестування, якої можна досягти в певний проміжок часу й визначити конкретний рік з цього інтервалу, коло може бути досягнуто заданого обсягу прямих іноземних інвестицій.

Стратегія дій, побудована на основі цієї схеми, може бути ефективною, якщо механізм, що породжує процес на ретроспективному та перспективному інтервалах часу повинен бути незмінним або узгодженим з тим, який кореговано згідно з досвідом експертів.

Рис. 3.5. Концептуальна схема вдосконалення процесу регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні на національному та регіональному рівнях

За сприятливих і привабливих інвестиційних умов реалізація дій практичного концепту слугуватиме збільшенню іноземних інвестицій у вітчизняні проекти. Акцентується увага на значенні державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності на основі інновацій.

Структура інституційного механізму ДДП на державному рівні може мати такий вигляд (рис. 3.6).

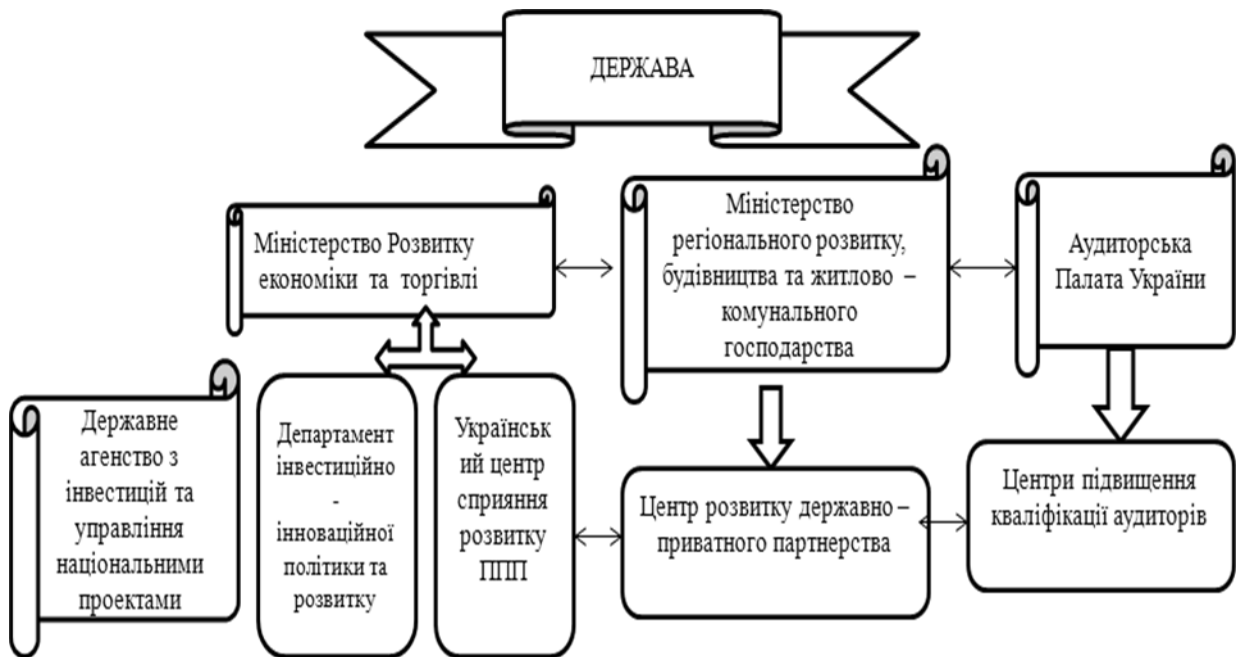

Рис. 3.6. Структура інституційного механізму ДДП на державному рівні

АПУ повинна зацікавити «Аудиторів» в підвищенні своїх професійних знань у сфері ДПП. На Нашу думку це можливо, якщо ввести ще один вид «Сертифіката» а саме «Сертифіката №2»(для приклада) , який б надавав право буди залученим до реалізації проектів ДПП (з нульового циклу до самого кінця), та розширював повноваження аудиторів, для залучення додаткового доходу.

Виходячи з вище наведеного можна зробити висновок. АПУ має свої вже сформовані центри підвищення кваліфікації аудиторів на базі яких можливо впровадити новий рівень удосконалення знань фахівців в сфері ДПП. На нНашу думку, саме аудитори можуть вивести ДПП на прозорий

рівень щодо сутності ДПП для впровадження обізнаності до представників бізнесу як на регіональному так і на державному рівнях.

Вважаємо доцільним показати схематично відносини усіх партнерів вищезазначених на рис. 3.7.

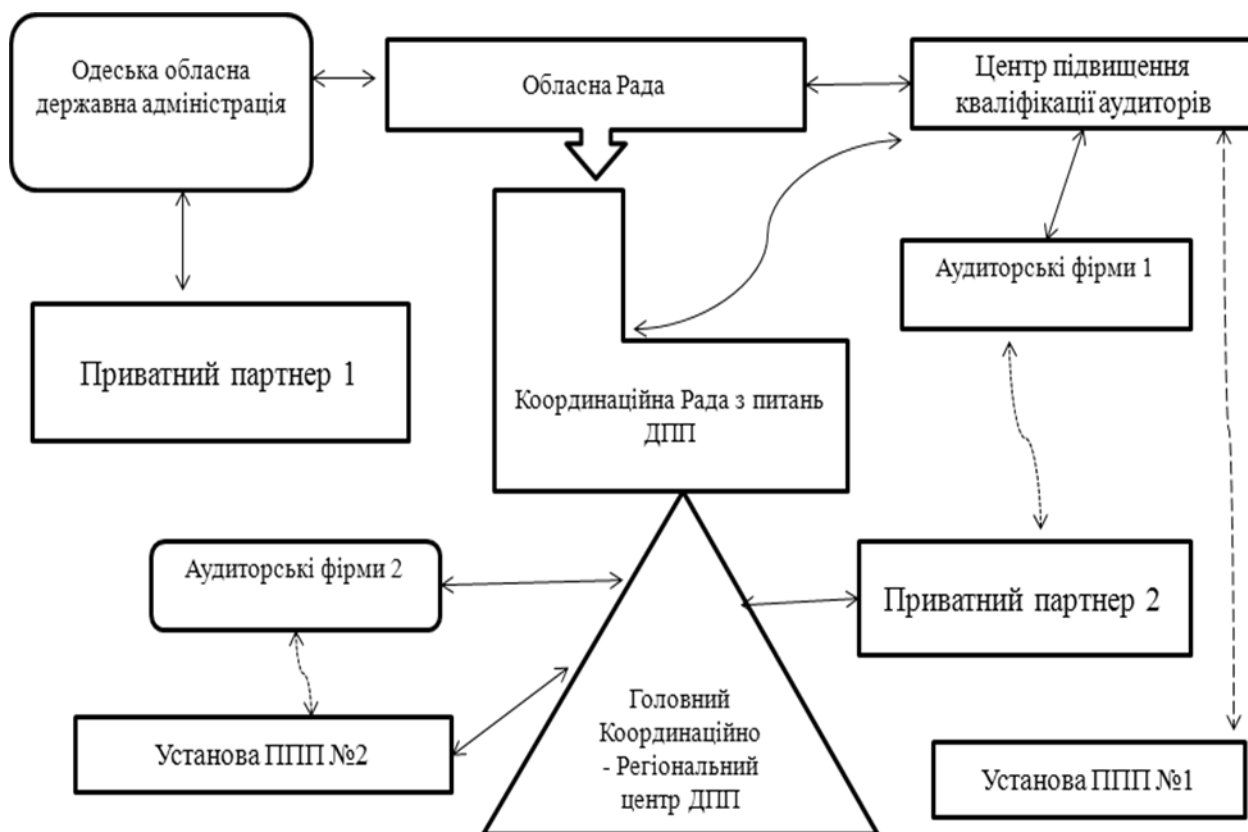

Рис. 3.7. Схема взаємозв'язків партнерів ДПП на регіональному рівні

Вище зазначене дослідження дає наступні переваги для держави:

- заощадження коштів, які б були потрібні для введення на регіональному рівні нового інституційного органу з впровадження ДПП, за рахунок вже існуючих механізмів підвищення кваліфікації аудиторів;
- надходження додаткових коштів в бюджет АПУ, за рахунок введення нового виду сертифікату (прикладом є Сертифікат №2 «Фахівця аудитора з державно-приватного партнерства»);

– залучення саме такого органу який був би більше зацікавлений у розробці та впровадженню державно – приватного партнерства на регіональному та місцевому рівнях, дослідженням обґрунтовано, що саме Аудиторська сфера їм і може бути.

Переваги для приватного – партнера: залучення такого фахівця, який став би зв'язком між державою та приватним сектором на регіональному рівні; мінімізація ризиків, за рахунок деякої відповідальності аудитора с початку моніторингу договорів до виконання самого договору, тобто на всьому життєвому циклі проекту.

Наступним елементом, що формує організаційну структуру є організаційні зв'язки між суб'єктами управління (рис. 3.8)

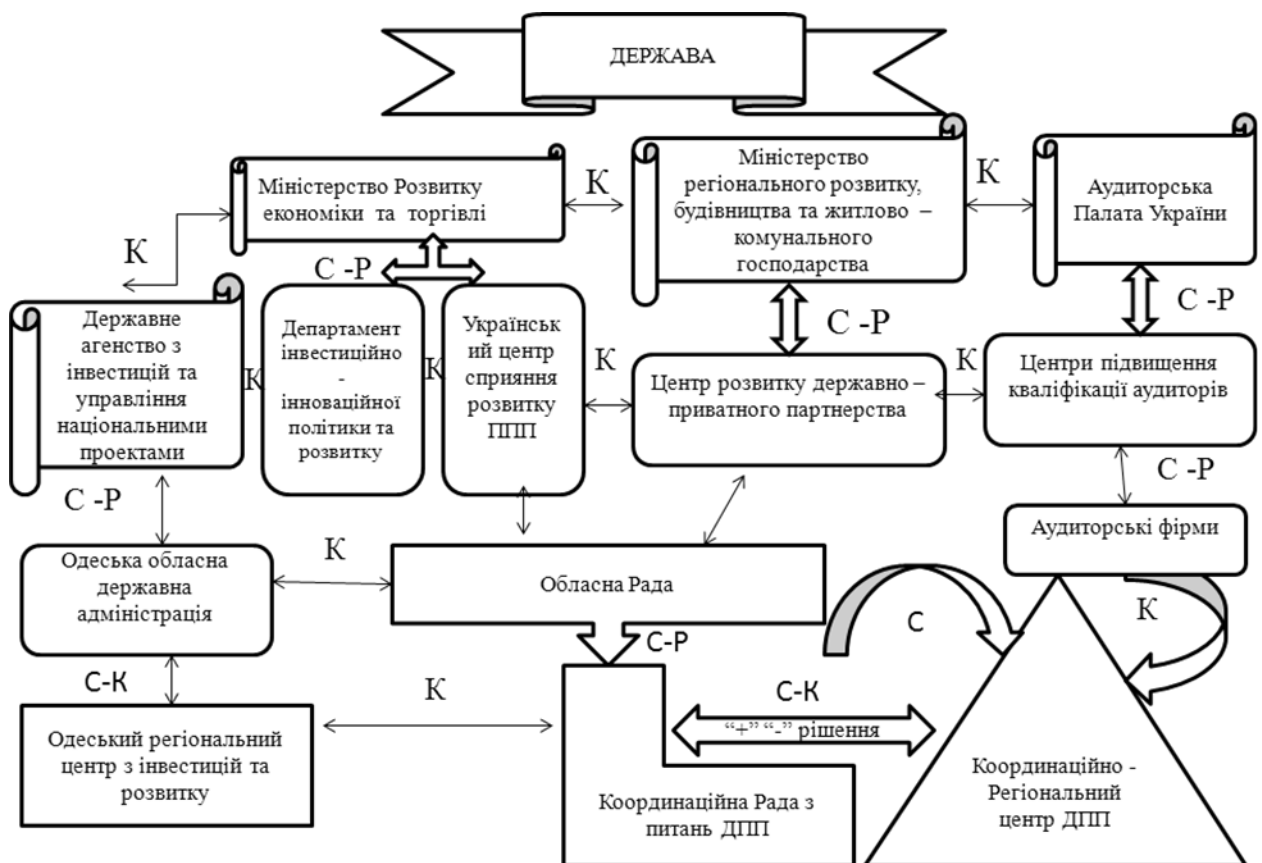

Рис. 3.8. Зв'язки організаційної структури ДПП

Як стверджує Ю. Ковбасюк [77], організаційна структура державного управління є компонентом системи державного управління, зумовленим її

суспільно-політичною природою, соціально-функціональною роллю, цілями і змістом, який об'єднує в собі певну сукупність державних організацій, їхній персонал, матеріальні та інформаційні ресурси, що виділяються та витрачаються суспільством на формування та реалізацію державно-управлінських впливів і підтримання життєздатності самого суб'єкта управління. Системним елементом організаційної структури виступає орган державної влади, пов'язаний з формуванням і реалізацією державно-управлінських впливів» [там само].

Як уже зазначалося в попередніх розділах нашого дослідження, державно-приватне партнерство – одна з найдієвісших і найефективніших на цей час форм взаємодії та співпраці держави й бізнесових структур, спрямованої на одержання взаємної вигоди, а також на розвиток як окремих регіонів, так і країни загалом, на підвищення добробуту населення та рівня його життя. Багатогранність та специфічні умови реалізації інвестиційного державно-приватного партнерства вимагають урахування сукупності безліч параметрів, що визначають інтегральну якість партнерства держави з приватним сектором, яке є намічуваним структурами, які управляють плануванням держави.

Теоретичним та методичним основам рішення багатокритеріальних задач прийняття рішень присвячено багато фундаментальних робіт. Їхній недолік – складність перетворень сукупності інформативних параметрів досліджуваного об'єкта для визначення величини невідомого загального деякого інтегрального показника якості цього об'єкта. Наукова задача існує в необхідності розробки методики прийнятого нескладного монотонного перетворення безлічі показників якості в єдиний для вибору альтернативи. На основі вище сказаного запропонована методика багатофакторного графіко-аналітичного вирішення задачі зіставлення векторів напрямків інвестування, з метою вибору одного з двох альтернативних напрямків за сукупністю видів інвестування різного рівня в рамках державно-приватного

партнерства. Отримання і порівняння оцінок деяких узагальнених показників напрямків інвестування у вигляді модуля вектора більш прийнятого варіанту інвестування в рамках ДПП з двох альтернативних: *південно-східного* чи *південно-західного*.

Метод множинних факторів, для оцінки інтегральних показників якості інвестування в рамках ДПП за сукупністю параметрів і для зіставлення альтернативних варіантів з метою визначення більш прийнятного, наведено нижче. Цей метод пропонується як інструмент багатofакторного порівняння і вибору більш прийнятного варіанту інвестування в рамках ДПП шляхом зведення багатокритеріальної задачі вибору до однокритеріальної за допомогою графіків монотонного перетворення параметрів. Для визначеності при багатofакторному виборі вектора ДПП вважаємо, що історично склалися (наприклад, для конкретного регіону) наступні альтернативні напрямки державно-приватного партнерства: – північно-східне; – північно-західне.

Нехай інвестування в рамках державно-приватного здійснюється у таких секторах:

I. Розвиток туризму;

II. Розвиток промислового виробництва;

III. Розвиток аграрного виробництва;

IV. Модернізація сфери комунальних послуг.

Вважаємо, що види інвестування в умовах державно-приватного в секторах і кількісні значення параметрів інвестування, які кількісно характеризують кожен з цих видів, складають наступний перелік з 16-ти показників якості, відповідних витрат:

I: – будівництво готельної мережі – $C_{бзм}$;

– відродження морського пасажирського транспорту – $C_{вмт}$;

– розширення і поглиблення портів – C_{pn} ;

– реставрація історичних пам'яток культури – $C_{рпк}$;

II: – будівництво підприємств легкої промисловості – $C_{лп}$;

- будівництво підприємств середнього машинобудування - $C_{бсм}$;
- будівництво підприємства важкого машинобудування – $C_{бвм}$;
- модернізація і розвиток підприємств енергетики – $C_{мпе}$;
- ІІІ: – впровадження високоврожайних сортів зернових – $C_{всз}$;
- розвиток елеваторного господарства – $C_{ег}$;
- впровадження нових технологій плодоовочевого господарства. – $C_{пг}$;
- модернізація виноробної галузі – $C_{вг}$;
- І V: – будівництво сміттєпереробних заводів – $C_{бсз}$;
- будівництво водоводів питного призначення – $C_{пв}$;
- модернізація каналізаційних магістралей – $C_{км}$;
- модернізація теплотрас комунального призначення – $C_{кт}$.

Метод багатфакторного порівняння альтернатив дозволяє зіставляти два довільні альтернативні варіанти за споживчої корисності альтернатив.

Спочатку є доцільним нормування кількісні показники якості для варіантів ДПП величиною, що дорівнює модулю радіуса-вектора (C) кількісних значень цих параметрів у вигляді:

$$C = \sqrt{C_1^2 + C_2^2}, \quad (1)$$

де C_1 – приватний показник якості варіанту № 1;

C_2 – аналогічний приватний показник якості варіанту № 2.

Таке нормування спрощує процес зіставлення зразків за сукупністю безрозмірних параметрів, що не перевищують рівень одиниці. Результати нормування 1-го...16-го показників якості кожного з двох варіантів інвестицій представляються таким чином у вигляді:

$$\begin{aligned} X_1^{(1)} &= \frac{C_{zc(1)}}{\sqrt{[C_{zc(1)}]^2 + [C_{zc(2)}]^2}}; \quad \dots \quad X_{16}^{(1)} = \frac{C_{кт(1)}}{\sqrt{[C_{кт(1)}]^2 + [C_{кт(2)}]^2}}; \\ X_1^{(2)} &= \frac{C_{zc(2)}}{\sqrt{[C_{zc(1)}]^2 + [C_{zc(2)}]^2}}; \quad \dots \quad X_{16}^{(2)} = \frac{C_{кт(2)}}{\sqrt{[C_{кт(1)}]^2 + [C_{кт(2)}]^2}}. \end{aligned} \quad (2)$$

Методика порівняння варіантів ДПП за графіками множинних факторів полягає в наступному:

- за допомогою експертів узгоджено ранжуються за важливістю групи показників (сектори інноваційного ДПП);
- узгоджено ранжуються параметри $X_1 \dots X_{16}$, тобто розставляються в кожній групі параметрів за важливістю. Метод узгодженого ранжування, при якому змістовно враховуються погляди на переваги для кожного експерта, доцільно пояснити на конкретному прикладі.

Нехай потрібно ранжувати за важливістю, тобто розставити за ступенем убуття важливості наступну послідовність з чотирьох показників якості (параметрів), наприклад, у вигляді: X_1, X_2, X_3, X_4 .

Припустимо, що три досвідчених експерта розставили ці параметри за ступенем убуття важливості, так що матриця **Н** результатів початкового ранжування стає представленою таким чином, що кожний її рядок відповідає перевазі одного з експертів, а кожен стовпець матриці відповідає номеру місця, який відображає ступінь важливості параметру X_i по мірі її убуття. При цьому матриця **Н⁽⁺⁾** номерів місць позитивних переваг експертів містить по стовпцях лише відповідні номери місць, які експерти відвели відповідним параметрам.

Матриця **Н⁽⁻⁾** негативних переваг експертів будується, так щоб великі значення номерів опинилися на місцях параметрів, які є менш важливими (на думку експертів):

$$\begin{array}{lcl}
 X_1, X_3, X_2, X_4 & 1 \ 3 \ 2 \ 4 & 4 \ 2 \ 3 \ 1 \\
 \mathbf{H} = X_2, X_1, X_3, X_4 & \mathbf{H}^{(+)} = 2 \ 1 \ 3 \ 4 & \mathbf{H}^{(-)} = 3 \ 4 \ 2 \ 1 \\
 X_1, X_2, X_4, X_3 & 1 \ 2 \ 4 \ 3 & 4 \ 3 \ 1 \ 2
 \end{array} \quad (3)$$

Складаючи елементи стовпців матриці **Н⁽⁺⁾** і окремо елементи стовпців матриці **Н⁽⁻⁾**, побудуємо відповідні вектори позитивних **Р⁽⁺⁾** та негативних **Р⁽⁻⁾** переваг експертів:

$$\mathbf{P}^{(+)} = (4 \ 6 \ 9 \ 11) ; \mathbf{P}^{(-)} = (11 \ 9 \ 6 \ 4). \quad (4)$$

За допомогою векторів, що отримані, знаходимо вектор **ΔР** різницевих переваг у вигляді: $\Delta \mathbf{P} = \mathbf{P}^{(+)} - \mathbf{P}^{(-)} = (-7 \ -3 \ 3 \ 7). \quad (5)$

Елементи вектора (5) дозволять розставити елементи ранжуваних послідовностей параметрів з урахуванням абсолютних величин та знака цих елементів вектора. Це дозволяє вирішити задачу погодженого ранжування параметрів по ступені убуття важливості. Найбільша позитивна величина четвертого елемента вектора означає, що параметр з номером 4 необхідно поставити по мірі його важливості на останнє місце. На передостанньому місці за важливістю після узгодження переваг експертів виявляється третій параметр. Друге місце за важливістю залишається за другим параметром.

На перше місце за важливістю необхідно поставити перший параметр, оскільки найменше числове значення (з урахуванням позначки) має перший елемент вектора різницевих переваг. Таким чином, у наведеному для ілюстрації методу на прикладі узгодженого ранжирування вищевказаних чотирьох параметрів спадання їхньої важливості відповідає зростанню номера їх індексів. Так виглядає узгоджена думка експертів.

Погодження кількох думок, особливо у разі їхньої великої кількості, природно, дозволяє отримати більш зважений результат, корисність якого прямо пропорційна не тільки рівням кваліфікації експертів, але й їхньої кількості в процесі рішення задачі об'єктивного ранжирування безлічі параметрів. Будемо вважати, що після обробки результатів отриманою є послідовність ранжуваних показників якості у вигляді: $X = \{X_1, X_2, \dots, X_{15}, X_{16}\}$

Кожній групі з чотирьох параметрів ставиться у відповідність квадрат, у якого на всі боки нанесені шкали відповідних ранжуваних параметрів від мінімального значення (наприклад, нуля) до максимального (одиниці). Параметри з більшою важливістю наносяться на верхню шкалу та ліву шкалу. Потім значення показників, що є взятими на протилежних сторонах квадрата, з'єднуються прямим, що є проведеною з правого нижнього кута в лівий верхній.

Діагональ розбивається на сто відрізків. Точка перетину перпендикуляра з діагоналлю дає групову оцінку кожного з двох альтернативних варіантів інвестування у рамках ДПП у вигляді модулів $Y^{(1)}$, $Y^{(2)}$.

Такий підхід дозволяє отримати значення оцінки альтернатив у відсотках. Відлік проводиться на діагоналі від правого нижнього кута до перетину перпендикуляра з діагоналлю.

Отримані групові оцінки $Y_i^{(j)}$ показників якості кожного з варіантів переносяться на сторони інтегрального квадрата-графіка для оцінки показника якості варіантів ДПП в цілому. Побудова його не відрізняється від побудови групових графіків факторів.

Найважливіші групові показники якості напрямків наносяться на ліву і верхню шкали, тобто сторони квадрата.

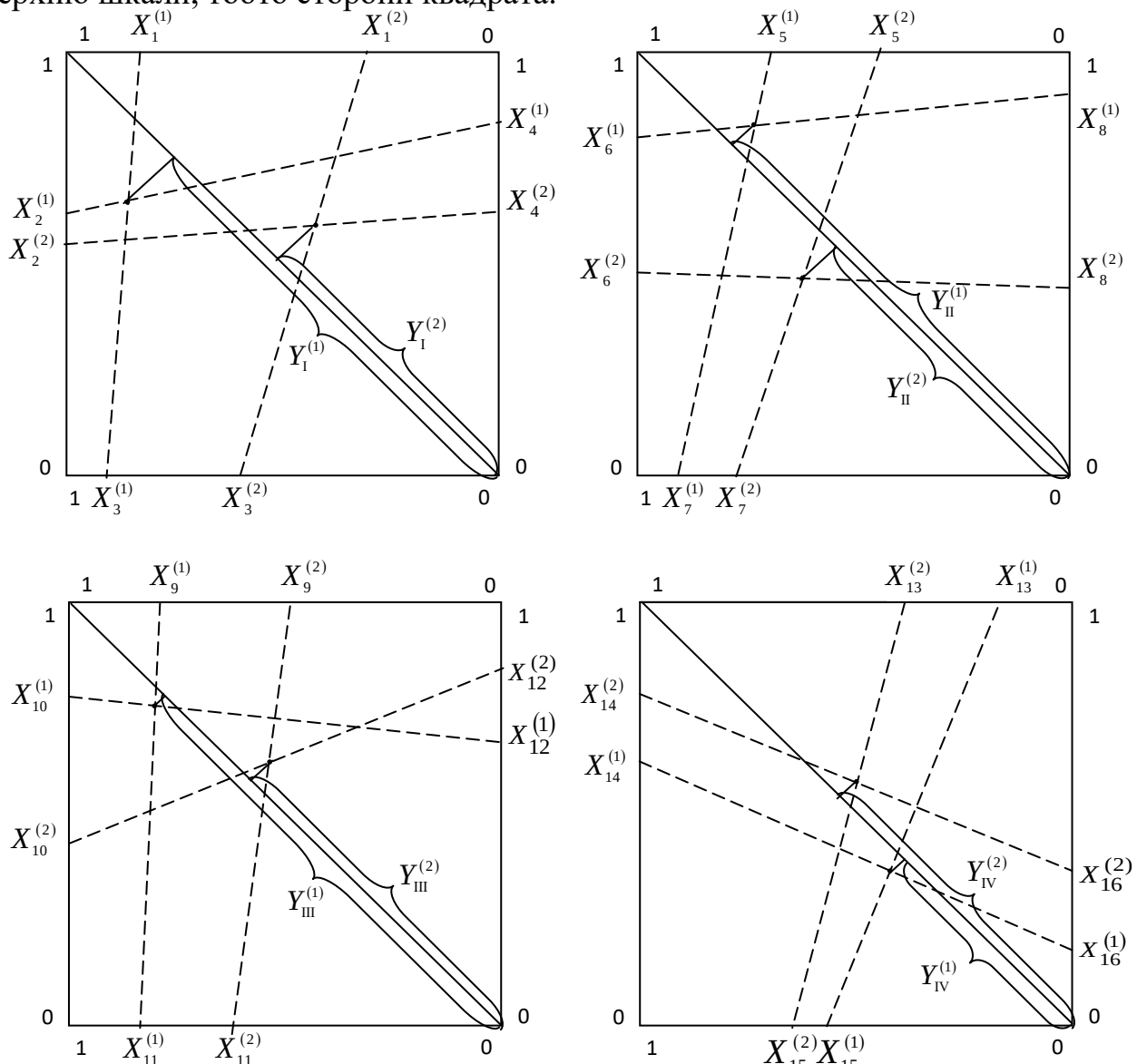
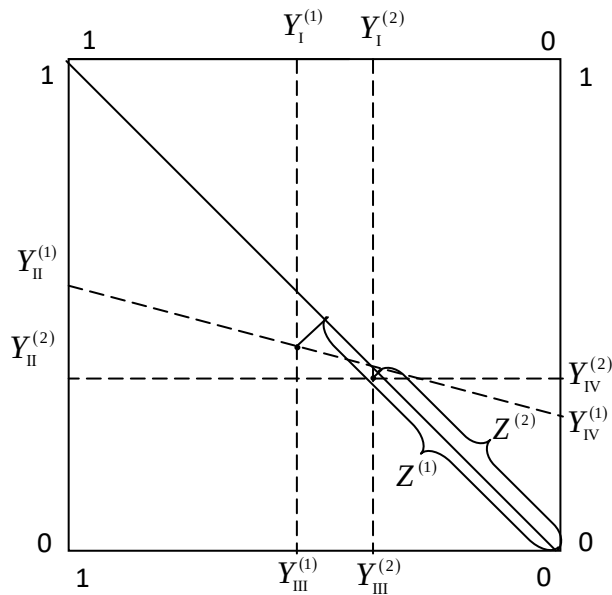

Рис. 3.9. Групові графіки множинних факторів для визначення узагальнених показників якості інвестування в рамках ДПП

Далі, виконуючи для обох напрямків ДПП процедуру побудови, що є описаною вище, отримуємо чисельні значення найбільш загальних показників якості кожного з альтернативних напрямків ДПП. Кращим є той напрямок ДПП, для якого цей загальний показник якості має найбільшу величину Z з двох альтернативних, а саме:

$$Z_{\text{opt}} = \max_j [Z^{(1)}, Z^{(2)}] = Z^{(1)}.$$

Рис. 3.10. Інтегральний графік для визначення модулів векторів інтегральних показників якості напрямків ДПП

Далі (відповідно до наведеного прикладу побудови, який має лише ілюстративне призначення) визначимо кращий (по узагальненому показнику якості) напрямок ДПП у відсотках від ідеально можливого (якогось еталонного) значення, рівного 100%. Результати зіставлення (див. точки на діагоналі мал. 2):

- північно-східний напрямок ДПП $Z^{(1)} = 47\%$;
- північно-західний напрямок ДПП $Z^{(2)} = 32\%$.

Отримані дані зіставлення дозволяють визначити (по різниці рівнів узагальнених відносних показників якості напрямків інвестування у рамках ДПП) більш кращий вектор ДПП з двох у вигляді:

$$J = \{\text{Пів. - Сх.}; \text{Пів. - Зах.}\} \rightarrow \text{Північно-східне.}$$

Необхідно відзначити, що застосування запропонованого методу багатofакторного порівняння і вибору кращого варіанту з альтернативних, по-перше, не вимагає однієї розмірності суттєвих параметрів. Операція нормування параметрів у вигляді (2) перед побудовою графіків множинних

факторів дозволяє вирішувати задачу при довільній розмірності і змісті цих параметрів. По-друге, вихідні параметри, які характеризують альтернативи, не обов'язково повинні характеризувати їх з позитивної сторони, тобто окремі з них можуть відображати і негативну якість альтернатив. У цьому випадку необхідно застосувати додаткову процедуру модифікування параметрів, замінивши кожен такий параметр його зворотною величиною. Природно, при цьому необхідно змінити початкову назву такого параметра, з тим щоб воно мало сенс, при якому збільшення його чисельного значення завжди бажано. По-третє, якщо необхідно порівнювати не 2, як у наведеному прикладі, а декілька, наприклад, n альтернативних напрямків ДПП, то наведена тут процедура попарного порівняння повторюється по числу сполучень з n по 2.

Слід враховувати також, що вихідний перелік приватних показників якості альтернативних варіантів ДПП може бути іншим, а кількість параметрів необов'язково має дорівнювати шістнадцяти. Їх початкова кількість може бути довільною. Однак, при цьому оператор, який вирішує завдання або готує рішення, повинен заздалегідь виконати обов'язкову умову: кількість врахованих в процесі побудови параметрів завжди повинно дорівнювати шістнадцяти, тому значення відсутніх параметрів до числа параметрів, рівного 16-ти, необхідно замінити одиницями.

Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок, що в умовах глобальної фінансово-економічної кризи уряд має збільшити регулювання економіки. Двома основними механізмами урядів у фінансуванні проєктів, які б створили нові робочі місця, є закордонні займи, інвестиції, емісія грошей, взаємодія держави з приватним сектором.

Але для того, щоб початі програми не лише зменшили безробіття та збільшили попит у короткостроковому періоді, а й призвели до позитивних тенденцій у довгостроковому розрізі, розпочаті проєкти мають відповідати

стратегії розвитку держави. Саме тому в країні та регіонах проходять масштабні реформи, проекти в галузі інфраструктури.

Інфраструктура – сукупність будівель, систем та служб, необхідних для функціонування галузей матеріального господарства. В основному, спорудження чи реконструкція об'єктів інфраструктури потребує значних капітальних затрат. Іншим чинником, що гальмує інвестування в об'єкти інфраструктури, є традиційно низька норма окупності таких інвестицій. Два вищезазначених фактори суттєво вплинули на те, що навіть розвинуті країни на даний момент мають застарілу інфраструктуру, що потребує реновації.

На нашу думку, доречним була запропонована методика на основі вже існуючого метода багатofакторного графіко-аналітичного вирішення задачі зіставлення модулів векторів обсягів інвестицій, з метою вибору одного з двох альтернативних напрямків за сукупністю безлічі видів інвестування в рамках державно-приватного партнерства.

Для забезпечення об'єктивного зіставлення альтернативних варіантів ДПП та вибору прийнятного в умовах необхідного кількісного обліку безлічі факторів, що характеризують існуючі в регіоні народногосподарські та культурологічні проблеми, як правило, потребують оперативної підготовки обґрунтованих рішень осіб, які приймають рішення, причому з урахуванням оцінки переваг сторін, що інвестують в умовах ДПП. Все це вимагає розробки і застосування технологічно нескладних методів для порівняння альтернатив та оцінки переваг конкретного варіанту інвестування в межах ДПП.

Застосування графіків множинних факторів в умовах багатокритеріальних задач прийняття рішень дозволяє (після розбиття факторів на функціонально однорідні групи, подальшого нормування та ранжирування параметрів; обсягів інвестицій з урахуванням їх важливості, що кількісно характеризують ці фактори), здійснювати монотонні перетворення величин і дозволяє зводити багатокритеріальну задачу до

однокритеріальної. Особливо гострою ця проблема є в Україні через політичну нестабільність. Іншою проблемою є те, що успішна робота певних галузей інфраструктури потребує спеціальних знань та вмінь.

Часто ці навички становлять різницю між вдалим проектом, що сам себе окупує, та невдалим проектом, який постійно потребує додаткових капіталовкладень. Іноді держава не володіє необхідним рівнем вмінь та знань для реалізації складного інфраструктурного проекту і залучає до керування проектом приватного партнера. Для інвестора моделі ДПП привабливі гарантіями, які їм може надати держава в реалізації проекту.

Можливість надання таких переваг була однією з причин появи нової форми співпраці між державою та інвесторами – ДПП, адже існує частка інвесторів, які замість вкладання коштів у дуже прибуткові проекти мають на меті максимально мінімізувати інвестиційний ризик.

Іншою причиною розвитку ДПП в світі можна назвати значні інституційні зміни, що відбулися за останнє десятиріччя в галузях, які раніше перебували у державній власності чи державному управлінні (електроенергетика, дорожнє господарство, залізничний транспорт, комунальне господарство, трубопровідний транспорт тощо).

Запропоновано концепцію вдосконалення процесу регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні на національному та регіональному рівнях, основні положення якої відображено в концептуальній схемі, за якою можна окреслювати перспективи державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні на найближче майбутнє.

Основними ідеями концепції вдосконалення процесу державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності є:

- підвищення рівня та якості життя громадян, сталий розвиток країни;
- удосконалення ДПП в інвестиційній діяльності з використанням інноваційних технологій;

- використання перспективного зарубіжного досвіду регулювання державно-приватного партнерства;
- інвестиційна привабливість країни,;
- сприятливий інвестиційний режим.

Здійснення державного регулювання інвестиційної діяльності спирається на загальнодержавні та регіональні програми економічного розвитку, державний і місцеві бюджети й передбачені в них обсяги державного фінансування інвестиційної діяльності.

Практичний концепт передбачає:

- спрямування ДПП в: залізничний транспорт, авіа-, автотранспорт, автомобільні дороги, порти, гірничо-металургійний комплекс, будівництво, житлово-комунальне господарство, сільське господарство;
- забезпечення державної експертизи інвестиційних проєктів; створення сприятливого інвестиційного клімату;
- розвиток системи захисту інвестиційних капіталів інвесторів.

На регіональному рівні практичний концепт передбачає: створення координаційних регіональних центрів ДПП та регіональних координаційних рад з питань державно-приватного партнерства.

Організаційно-методичний – охоплює ідентифікацію визначення корисності й ризиків прийняття рішень у сфері державно-приватного партнерства в регіоні; вдосконалення методичних засад та організаційно-структурних механізмів управління реалізації цільових програм на основі ДПП регіонального рівня; усунення міжгалузевої складності змісту цільових програм на засадах державно-приватного партнерства та регулювання їхньої реалізації в регіоні.

Пріоритетними напрямками державної політики щодо державно-приватного партнерства та інвестиційних проєктів на національному рівня визначено: регулювання розвитку стратегічних напрямів розбудови об'єктів екологічної інфраструктури через упровадження механізмів державно-

приватного партнерства і концентрації інвестиційних ресурсів (інвестиції в будівництво сміттєпереробних заводів; впровадження нових технологій в розвиток економіки та соціальної інфраструктури; впровадження антимонопольних заходів у державно-приватному партнерстві в контексті інвестиційної діяльності; забезпечення ресурсно-екологічної безпеки держави.

На регіональному рівні: інвестування розвитку інфраструктури, медицини, освіти, культури, туризму; вдосконалення управлінських механізмів ДПП сільській місцевості; активізація інвестиційного попиту за рахунок збільшення державних витрат і зменшення податків; зниження процентної ставки за кредит; збільшення грошової маси.

У концептуальній схемі вдосконалення регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні на національному та регіональному рівнях окреслено переваги державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності; посилення менеджменту в реалізації проектів; вплив на формування регуляторної бази державно-приватного партнерства в країні;

– впровадження інноваційних технологій; підвищення фінансової забезпеченості та якості виконання суспільно значущих проектів; зниження рівня корумпованості; збільшення рівня прозорості ведення бізнесу.

Здійснення цього процесу спирається на загальнодержавні та регіональні програми економічного розвитку, державний та місцеві бюджети й передбачені в них обсяги державного фінансування інвестиційної діяльності.

Державне регулювання інвестиційної діяльності ґрунтується на активізації та стимулюванні інвестиційних процесів, забезпеченні умов інвестиційної діяльності та контролі за здійсненням цього процесу всіма інвесторами. Упродовж останніх років Україна значно вдосконалила умови для розвитку державно-приватного партнерства (оновлено нормативно-

правове та інституційне забезпечення державно-приватного партнерства, впроваджуються практичні заходи щодо організації взаємодії держави та бізнесу в інвестиційній діяльності тощо). Зауважується, що причинами невдач у здійсненні державної підтримки державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності є нестабільність системи регулювання умов інвестиційної діяльності, що потребує постійного коригування відповідно до соціально-економічної ситуації та інвестиційної активності учасників проєкту.

Запропоновано метод прогнозування іноземних інвестицій, заснований на побудові ймовірнісної моделі, що адекватно враховує узагальнені чинники, які перешкоджають інвестуванню та отримання експериментальних даних про кількість інвестицій в ретроспективному інтервалі часу (2001–2018 рр.) на прикладі Одеської області.

Запропонована концептуальна схема вдосконалення регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні на національному та регіональному рівнях може сприяти прогнозуванню очікуваної динаміки інвестування, якої можна досягти в певний проміжок часу й визначити конкретний рік з цього інтервалу, коло може бути досягнуто заданого обсягу прямих іноземних інвестицій.

Стратегія дій, побудована на основі цієї схеми, може бути ефективною, якщо механізм, що породжує процес на ретроспективному та перспективному інтервалах часу повинен бути незмінним або узгодженим з тим, який кореговано згідно з досвідом експертів. За сприятливих і привабливих інвестиційних умов реалізація дій практичного концепту слугуватиме збільшенню іноземних інвестицій у вітчизняні проєкти. Акцентується увага на значенні державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності на основі інновацій.

Висновки до третього розділу

На основі проведеного дослідження окреслено перспективи регулювання ДПП в інвестиційній діяльності в Україні; запропоновано концепцію вдосконалення процесу регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні на національному та регіональному рівнях, основні положення якої відображено в концептуальній схемі, за якою можна окреслювати перспективи державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні на найближче майбутнє.

Основними ідеями концепції є: підвищення рівня та якості життя громадян, сталий розвиток країни; удосконалення ДПП в інвестиційній діяльності з використанням інноваційних технологій; використання перспективного зарубіжного досвіду регулювання ДПП; інвестиційна привабливість країни, сприятливий інвестиційний режим. Здійснення державного регулювання інвестиційної діяльності спирається на загальнодержавні та регіональні програми економічного розвитку, державний і місцеві бюджети й передбачені в них обсяги державного фінансування інвестиційної діяльності.

Запропоновано метод прогнозування іноземних інвестицій, заснований на побудові ймовірнісної моделі, що адекватно враховує узагальнені чинники, які перешкоджають інвестуванню, та отримання експериментальних даних про кількість інвестицій у ретроспективному інтервалі часу (2001–2018 рр.) на прикладі Одеської області.

Акцентується на необхідності розробки нових інструментів для визначення напрямів стабільного регіонального розвитку. У цьому контексті актуалізовано значення наявності інформації про обсяги, прогнозування та стабільність інвестицій (у тому числі іноземних) на перспективу.

У розділі використано матеріали публікацій автора: [96], [97], [98], [100].

ВИСНОВКИ

У ході дослідження досягнуто поставлену мету та одержано результати, що дають змогу сформулювати висновки.

1. Розкрито сутність понять «державно-приватне партнерство» та «державне регулювання інвестиційної діяльності»; висвітлено зарубіжний досвід регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності й визначено перспективи його використання в Україні; окреслено нормативно-правові засади та принципи реалізації державно-приватного партнерства в умовах розвитку інвестиційної діяльності. Під поняттям «державно-приватне партнерство» розуміють, з одного боку, систему відносин держави й бізнесу, що широко використовують як інструмент економічного й соціального розвитку на міжнародних, національних, регіональних, місцевих рівнях; з іншого – конкретні проєкти суспільного значення, які реалізуються спільно державою та бізнесом. Запропоновано авторські дефініції понять: «державно-приватне партнерство» – особливий механізм виконання державних цільових програм, сутність якого полягає в юридично оформленому взаємовигідному конструктивному співробітництві держави та бізнесу на довгостроковій основі з метою реалізації суспільно значущих інвестиційних проєктів, що сприяють вирішенню економічних і соціальних завдань національного й регіонального масштабів, які спрямовані на концентрацію зусиль для забезпечення переходу до сталого розвитку країни, на умовах рівноправного розподілу відповідальності, видатків, ризиків, отриманих результатів; «державне регулювання інвестиційної діяльності» – комплексний конструкт функціональних компонентів, що забезпечують прогнозування, планування та програмування розвитку національної економіки й окремих її структурних елементів із залученням позабюджетних коштів українських та іноземних інвесторів; розробку й

аналіз інвестиційних проєктів; державну експертизу державних, міждержавних і регіональних інвестиційних проєктів та програм.

2. Висвітлено зарубіжний досвід регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності й визначено перспективи його використання в Україні. Охарактеризовано досвід ДПП в інвестиційній діяльності Великобританії, США, Німеччині, Польщі, Франції, Канаді, Нідерландів, Італії, Японії, Китаї тощо. Визначено перспективи використання зарубіжного досвіду ДПП в інвестиційній діяльності в українській практиці, зокрема: інтеграцію суб'єктів бізнесу в громадське життя шляхом його безпосереднього залучення до реалізації соціально значущих проєктів; підвищення якості надаваних товарів і послуг завдяки посиленню державного контролю; зниження соціальної напруги й негативного ставлення до бізнесу з боку населення за допомогою визнання його внеску у вирішення соціальних проблем тощо.

3. Окреслено нормативно-правові засади та принципи реалізації державно-приватного партнерства в умовах розвитку інвестиційної діяльності. Державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється згідно з Конституцією України; Законами України: «Про державно-приватне партнерство», «Про інвестиційну діяльність», «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про цінні папери та фондовий ринок»; Указу Президента «Про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії»; Декрету КМУ «Про впорядкування діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, створених за участю державних підприємств». Відповідно до ч. 1 ст. 12 Закону України «Про інвестиційну діяльність», державне регулювання інвестиційної діяльності включає: пряме управління інвестиціями; регулювання умов інвестиційної діяльності; контроль за законністю здійснення інвестиційної діяльності всіма учасниками та інвесторами. Забезпечення нормативно-правового підґрунтя державного регулювання інвестиційної діяльності є важливою функцією

держави, якою охоплено прийняття законів і правил та контроль за їхнім виконанням.

4. Охарактеризовано механізм державного управління інвестиційними проєктами в Україні та обґрунтовано пріоритетні напрями реалізації інвестиційних проєктів; окреслено методи забезпечення державно-приватного партнерства та пріоритетні напрями реалізації інвестиційних проєктів. Систематизовано чинники поступу державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні (рівень загального науково-технічного розвитку країни; структура економіки та завдання щодо її вдосконалення; ефективність державного управління й фінансові можливості; ефективність використання основних виробничих органів; ступінь розвитку інститутів ринкової інфраструктури тощо). Зазначено, що ефективному управлінню інвестиціями в соціально значущі проєкти країни з державних і приватних джерел перешкоджає традиційна розбіжність планових та фактичних (реалізованих) обсягів інвестицій, насамперед через «ініціативу на місцях», що зумовлено систематичною неузгодженістю між наявними та необхідними ресурсами, неефективним управління проєктами в умовах невизначеності випадкового, а також антагоністичного характеру через різні сили, які протидіють у країні. Сутність державного регулювання інвестиційної діяльності полягає в управлінні державними інвестиціями; регулюванні умов інвестиційної діяльності й контролі за її здійсненням усіма інвесторами та учасниками державно-приватного партнерства. Розглянуто основні показники розвитку державно-приватного партнерства в Україні порівняно з іншими державами.

5. Розроблено й теоретично обґрунтовано концепцію вдосконалення процесу регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні на національному та регіональному рівнях, провідні положення якої відображено в концептуальній схемі й основними ідеями якої є: підвищення рівня та якості життя громадян, сталий розвиток країни;

удосконалення ДПП в інвестиційній діяльності на основі інноваційних технологій; використання перспективного зарубіжного досвіду регулювання ДПП; інвестиційна привабливість країни, сприятливий інвестиційний режим. Схема ґрунтується на чотирьох концептах: теоретико-методологічному, правовому, організаційному, методичному, – у межах яких визначено домінанти інституціонального забезпечення, пріоритетні напрями державної політики щодо ДПП та інвестиційних проєктів на національному та регіональному рівнях. У схемі передбачено створення координаційних регіональних центрів ДПП і регіональних координаційних рад з питань ДПП та усунення міжгалузевої складності змісту цільових програм на засадах ДПП у регіоні; окреслено переваги державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності.

6. Визначено перспективи взаємодії організаційної структури державно-приватного партнерства на регіональному рівні в контексті інвестиційно-інноваційної політики держави та запропоновано нові підходи до державного управління інвестиційними проєктами в Україні, обґрунтовано практичні рекомендації щодо його вдосконалення. Виокремлено основні перешкоди на шляху залучення іноземних інвестицій у розвиток економіки України: недосконалість системи державного регулювання цим процесом; нестабільність політичної ситуації в країні; корупція; відсутність чіткої правової системи для залучення іноземних інвестицій у межах ДПП; нестабільність економічної та податкової політики; низький рівень доходів громадян; недостатньо розвинута інфраструктура бізнесу. Обґрунтовано пропозиції щодо підходів до державного управління інвестиційними проєктами в Україні та вдосконалення державно-приватного партнерства на основі інноваційних технологій, зокрема вдосконалення організаційно-структурних механізмів управління інвестиційними програмами міжгалузевої складності; спрямування інвестицій у будівництво сміттєпереробних заводів; упровадження нових технологій у розвиток

економіки та соціальної інфраструктури; упровадження антимонопольних заходів у межах державно-приватного партнерства в контексті інвестиційної діяльності; забезпечення ресурсно-екологічної безпеки держави; удосконалення управлінських механізмів державно-приватного партнерства в сільській місцевості тощо.

Отримані результати дисертаційної роботи не вичерпують усіх аспектів порушеної проблеми, що відкриває перспективи для нових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авксентьев М. Ю. Державно-приватне партнерство як сучасний механізм залучення інвестицій в інфраструктурні галузі України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03. Київ, 2010. 20 с.
2. Алавердян Л. М. Становлення і розвиток державно-приватного партнерства у вугільній промисловості України : автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.03. Донецьк, 2011. 20 с.
3. Антонова З. Г. Партнерство государства и частного корпоративного бизнеса как фактороустойчивого развития национальной экономики. *Известия Томского политехнического университета. Социально-экономические и гуманитарные науки*. 2006. № 3. Т. 309. С. 86–92.
4. Батуріна М., Луков В. Ринок: сутність, основні поняття і структура. Київ, 2005. 384 с.
5. Бачо Р. Й. Інституційні аспекти впровадження державно-приватного партнерства на ринках небанківських фінансових послуг України. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки*. 2017. Вип. 33. С. 321–332.
6. Берсуцкий Я. Г., Лепа Н. Н., Берсуцкий А. Я. Принятие решений в управлении экономическими объектами: методы модели. Донецк : ИЭП НАН Украины. ООО «Юго-Восток, Ltd», 2002. 2276 с.
7. Бинкин Б. А., Черняк В. И. Эффективность управления: наука и практика. Москва : Наука, 1992. 277 с.
8. Біла І. С., Іллічова Е. І. Світовий досвід державно-приватного партнерства. *Глобальні та національні проблеми економіки. Серія: Економіка та управління національним господарством*. 2018. Випуск 21. С. 126–129. URL: https://otherreferats.allbest.ru/international/01054114_0.html (дата звернення: 14.05.2019)..

9. Білоус А. О. Світовий досвід впровадження системи державно-приватного партнерства в Україні. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2013. Вип. 112(2). С. 299–306. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2013_112%282%29__38 (дата звернення: 21.03.2020).

10. Блех Ю., Гетце У. Инвестиционные расчёты. Пер. с нем. Калининград, 1997. 450 с.

11. Бовсунівська І. В. Публічно-приватне партнерство як об'єкт теоретичних досліджень у сфері публічного управління. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2019. № 2. Том 30 (69). С. 7–12.

12. Богдан І. В. Переваги та ризики участі іноземних інвесторів у проектах публічно-приватного партнерства. *Економіка і прогнозування*. 2013. № 2. С. 43–54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2013_2_6 (дата звернення: 27.11.2019).

13. Бодров В.Г. Державне управління модернізаційними процесами в економіці України. *Аналітика і влада* : журн. експерт.-аналіт. матеріалів і наук. пр. Ін-ту пробл. держ. упр. та місц. самоврядування Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ : НАДУ. 2012. № 6. 284 с. С. 12–132.

14. Бодров В. Г. Державне управління у сфері інвестицій та інновацій : навч.-метод. матеріали / В. Г. Бодров, О. М. Соколова ; уклад. М. Т. Солоха. — Київ : НАДУ, 2013. 52 с.

15. Бондар Н. М. Сутність механізму державно-приватного партнерства та його місце у підтримці розвитку туризму в Україні. *Економіка та управління на транспорті*. 2015. Вип. 1. С. 30–34.

16. Брайловський І. А. Мета і зміст державно-приватних партнерств. *Технологический аудит и резервы производства*. 2014. № 1(5). С. 52–54.

17. Брайловський І. А. Державно-приватне партнерство: методологія, теорія, механізми розвитку партнерства : автореф. дис. ... докт. екон. наук:

спец. 08.00.01. Харків, 2015. 40 с.

18. Брайловський І. А. Державне управління ризиками проектів державно-приватного партнерства. *Інноваційна складова сучасної економічної динаміки* : колективна монографія / за ред. В. Ф. Беседіна, А. С. Музиченка. Уманський державний педагогічний університет. Умань : ФОП Жовтий О.О. 2013. С. 288–291.

19. Брайловський І. А. Державно-приватне партнерство: методологія, теорія, механізми розвитку : автореферат дис. ... докт. екон. наук. Харків, 2015, 40 с.

20. Брайловський І. А. Моделі і механізми державно-приватного партнерства: реалізація в Україні : монографія. Донецьк : ТОВ «Східний видавничий дім», 2014. 376 с.

21. Брайловський І. А. Сучасні теорії державно-приватного партнерства. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2012. Вип. 24. Маріуполь : ДВНЗ «Приазов. держ. техн. ун-т». С. 49–54.

22. Брусільцева Г. М. Аналіз тенденцій розвитку державно-приватного партнерства в туристичній галузі України. *Європейські перспективи*. 2015. Вип. 6. С. 26–31.

23. Вайсман В. Я. Особливості застосування державно-приватного партнерства у сфері підприємництва: ризики та їх мінімізація. URL: http://www.rusnauka.com/16_NPRT_2014/Gosupravlenie/3_170665.doc.htm (дата звернення: 07.05.2020).

24. Вайсман В. Я. Теоретичні засади розвитку системи державного управління як чинника еволюції державно-приватного партнерства. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2012. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2012_10_17 (дата звернення: 19.10.2018).

25. Валентюк І., Сич Н., Сухенко В. Регіональна інфраструктура: сучасний формат та інструменти розвитку. URL:

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:FrFVOAU6PwkJ:nbuu.gov.ua/j-pdf/znpnadu_2010_1_17.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ee (дата звернення: 03.12.2019).

26. Варнавский В. Г. Альянс на неопределенный срок. *ФельдПочта*. 2004. № 29. С. 5–11.

27. Варнавский В. Г. Государственно-частное партнерство в недвижимости что это такое? *Недвижимость и инвестиции. Правовое регулирование* : электрон. журн. 2009. № 4 (41). URL: http://dpr.ru/journal/journal_39_14.htm (дата звернення: 10.05.2019).

28. Варнавский В. Г. Мировой кризис и рынок инфраструктурных проектов. *Мировая экономика и международные отношения*. 2010. № 1. С. 30–42.

29. Варнавский В. Партнерство государства и частного сектора. Москва : Наука, 2005. 260 с.

30. Варченко О. М., Липкань О. В. Методичні підходи до оцінки інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. URL: http://ie.at.ua/IE_2016/InnEko_3-4_2016.pdf (дата звернення: 15.09.2018)..

31. Вдовенко Ю. С. Інструментарій приватно-державного партнерства в місцевому соціально-економічному розвитку. *Теорія та практика державного управління* : зб. наук. пр. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2009. Вип. 3. С. 167–172.

32. Велков В. Державно-приватне партнерство як механізм взаємодії влади та бізнесу. *Актуальні проблеми Державного управління* : зб. наук. праць. 2010. Вип. 3 (43). Т. 2. С. 38–41.

33. Вилисов М. В. Государственно-частное партнерство: политико-правовой аспект. *Власть*. 2006. № 7. С. 12–17.

34. Вініченко І. І., Сидоров І. П. Організаційно-економічний механізм управління інвестиційним процесом в аграрному виробництві. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/18_2017/3.pdf (дата звернення: 04.07.2019).

35. Волощук І. В. Дослідження сутності державно-приватного партнерства та передумов його впровадження в Україні. *Економіка і організація управління*. 2014. Вип. 3–4. С. 51–55.
36. Гарлицька Д.А. Фінансові механізми екологізації глобального розвитку. URL: http://www.confcontact.com/20110225/ek8_garlic.htm (дата звернення: 26.04.2019)..
37. Гафт М. Г. Принятие решений при многих критериях. Москва. 1979. 67 с.
38. Гой І. В., Смелянська Т. П. Підприємництво : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 368 с.
39. Господарський кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
40. Государственно-частное партнерство в научно-инновационной сфере : монография / под ред. А. К. Казанцева, Д. А. Рубвальтера. Москва, 2011. 330 с.
41. Государственно-частное партнерство: пути совершенствования законодательной базы / под ред. Зверева А. А. Москва, 2009. С. 244.
42. Гриценко А., Соболев В. Ринкова інфраструктура: суть, функції, будова. *Економіка України*. 1998. № 4. С. 18–26.
43. Дегтяр О. А. Державно-приватне партнерство у розвитку соціальної інфраструктури в умовах розбудови громадянського суспільства. *Економіка та держава*. 2014. № 1. С. 98–101.
44. Дегтяр О. А. Особливості застосування технологій в управлінні інноваційними проектами. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління*. 2017. Вип. 1. С. 105–113.
45. Делмон Дж. Государственно-частное партнерство в инфраструктуре : практическое руководство для органов государственной власти. *Консультативный офис по участию частного сектора в*

инфраструктуре (PPIAF). 2010. URL: http://www.ppiaf.org/sites/ppiaf.org/files/publication/Jeff%20Delmon_PPP_russian.pdf (дата звернення: 07.03.2018).

46. Демішкан В. Перспективи дорожнього будівництва із застосуванням механізмів державно-приватного партнерства. URL: <http://investukr.com.ua/get-news/485> (дата звернення: 07.05.2020).

47. Дем'янчук Б. О., Косарєв В. М. Узагальнена модель процесу функціонування системи інвестування регіонального розвитку. *Академічний огляд*. Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля. 2014. № 1 (40). С. 24–31.

48. Дем'янчук Б. О., Косарєв В. М. Модель прогнозування реалізуємості варіантів інвестування у сферу виробництва. *Європейський вектор економічного розвитку*. Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля. 2014. 2 (17). С. 60–69.

49. Державно-приватне партнерство в системі регулювання економіки: монографія / [Єфименко Т. І., Черевиков Є. Л., Павлюк К. В. та ін.]; за заг. ред. чл.-кор. НАНУ Т. І. Єфименко; НАН України, Ін-т екон. та прогнозів. Київ, 2012. 372 с.

50. Джерела та механізм фінансування місцевого економічного розвитку : навчальний посібник. Київ : Центр громадської експертизи, Проект «Місцевий економічний розвиток міст України», 2013. 176 с.

51. Досвід та перспективи впровадження державно-приватних партнерств в Україні та за кордоном / Б. О. Винницький, М. І. Лендєл, Б. .П. Онищук та ін. Київ : «К. І. С.», 2008. 146 с.

52. Друкер П. Управление, нацеленное на результаты : Пер. с англ. Москва : Технологическая школа бизнеса, 1994. 510 с.

53. Дубок І. П. Державно-приватне партнерство як механізм формування та реалізації культурної політики в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02. Київ, 2017. 20 с.

54. Дубок І. П. Історичний досвід державно-приватного партнерства. *Державне управління: теорія та практика*. 2014. № 2. С. 4–11.
55. Дутко Н.Г. Європейський досвід державно-приватного партнерств. *Державне управління : теорія та практика [електронне фахове видання]*. 2010. № 11. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals>.
56. Екологоорієнтоване логістичне управління виробництвом: монографія / Є. В. Мішенін, І. І. Коблянська, Т. В. Устік, І. Є. Ярова ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. Є. В. Мішеніна. Суми : ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2012. 248 с.
57. Економічна енциклопедія : у 3 т. Т. 2 / редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ, 2001. 848 с.
58. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.
59. Єрмілов С. Ф. Формування механізмів державно-приватного партнерства в науково-інноваційній сфері України : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02. Запоріжжя, 2012. 20 с.
60. Жаліло Я. А., Кімова І. М., Ляпін Д. В. Економічний діалог: партнерство заради прогресу. Я. А. Жаліло, І. М. Кімова, Д. Ляпін Київ, 2007. URL: <http://www.niss.gov.ua/Tables/80207/003/htm> (дата звернення: 06.09.2018).
61. Жук В. П. Формування механізмів розвитку державно-приватного партнерства в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02. Київ, 2013. 20 с.
62. Зарубіжний досвід державно-приватного партнерства і можливість його адаптації в Україні / О. О. Шутаєва, В. В. Побірченко, М. О. Грищенко. *Економіка: теорія та практика*. 2015. № 1. С. 47–54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econom_2015_1_9 (дата звернення: 25.12.2018)..

63. Заскалкін А. С. Механізми розвитку державно-приватного партнерства на регіональному рівні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02. Харків, 2017. 20 с.

64. Захарова С. Г. Державно-приватне партнерство в системі регулювання туристичної галузі України : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02. Запоріжжя, 2009. 22 с.

65. Захарін С. В., Данченко Л. Г., Усенко Ю. В. Державно-приватне партнерство як перспективний інструмент реалізації інтеграційної стратегії розвитку підприємства (на прикладі сфери туризму і курортів). *Економічний вісник університету*. 2016. Вип. 29 (1). С. 89–97.

66. Земельний кодекс України (із змінами, внесеними згідно із Законами № 2905-III від 20.12.2001 № 1116-IX від 17.12.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 27.12.2020)..

67. Зовнішньоекономічна діяльність. Сайт Головного управління статистики в Одеській області. URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 07.05.2020).

68. Інноваційна складова сучасної економічної динаміки : колективна монографія / за ред. В. Ф. Беседіна, А. С. Музиченка. Уманський державний педагогічний університет. Умань : ФОП Жовтий О.О., 2013. С. 288–291.

69. Іщенко Т. М. Організація бюджетного контролю цивільного будівництва в проектах державно-приватного партнерства : автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04. Київ, 2015. 24 с.

70. Калінько І. В., Гончаренко Н. В. Державно-приватне партнерство: зарубіжний досвід та перспективи реалізації в Україні. *Науковий вісник Полісся*. 2015. Вип. 1. С. 15–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvp_2015_1_4. https://otherreferats.allbest.ru/economy/00792637_0.html/ (дата звернення: 11.06.2019).

71. Канова О. А. Основні аспекти державно-приватного партнерства. *Управління розвитком*. 2011. № 21 (118). С. 147–150.

72. Кацан А. М. Тенденції та пріоритети інвестиційної діяльності. Інноваційна економіка. 2018. №9–10. URL: nneco.org/index.php/inneco.ua/article/view/355/0 (дата звернення: 10.12.2019)..

73. Киртока М. П. Протидія ризикам при реалізації проектів концесії в Україні. *Інвестиції: практика та досвід. Серія: Державне управління*. 2019. № 22. С. 112–116.

74. Киян Є. Прогрес, регрес чи статус-кво: економічні підсумки та перспективи України. *WDM Chrematistic* : електронний журнал. 2019. № 219. 64 с. URL: <http://www.afo.com.ua/doc/WDM-Chrematistic-2019-01-20.pdf> (дата звернення: 07.05.2020).

75. Клевцевич Н. А. Формування інституціональних умов партнерства приватного та державного секторів у комунальному господарстві України (на прикладі підприємств водопровідно-каналізаційного господарства) : автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.03. Одеса, 2011. 20 с.

76. Ковальова О. М. Венчурне фінансування на засадах державно-приватного партнерства : автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.08. Одеса, 2015. 20 с.

77. Ковбасюк Ю. В. Державне управління : навчальний посібник. Том 1. Київ ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. 564 с.

78. Кожем'якіна М. М. Інвестиційне забезпечення як основа розвитку аграрної економіки України. *Економіка АП*, 2009. № 12. С. 68–73.

79. Конституція України : Закон України. Документ 254к/96-ВР. Редакція від 01.01.2020, підстава: 27-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (дата звернення: 07.05.2020).

80. Концева В. В. Бібик Ю. М. Особливості розвитку державно-приватного партнерства. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vntu_2013_28_33 (дата звернення: 19.10.2018).

81. Коровин Е. Кредитный риск проектов частно-государственного партнерства и механизмы поддержки. *Федеральные инструменты поддержки инвесторов : выступление на круглом столе 10 октября 2006 г.* URL: http://regionalistica.ru/project/investproject/fed_instr (дата звернення: 09.12.2018).

82. Кредісов А. І., Білоус А. О. Державно-приватне партнерство: світовий досвід та його використання в Україні. *Економіка України*. 2016. № 2(651). С. 4–15.

83. Круглов В. Державно-приватне партнерство як основа розвитку рекреаційно-туристичних кластерів. *Теорія та практика державного управління*. 2014. Вип. 4 (47). С. 211–219.

84. Круглов В. В. Розвиток державно-приватного партнерства в Україні: механізми державного регулювання : монографія. Харків, 2019. 252 с.

85. Круглов В. Територіальний маркетинг як інструмент розвитку державно-приватного партнерства. *Право та державне управління*. 2018. №1(30). Том 2. С. 86–91.

86. Куліков А. І. Концесія як форма реалізації спільних проектів держави і бізнесу. *Економіка та держава*. 2013. № 5. С. 117–119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2013_5_34 (дата звернення: 15.10.2018).

87. Курбатова М. В., Левин С. Н. Преобладание иерархического типа взаимодействия власти и бизнеса как проявление зависимости от предшествующего. *20 лет исследования QWERTY – эффектов от предшествующего развития* : интернет-конференция. URL: <http://www.ecsocman.edu.ru/db/msg/211519/print.html> (дата звернення: 12.08.2019).

88. Латинін М. А. Аграрний сектор економіки України: механізм державного регулювання : монографія. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006. 376 с.

89. Латинін М. А., Чернятін А. С. Інноваційні аспекти управління підприємствами аграрної сфери : монографія / за заг. ред. Т.М. Лозинської. Полтава : РВВ ПДАА, 2011. 171 с.

90. Литвиновська П. С. Аналіз факторів зростання інвестицій в розвиток регіону. *Сучасна регіональна політика: освіта, наука, практика* : матеріали підсумкової науково-практичної конференції за міжнародною участю (м. Одеса, 28 жовтня 2011 р.). Одеса, 2011. С. 263–264.

91. Литвиновська П. С., Дем'янчук Б. О., Косарев В. М. Метод оцінки реалізації варіантів інвестицій у безпечність країни в умовах невизначеності випадкового і антагоністичного характеру. *Інтеграція економічних та технічних процесів: сучасний стан і перспективи розвитку* : колективна монографія / за заг. ред. Л. М. Савчук. Харків : Діса плюс, 2015. С. 118–137.

92. Литвиновська П. С., Дем'янчук Б. О. Методика порівняльної оцінки реалізації варіантів використання інвестицій в умовах державно-приватного партнерства. *Ефективність державного управління* : зб. наук. пр. ЛРІДУ НАДУ. 2013. Вип. 1 (37). С. 183–191.

93. Литвиновська П. С., Дем'янчук Б. О. Методика моделювання корисності та ризику рішень щодо державно-приватного партнерства в умовах конкуренції. *Публічне адміністрування: теорія та практика* : електронний зб. наук. пр. ДРІДУ НАДУ. 2013. Вип. 1(9). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2013-01\(9\)/13lpsdpp.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2013-01(9)/13lpsdpp.pdf). *Особистий внесок здобувача: теоретичне обґрунтування методів моделювання корисності та ризику рішень щодо ДПП.*

94. Литвиновська П. С., Дем'янчук Б. О., Косарів В. М. Методичні основи оцінки ймовірності інвестування у безпеку країни в умовах невизначеностей. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2015. № 2 (19). С. 65–75. *Особистий внесок здобувача: висвітлення управлінського аспекту інвестування в безпеку держави.*

95. Литвиновська П. С. Державно-приватне партнерство як механізм

залучення бізнесу до розвитку регіону. *Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи* : матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Херсон, 7–9 жовтня 2010 р.). Херсон, 2010. С. 70–73.

96. Литвиновська П. С. Методика багатофакторного вибору вектора інвестиційного державно-приватного партнерства. *Європейський вектор економічного розвитку* : зб. наук. пр. Дніпропетровського ун-ту ім. Альфреда Нобеля. 2014. № 1 (16). С. 102–109.

97. Литвиновська П. С. Принципи державно-приватного партнерства: управлінський аспект. *Державне і муніципальне управління: теорія, методологія, практика* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 6–7 березня 2020 р.). Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2020. С. 48–51.

98. Литвиновська П. С. Прогнозування динаміки надходження інвестицій в розвиток регіону. *Актуальні проблеми державного управління* : зб. наук. пр. ОРІДУ НАДУ. 2012. Вип. 1 (49). С. 97–101.

99. Литвиновська П. С. Розвиток державно-приватного партнерства як механізм активізації інвестиційної діяльності. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку публічного управління* : матеріали Всеукраїнської підсумкової науково-практичної конференції за міжнародною участю (м. Одеса, 25 жовтня 2013 р.). Одеса, 2013. С. 312–313.

100. Литвиновська П. С. Специфіка державно-приватного партнерства: теоретико-методологічний аспект. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2020. № 5(33). С. 48–62.

101. Литвиновська П. С. Управлінські механізми впровадження державно-приватного партнерства. *Наука і вища освіта* : матеріали XXIX Міжнародної наукової конференції студентів і молодих учених (м. Запоріжжя, 11 листопада 2020 р.). Запоріжжя, 2020. С. 169–171.

102. Майорова Т. В., Крук В. В., Шевчук Я. В. Капітальні інвестиції: сутність та проблеми реалізації в кризових умовах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 21. С. 12–16. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2015/4.pdf (дата звернення: 12.02.2018).

103. Мерзлов, И. Ю. Международный опыт развития государственно-частного партнерства в экономически развитых странах: институциональный аспект. *Вестник Пермского университета. Серия: Экономика*. 2012. № 3. С. 75–81.

104. Мойсеєнко І. П. Інвестування: Навч. посіб. Київ : Знання, 2006. 490 с.

105. Музиченко А. С., Бержанір А. Л. Моделі взаємодії влади та бізнесу в умовах ринкової економіки. Сталій розвиток економіки : міжнародний науково-виробничий журнал. 201. №4. С. 24–28.

106. Мущинська Н. Ю. Дослідження сучасного стану розвитку відносин державно-приватного партнерства в Німеччині та Україні. *Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету*. 2011. Випуск 8 (30). С. 246–256.

107. Назаренко О. В., Гуцин А. А. Інвестиційне забезпечення агропромислового виробництва Сумського регіону. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 14. С. 19–23.

108. Національні та глобальні детермінанти економічного зростання України: наукова доповідь / за ред. І. М. Бобух; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». Київ, 2018. 390 с.

109. Новий словник іншомовних слів: близько 40 000 сл. і словосполучень / Л. І. Шевченко, О. І. Ніка, О. І. Хом'як, А. А. Дем'янюк; за ред. Л. І. Шевченко. Київ : АРІЙ, 2008. 672 с.

110. Новоселов А. С. Рыночная инфраструктура региона: проблема формирования и развития. Новосибирск : ЭКОР, 2006. 288 с.

111. Овсянникова Я. О. Фінансування проектів публічно-приватного партнерства : автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.08. Київ, 2014. 20 с.
112. Огаренко В. М. Державне регулювання діяльності вищих навчальних закладів на ринку освітніх послуг : монографія. Київ : Вид-во НАДУ, 2005. 328 с.
113. Озерной В. М., Гафт М. Г. Методология решения многокритериальных задач. *Многокритериальные задачи принятия решений* : сборник. Москва : Машиностроение. 1978. С. 14–17.
114. Озерчук О. В. Державно-приватне партнерство та активізація інвестиційної діяльності в Україні. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2013. № 2. С. 306–315.
115. Оленцевич Н. В., Ковальова О. В. Державно-приватне партнерство у розвинених країнах світу: досвід для України. *Економічний аналіз*. 2014. Том 15. № 1. С. 134–143.
116. Остапенко В. М. Формування фінансового потенціалу публічно-приватного партнерства в контексті фінансової політики держави автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Харків, 2015. 20 с.
117. Офіційний сайт Головного управління статистики Одеській області URL: www.od.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 11.12.2020).
118. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 11.12.2020).
119. Павлюк К. В., Павлюк С. М. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави. *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*. 2010. Вип. 17. С. 10–19.
120. Пакулін С. Л., Ципкін Ю. А., Пакуліна А. А. Розвиток державно-приватного партнерства в регіоні в умовах уповільнення темпів глобалізації економіки. *Траєкторія науки*. 2017. Т. 3. № 1. С. 409–423.

121. Пархомець М. К. Активізація інвестиційної діяльності в АПК. Інноваційна економіка, 2012. № 9 (35). С. 3–8.
122. Паспорт Одеської області. *Одеська обласна державна адміністрація*. URL: <https://oda.odessa.gov.ua/aboutodessa/pasport-oblasti>.
123. Перешкоди для інвестицій в Україну. *Європейська бізнес-асоціація*. Київ. 2006. Травень С. 12–13.
124. Полянська Н. О. Управління державно-приватним партнерством на ринку авіаційних перевезень : автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04. Київ, 2009. 20 с.
125. Попель Л. А. Державно-приватне партнерство ефективний інструмент інвестиційного розвитку регіонів. *Збірник наукових праць Буковинського університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Вип. 12. С. 121–127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpn_2016_12_15 (дата звернення: 10.11.2020).
126. Про Валютно-кредитну раду Кабінету Міністрів України : Указ Президента України № 932/2000 від 31 липня 2000 року (Із змінами, внесеними згідно з Указом Президента № 418/2019 від 20.06.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/97#Text> (дата звернення: 04.12.2020)..
127. Про впорядкування діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, створених за участю державних підприємств : Декрет КМУ. Документ 24-92, чинний, поточна редакція. Редакція від 05.08.2016, підстава – 1475-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/24-92>(дата звернення: 11.12.2019).
128. Про Державний інвестиційно-кліринговий комітет : Указ Президента України № 93/97 від 29 січня 1997 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/97#Text> (дата звернення: 11.12.2020).
129. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 року № 2404-17. URL:

<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2404-17> . (дата звернення: 11.12.2020).

130. Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 02 лютого 2011 р. № 389. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> . (дата звернення: 11.12.2020).

131. Про затвердження Державної програми розвитку внутрішнього виробництва : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.09.2011 № 1130. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 24.10.2019)..

132. Про затвердження Методики виявлення ризиків, пов'язаних з державно-приватним партнерством, їх оцінки та визначення форми управління ними : Постанова КМУ № 232-2011-п від 16.02.2011 (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 713 від 16.09.2015). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.02.2018).

133. Про затвердження Положення про проекти із пріоритетних напрямів соціально-економічного і культурного розвитку (національні проекти) : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.12.2010 р. № 1255. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 08.12.2019).

134. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 черв. 2006 р. № 1001. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.07.2020)..

135. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-20212027-t50820> (дата звернення: 07.05.2020).

136. Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю

іноземного інвестора : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.01.1997 № 112. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/112-97-п> (дата звернення: 11.12.2020).

137. Про затвердження Порядку повернення концесієдавцю об'єкта концесії після припинення дії концесійного договору : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 липня 2020 р. № 621. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.12.2020)..

138. Про затвердження Програми комплексного соціально-економічного розвитку м. Одеси на 2005–2015 роки : Постанова КМУ № 1604-2004-п від 30.11.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1604-2004-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.12.2020).

139. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України. Редакція від 15.08.2020, підстава – 808-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення: 16.10.2020).

140. Про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії : Указ Президента України. Документ 55/94, поточна редакція. Редакція від 15.03.2001, підстава – 2299-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55/94> (дата звернення: 17.11.20180)..

141. Про інвестиційну діяльність : Закон України. Редакція від 13.02.2021, підстава – 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення: 11.12.2020).

142. Про концесії : Закон України (закон втратив чинність на підставі Закону № 155-IX від 03.10.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-14> (дата звернення: 10.12.2020)..

143. Про концесію : Закон України (Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 3 жовтня 2019 року № 157-IX (який вводиться в дію з 1 лютого 2020 року) від 2 грудня 2020 року № 1024-IX.

URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T190155.html (дата звернення: 24.12.2020).

144. Про концесію на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг : Закон України (Закон втратив чинність на підставі Закону № 155-IX від 03.10.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1286-14> (дата звернення: 23.12.2019).

145. Про оренду державного та комунального майна : Закон України (Із змінами, внесеними згідно із Законами № 692-IX від 16.06.2020, ВВР, 2020, № 43, ст.371 № 810-IX від 21.07.2020; № 910-IX від 17.09.2020; № 1081-IX від 15.12.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-20> (дата звернення: 29.12.2020).

146. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України (із змінами, внесеними згідно із Законами № 199-IX від 17.10.2019; № 51, ст. 377; № 733-IX від 18.06.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text> (дата звернення: 27.10.2020).

147. Про Положення про Національне агентство України з питань розвитку та європейської інтеграції : Указ Президента України № 1159/2000 від 23.10.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/357/98#Text> (дата звернення: 11.12.2020).

148. Про режим іноземного інвестування : Закон України. 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр>.

149. Про схвалення Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013–2018 р.р. : розпорядження Кабінету Міністрів України № 739 від 14.08.2013 р. *Урядовий кур'єр*. 2013. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/739-2013-%D1%80> (дата звернення: 15.02.2019).

150. Про угоди про розподіл продукції : Закон України від 14 вересня 1999 року № 1039-XIV (Із змінами, внесеними згідно із Законами: № 429-IV

від 16.01.2003 № 402-IX від 19.12.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-14> (дата звернення: 28.12.2020).

151. Про фінансовий лізинг : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20>.

152. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України. Редакція від 24.09.2020, підстава – 852-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення: 11.12.2020).

153. Сатановська М.А. Адміністративно-правове забезпечення державно-приватного партнерства в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Київ, 2015. 22 с.

154. Сайфуллин Р. И. Концепция государственно-частного партнерства в современной экономической системе (методологический подход). *Вектор науки ТГУ*. 2012. № 4 (22). С. 311–314.

155. Семотюк О. Сучасний словник іншомовних слів. Харків : Ранок, 2011. 688 с.

156. Сідуняк О. В. Державно-приватне партнерство у соціальній сфері: механізм узгодження інтересів держави, бізнесу і суспільства. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2014. Вип. 4. С. 61–67.

157. Сімак С. В. Інституційний розвиток публічно-приватного партнерства в системі державного управління : автореф. дис. ... докт. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02. Миколаїв., 2017. 36 с.

158. Соколова О. М. Об'єктивні чинники прийняття інноваційно-інвестиційних рішень. *Фінансовий механізм державного управління економікою України* : зб. наук. праць. Донецьк : ДонДУУ, 2010. Т. XI. (Серія «Державне управління». Вип. 173). С. 240–253;

159. Словник термінів ринкової економіки / під заг. ред. проф. В. І. Науменка. Київ : «Глобус», 1996. 288 с.

160. Статичний щорічник Одеської області Головне управління статистики в Одеській області. Зовнішньо економічна діяльність. 2012. П. 11.13. С. 243

161. Стоян О. Ю. Державно-приватне партнерство у сфері відновлювальної енергетики України: особливості, тенденції, перспективи розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 2. С. 123–126.

162. Стратегічні напрями розвитку сільськогосподарського виробництва України (методичні підходи та розрахунки) / Ю. О. Лупенко, В. Я. Месель-Веселяка. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2016. 25 с.

163. Узунов Ф. В. Зарубіжний досвід формування та розвитку державно-приватного партнерства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 14. С. 124–126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_14_31.

164. Уманців Ю. Економічна політика держави в умовах глобалізації. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2017. № 1. С. 5–18.

165. Фактори макроекономічної нестабільності в системі моделей економічного розвитку : кол. моногр. / за ред. д-ра екон. наук М. І. Скрипниченко ; НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. Київ, 2012. 720 с.

166. Федулова Л. І., Яненкова І. Г. Організаційний ресурс державно-приватного партнерства в умовах подолання наслідків кризи. *Наукові праці. Економіка*. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. Т. 109. Вип. 96. С. 57–60.

167. Федченко М. А., Косач І. А. Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері: український та зарубіжний досвід. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2013. №2. С. 365–371.

168. Фінансове здоров'я бюджетів міст та регіонів України. URL: <http://budgets.icps.com.ua/rankings/rr0,rr01,rr04,rr13,i112/o0-r/2016/rr0,desc,1-25> (дата звернення: 27.10.2020).

169. Фоменко О. П. Інституціональний механізм публічно-приватного партнерства в Україні в контексті децентралізації влади : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Івано-Франківськ, 2018. 20 с.

170. Форсайт економіки України: середньостроковий (2015–2020 роки) і довгостроковий (2020–2030 роки) часові горизонти / наук. керівник проекту акад. НАН України М. З. Згуровський. Київ : НТУУ “КПІ”, 2015. 136 с.

171. Хмара М. П. Розвиток високотехнологічних кластерів, як закономірність світового господарства. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/147/knp147_111-113.pdf (дата звернення: 09.04.2020).

172. Цивільний кодекс України. Редакція від 01.01.2021. Підстава – 942-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 10.01.2021).

173. Циганкова М. О. Ідентифікація інвестиційного партнерства держави та бізнесу. *Економіка і прогнозування*. 2006. № 2. С. 101–116.

174. Череп А. В., Потопа К. Л., Ткаченко О. В. Реінжиніринг філософія управління підприємством харчової промисловості : монографія. Київ : Кондор, 2009. 368 с.

175. Чернишев В. Г., Окара Д. В., Ковальова І. Л. Аналіз прямих іноземних інвестицій в економіку Одеської області. *Ефективна економіка* : електронне наукове фахове видання. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2019/37.pdf (дата звернення: 28.12.2020).

176. Чернишев В. Г., Окара Д. В., Молчанюк І. В. Аналіз капітальних інвестицій в економіку Одеської області. *Ефективна економіка* : електронний журнал. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/index.php/pdf/1_2021/6.pdf?op=1&z=7654 (дата звернення: 28.12.2020).

177. Чечель О. М. Принципи та механізм державного регулювання економіки. *Вісник АМСУ. Серія «Державне управління»*. 2013. № 2(9). С. 103–111.

178. Шаповалова О. В. Договір підряду на капітальне будівництво як правова форма господарських зв'язків на умовах партнерства. *Юридична наука, практика і освіта*. 2010. № 1. С. 32–39.

179. Шилепницький П. І. Державно-приватне партнерство: теорія і практика : монографія. Чернівці : Ін-т регіон. дослідж. 2011. 455 с.

180. Шилепницький П. І. Особливості використання державно-приватного партнерства в регіональному розвитку. *Ефективна економіка*. 2014. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2894> (дата звернення: 14.07.2020).

181. Шилепницький П. І. Особливості ефективності використання державно-приватного партнерства в регіонах. *Науковий вісник Чернівецького університету. Економіка*. 2015. Вип. 730–731. С. 95–102.

182. Шилепницький П. І. Розвиток інституту державно-приватного партнерства в Україні : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Львів, 2013. 40 с.

183. Шкробот М. В. Державно-приватне партнерство в контексті модернізації підприємств гідро електроенергетики. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 9. С. 125–131.

184. Шлях до процвітання. Базові принципи реформування економіки. URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-les-storage/00/49/62/98731286ceb3c658b8d221ce8cb617c5_1512725122.pdf (дата звернення: 18.10.2019).

185. Шулюк Б. С. Фінансове партнерство держави і бізнесу. *Innovative solutions in modern science*. 2018. Т. 4. №. 23. С. 16–28.

186. Шутаєва О. О., Побірченко В. В., Грищенко М. О. Зарубіжний досвід державно-приватного партнерства і можливість його адаптації в

Україні. *Економіка: теорія та практика*. 2015. № 1. С. 47–54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econom_2015_1_9.

187. Яворська М. Державно-приватне партнерство як інноваційний підхід до організації адміністративного менеджменту в системі освіти. *Молодь і ринок*. 2017. № 6. С. 161–164.

188. Adetola A., Goulding J., Liyanage C. Road Transport Infrastructure Management in Selected Countries: an Appraisal. International Conference on *Public Private Partnerships Body of Knowledge*, 18–20 March 2013, University of Central Lancashire. 2013. P. 399–413. URL: <https://www.icevirtuallibrary.com/doi/abs/10.1680/jinam.14.00025> (дата звернення: 20.10.2020).

189. Agarchand N., Laishram B. Sustainable infrastructure development challenges through PPP procurement process: Indian perspective. *International Journal of Managing Projects in Business*. 2017. № 10 (3). P. 642–662 (дата звернення: 28.12.2020).

190. A Global Review of Public Private Partnerships Trends and Challenges for Social Infrastructure / Oktavianus A., Mahani I. MATEC Web of Conferences. EDP Sciences. 2018. №. 147. P. 60–61. URL: http://www.unescap.org/ttdw/common/TPT/PPP/text/ppp_guidebook.pdf (дата звернення: 20.10.2020).

191. A guidebook on public-private partnership in infrastructure. Economic and social Commission for Asia and the Pacific. Bangkok : UNESCAP, 2011. 76 p. URL: http://www.unescap.org/ttdw/common/TPT/PPP/text/ppp_guidebook.pdf (дата звернення: 20.10.2020).

192. A guidebook on public-private partnership in infrastructure. *Economic and social Commission for Asia and the Pacific*. Bangkok : UNESCAP, 2011. 76 p. URL: http://www.unescap.org/ttdw/common/TPT/PPP/text/ppp_guidebook.pdf (дата звернення: 20.10.2020).

193. Albalade D., Bel G., Geddes R. R. The Determinants of Contractual Choice for Private Involvement in Infrastructure Projects. *Public Money & Management*. 2015. № 35(1). P. 87–94. (дата звернення: 20.10.2020).

194. Gerardael B. What are public-private partnerships, are how do they differ from privatizations? *Finance & Development*". 2001. Vol. 38. N 3. URL: <http://www.imf.org/external/pubind.htm> (дата звернення: 12.03.2018).

195. Infrastructure /John Berenyi. The Modern American Business Dictionary. William Morrow & Co. 1982. 288 p. URL: http://www.unescap.org/ttdw/common/TPT/PPP/text/ppp_guidebook.pdf (дата звернення: 12.11.2019).

196. Koppenjan, J. F. (2005). The formation of public-private partnerships: Lessons from nine transport infrastructure projects in the Netherlands. *Public Administration*, № 83(1), pp. 135–157 URL: http://www.unescap.org/ttdw/common/TPT/PPP/text/ppp_guidebook.pdf (дата звернення: 20.10.2020).

197. Panayides, P. M., Parola, F., Lam, J. S. (2015). The Effect of Institutional Factors on Public-Private Partnership Success In Ports. *Transportation Research Part A Policy & Practice*, № 71 (71), pp. 110–127. URL: http://www.unescap.org/ttdw/common/TPT/PPP/text/ppp_guidebook.pdf (дата звернення: 07. 05.2018).

198. Public Private Partnerships And Community Participation On Applications Of Space Technology For Socio Economic Development Compilation Of Policies And Practices In Selected Escape Member Countries. *Economic And Social Commission For Asia And The Pacific*. 2007. URL: http://www.unescap.org/idd/pubs/.STAS_PPP_and_CP_in_space_applications.pdf (дата звернення: 23. 09.2019).

199. Renda A., Schrefler L. Public Private Partnerships: National Experiences in the European Union. URL: euro2005.inform/news/11/p7273 (дата звернення: 29.10.2018).

УКРАЇНА

**ЕНЕРГОДАРСЬКА МІСЬКА РАДА ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ
ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ**

вул.Курчатова, 11, м.Енергодар, 71502, тел.(06139) 3-24-14, тел./факс (06139) 3-22-53
E-mail: adm@en.gov.ua Вебсайт: www.en.gov.ua Код згідно з ЄДРПОУ 04526934

03.12.2020

№ 01-01-29/1346

На № _____

від _____

Д О В І Д К А

про впровадження результатів наукового дослідження
Литвиновської Поліни Сергіївни «Управлінські засади
державно-приватного партнерства в інвестиційній
діяльності»

Ця довідка підтверджує впровадження окремих результатів дисертації Литвиновської П. С. щодо модернізації регіональної політики України в контексті реалізації інвестиційних проєктів на засадах державно-приватного партнерства, зокрема виконання Стратегічного плану розвитку міста Енергодара до 2027 року. Заслужують на увагу пропозиції щодо заохочення процесу залучення інвестицій у підприємства без збільшення техногенного навантаження на довкілля та розвиток державно-приватного партнерства в контексті інвестиційних проєктів, спрямованих на озеленення міста.

Окремі концептуальні позиції дослідниці щодо державно-приватного партнерства у структурі економіки міста з урахуванням особливостей формування світового і внутрішнього енергетичного ринку та державної політики в енергетичній галузі й у зв'язку з цим – певних можливостей часткової зміни структури економіки міста – можуть бути використані в процесі модернізації інвестиційної політики міста Енергодара.

Енергодарський
міський голова

Дмитро ОРЛОВ

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ**

пр. Олександра Поля, 1, м. Дніпро, 49004. тел. 742-88-32, факс (056) 742-89-41,
e-mail: econom@adm.dp.gov.ua, Код ЄДРПОУ 02741404

вих. № 767/О/31-21 від 25.11.2020р.

Д О В І Д К А

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Литвиновської Поліни Сергіївни «Управлінські засади
державно-приватного партнерства в інвестиційній
діяльності»

Цією довідкою підтверджується цінність наукового дослідження П. С. Литвиновської, зокрема практичних рекомендацій щодо вдосконалення управлінських механізмів реалізації державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в сільській місцевості, які представлено у вигляді організаційних заходів на регіональному рівні.

Заслуговує на увагу запропонована авторкою концептуальна схема вдосконалення механізмів державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності на національному та регіональному рівнях і може бути використана при вдосконаленні Стратегії регіонального розвитку Дніпропетровської області.

Окремі концептуальні позиції щодо застосування державно-приватного партнерства можуть бути використані в процесі модернізації регіональної політики України та реалізації інвестиційних проєктів на місцевому рівні.

Виконуючий обов'язки
директора департаменту

[Signature]
Олексій ПСАРЬОВ

**Класичний
Приватний
Університет**

**CLASSIC
PRIVATE
UNIVERSITY**

Україна, 69002 тел. (061) 764-57-15
м. Запоріжжя, (0612) 63-99-73
Жуковського, 70 "Б" факс (061) 764-57-15
(061) 220-10-02

70 "B", Zhukovskogo st., tel. (061) 764-57-15
69002 Zaporizhja, (0612) 63-99-73
UKRAINE fax (061) 764-57-15
(061) 220-10-02

№ 88

"28" 11 20 20 р.

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Литвиновської Поліни Сергіївни

на тему: **«Управлінські засади державно-приватного партнерства в
інвестиційній діяльності»**

Теоретичні та практичні положення і висновки щодо обґрунтування управлінських механізмів регулювання державно-приватного партнерства у сфері інвестиційної діяльності України, розроблені Литвиновською Поліною Сергіївною, знайшли застосування в межах наукової теми Класичного приватного університету «Теоретико-методологічні та філософсько-історичні основи розвитку й перспективи реформування державного управління в Україні» (номер державної реєстрації 0113U000589), де здобувачкою визначено вплив державно-приватного партнерства на забезпечення сталого розвитку України, науково обґрунтовано концептуальні засади регулювання державно-приватного партнерства в інвестиційній діяльності в Україні

Рекомендації автора запроваджені у навчальний процес і знайшли відображення при викладанні таких дисциплін: «Державне управління», «Державне та регіональне управління» для слухачів магістратури зі спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування.

Перший проректор
з науково-педагогічної роботи

О.В. Покатаєва

